

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

Tuomas Pekkala

**Yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan muodostuminen ja siihen
kohdennettavat tulot**

Pro gradu -tutkielma

Vero-oikeus

Tampere 2017

Tiivistelmä

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

PEKKALA, TUOMAS: Yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan muodostuminen ja siihen kohdennettavat tulot

Pro gradu -tutkielma, XIX + 82 s.

Vero-oikeus

Huhtikuu 2017

Tässä tutkielmassa tutkitaan kiinteän toimipaikan muodostumista valtioon siellä sijaitsevan yhteisön johtopaikan perusteella. Johtopaikka on yksi kiinteän toimipaikan muodostava tekijä ja sen muodostumisesta säännellään TVL 13 a §:ssä ja OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklassa. Tutkielman tavoitteena on selvittää OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan muodostumisen kriteerit. Tutkielmassa pyritään myös selvittämään OECD:n malliverosopimuksen johtopaikkojen eroja. Tulon kohdentamista johtopaikan muodostamaan kiinteään toimipaikkaan pyritään myös selkeyttämään. Tutkimuksen metodeina käytetään oikeusdogmatiikkaa ja oikeusvertailua ja johtopaikan käsitteiden sisältöä tarkastellaan käyttäen analyttistä oikeustiedettä. Oikeusvertailulla pyritään saamaan vastaavaa tutkimustietoa muista valtioista, sillä johtopaikan käsitteeseen liittyvät tulkintaongelmat perustuvat valtioiden kansallisten lainsäädäntöjen erilaisen johtopaikkojen tunnistamisiin ja niiden muodostumisen kriteereihin. Johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan muodostumisen kriteerien selvittämisen jälkeen selvitetään tulon kohdentamisen perusteet johtopaikan tuloksi. Tutkielma on teoreettinen ja sen lähteinä käytetään lakeja, OECD:n malliverosopimusta, OECD:n ohjeita oikeuskäytäntöä, oikeuskirjallisuutta ja tiedeyhteisön arvostamia kansainvälisiä artikkeleita kuten European Taxation ja Bulletin for International Taxation.

Tutkielmassa käsiteltävät johtopaikat voidaan jakaa verosopimuksellista asuinvaltiota käsittelevään 4 artiklan 1 kohdan liikkeen johtopaikkaan, 4 artiklan 3 kohdan yhteisön tosiasialliseen johtopaikkaan ja kiinteää toimipaikkaa käsittelevään 5 artiklan 1 kohdan yhteisön johtopaikkaan. Johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan on täytettävä malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan kiinteän liikepaikan kriteerit, jotta sen katsotaan muodostavan kiinteän toimipaikan. 4 artiklan 1 kohdan mukainen liikkeen johtopaikka muodostaa yleisen verovelvollisuuden sijaintivaltioonsa, mikäli valtion kansallinen lainsäädäntö näin mahdollistaa. Liikkeen johtopaikalta ei edellytetä kiinteän toimipaikan muodostumisen edellyttämää kiinteää liikepaikkaa. 4 artiklan 3 kohdan tosiasiallinen johtopaikka on pohjimmiltaan kiinteä toimipaikka, mutta se muodostuu yhteisön ylimmän johdon sijaintipaikan perusteella. Tosiasiallinen johtopaikka määrittää verosopimuksellisessa kaksoisasujatilanteessa asuinvaltion.

OECD:n malliverosopimuksessa on kiinnitetty kohtalaisesti huomiota johtopaikan muodostumisen kriteereihin, mutta siihen kohdennettavaan liiketuloon ei juurikaan. Malliverosopimuksen kommentaari on tarjonnut tulkinta-apua jäsenvaltioille, muttei jäsenvaltioiden mielestä riittävästi. Tämän seurauksena OECD on antanut kohdentamisraportin ohjeeksi tulon kohdentamiseksi kiinteälle toimipaikalle. Raportissa esiteltiin OECD:n hyväksymä menetelytapa tulon kohdentamiseen kiinteälle toimipaikalle (*Approved OECD Approach, AOA*). Tulo kohdennetaan johtopaikan muodostamaan kiinteään toimipaikkaan aina tosiasiallisten olosuhteiden perusteella, kiinnittäen huomiota johtotoimien tekopaikkaan, riskin kantajaan, avainhenkilötoimintoihin ja varallisuuden taloudelliseen omistajaan. OECD:n tarkoituksena on ollut yhtenäistää jäsenvaltioiden tulon kohdentamiskäytäntöä, mutta toistaiseksi jäsenvaltioissa ei ole vielä paljoa käytäntöä AOA:n soveltamisesta, sillä yhteisöjen tulon kohdentamiseen yhteisön osien välille ei ole jäsenvaltioiden veroviranomaisten toimesta vielä juurikaan puututtu.

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	I
Lähdeluettelo	III
Oikeustapaussuettelo	XVII
Lyhenneluettelo	XIX
1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkielman aihepiiri ja tausta	1
1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	8
1.3 Tutkielman rakenne, -rajaus ja -lähdeaineisto	10
1.4 Tutkielman metodologinen lähestymistapa	12
1.5 OECD:n ohjeet oikeuslähteenä	13
2 KIINTEÄ TOIMIPAikka	17
2.1 Kiinteän toimipaikan taustat	17
2.2 Kiinteän toimipaikan verotus	18
2.2.1 Kiinteän toimipaikan verotus Suomen kansallisessa lainsäädännössä	18
2.2.2 Kiinteän toimipaikan verotus OECD:n malliverosopimuksessa	21
2.3 Kiinteän toimipaikan muodostuminen	22
2.3.1 Pääsäännön mukaan muodostuva kiinteä toimipaikka	22
2.3.2 Negatiivinen lista	26
3 YHTEISÖN JOHTOPAikka	29
3.1 Yhteisön johtopaikan taustat	29
3.2 OECD:n malliverosopimuksen 4 artiklan johtopaikkojen muodostuminen	35
3.2.1 4 artiklan 1 kohdan liikkeen johtopaikan muodostuminen	35
3.2.2 4 artiklan 3 kohdan tosiasiallisen johtopaikan muodostuminen	38
3.3 OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan yhteisön johtopaikan muodostuminen	40
4 TULON KOHDENTAMINEN YHTEISÖN JOHTOPAikkaAN	53
4.1 Tulon kohdentamisen peruseriaatteet	53
4.2 Tulon kohdentaminen kiinteään toimipaikkaan	59
4.2.1 Suomen lainsäädäntö tulon kohdentamisessa	59

4.2.2	OECD:n hyväksymä menettelytapa tulon kohdentamiseen	63
4.3	Tulon kohdentaminen johtopaikan perusteella muodostuvaan kiinteään toimipaikkaan	72
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	78

Lähdeluettelo

Aarnio 1989

Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria – Yleisen oikeustieteen oppikirja. Porvoo, 1989.

Aarnio 1997

Aarnio, Aulis: Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. Teoksessa Häyhä, Juha (toim.): Minun metodini. WSOY. Porvoo 1997.

Andersson 1995

Andersson, Edward: Tuloverotus ja varallisuusverotus. Talentum, 1995.

Andersson – Ikkala 2000

Andersson, Edward – Ikkala, Jarmo: Elinkeinoverolain kommentaari. Talentum, Jyväskylä, 1996 ja 2000.

Arnold 2010

Arnold, Brian: Tax Treaty News, 64 BIT 602, 2010.

Athanas 1996

Athanas, Peter: General Report. Permanent Establishments of Banks, Insurance Companies and Other Financial Institutions. Cahiers de droit fiscal international, Volume LXXXI. Kluwer, 1996.

Avery Jones 2008

Avery Jones, John: The Definition of Company Residence in Early UK Tax Treaties, BTR 556, 2008.

Avery Jones et al. 2006

Avery Jones, J. – De Broe, L. – Ellis, M. – van Raad, K. – Le Gall, J.-P. – Goldberg, S. – Killius, J. – Maisto, G. – Miyatake, T. – Torrione, H. – Vann, R. – Ward, D. – Wiman, B.: The Origins of Concepts and Expressions Used in the OECD Model and their Adoption by States, 60 BIT 220, 2006.

Baker – Collier 2009

Baker, Philip – Collier, Richard S.: 2008 OECD Model: changes to the Commentary on Article 7 and the attribution of profits to permanent establishments, 63 BIT 5. Journals IBFD, 2009.

Bernstein 2000

Bernstein, Jack: Canadian Taxation Issues for Electronic Commerce. Tax Notes International (TNI) 17.07.2000.

Bizioli 2008

Bizioli, Gianluigi: The Evolution of the Concept of the Place of Management in Italian Case Law and Legislation: Interaction with Tax Treaties and EC Law, 48 ET 527, 2008.

de Broe 2009

de Broe, Luc: EC and International Tax Law Series Volume 5: Residence of Companies under Tax Treaties and EC Law, Corporate Tax Residence in Civil Law Jurisdictions, Kluwer Law International, IBFD 2009.

van Brunschot 2005

Brunschot, Frank van: The judiciary and the OECD Model Tax Convention and its commentaries. Bulletin for International Taxation, 1/2005. Saatavana osoitteessa: http://online.ibfd.org/kbase/#topic=doc&url=/highlight/collections/bit/pdf/bifd010502.pdf&q=model+convention+conventions+models&hlm=altering&WT.z_nav=Navigation&colid=4948&title=The+judiciary+and+the+OECD+Model+Tax+Convention+and+its+commentaries (08.11.2016).

Burg 2016

Burg, Pierre: Treaty between Belgium and France: French Administrative Supreme Court Rules on Place of Management of Belgian Company. News IBFD, 10.03.2016.

Burgstaller – Haslinger 2004

Burgstaller, Eva – Haslinger, Katharina: Place of Effective Management as a Tie-Breaker-Rule – Concept, Developments and Prospects, International Tax Review, Intertax Volume 32, Issue 8/9, Kluwer Law International, 2004.

Couzin 2002

Couzin, Robert: Corporate Residence and International Taxation, 2002.

Doernberg – Hinnekens 1999

Doernberg, Richard L. – Hinnekens, Luc: Electronic Commerce and International Taxation. Hague 1999.

Euroopan Neuvosto 2003

Euroopan Neuvosto - Neuvoston direktiivi 2003/49/EY, annettu 3 päivänä kesäkuuta 2003, eri jäsenvaltioissa sijaitsevien lähiyhtiöiden välisiin korko- ja rojalTIMaksuihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä, 2003.

E&Y 2014

E&Y: D-A-CH newsletter, 2. quarter 2014. Die Besteuerung von Betriebsstätten in Deutschland, Österreich und der Schweiz, 2014.

Filinov et al. 2014

Filinov, Mikhail et al.: Russia, in Permanent Establishments; A domestic Taxation, Bilateral Tax Treaty and OECD Perspective. E. Reimer et al. eds., Wolters Kluwer 2014.

Finér 2015 a

Finér, Lauri: Liiketulon kohdentaminen kiinteille toimipaikoille, osa I (referee-artikkeli). Verotus 3/2015.

Finér 2015 b

Finér, Lauri: Liiketulon kohdentaminen kiinteille toimipaikoille, osa II (referee-artikkeli). Verotus 4/2015.

HE 107/2006

Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi. 107/2006, 25.08.2006.

Helminen 2009

Helminen, Marjaana: Kansainvälinen tuloverotus, Edita: Helsinki, 2009.

Helminen 2015

Helminen, Marjaana: Kansainvälinen tuloverotus. Talentum Fokus, Helsinki 2015. Saatavana osoitteessa: [VI](http://fokus.talentum.fi/helios.uta.fi/teos/DABBXXB-TAFHBG#kohta:KANSAINV((c4)LINEN((20)VEROTUS((20). (15.11.2016).</p></div><div data-bbox=)

Hirvonen 2011

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki, 2011.

Holmes 2007

Holmes, Kevin: International Tax Policy and Double Tax Treaties. An Introduction to Principles and Application, 2007.

Huibregtse – Verdoner – Valutyte – Offermanns 2015

Huibregtse, Steef – Verdoner, Louan – Valutyte, Igne – Offermanns, René: Status of Implementation of the Authorized OECD Approach into Domestic Tax Law and Tax Treaties – Part 1. Volume 55, No. 8. IBFD, European Taxation, 2015.

Husa 2008

Husa, Jaakko: Kilpailusta kumppanuuteen – oikeusvertailevat lähestymistavat valtiosääntöoikeudessa. Oikeus kansainvälisessä maailmassa – Ilkka Saraviidan juhlaKirja. Helsinki 2008.

IBFD Treaties 2013

Toimivaltaisten viranomaisten solmima sopimus Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen ja Belgian kuningaskunnan välillä tuloverotusta koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veronkierron estämiseksi. (17.06.2013). Sopimus julkaistiin Belgian virallisessa julkaisussa, IBFD Treaties, 06.08.2013.

IFA 2006

The attribution of profits to permanent establishments. International Fiscal Association, Cahiers de droit fiscal vol. 91 b, 2006.

IRS 2012

Toimivaltaisten viranomaisten solmima sopimus koskien Kanadan ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyä sopimusta. United States Internal Revenue Bulletin: 2012-34. 26.07.2012.

Ismer – Riemer 2015

Ismer, Roland – Riemer, Katharina: in Reimer & Rust (eds), Klaus Vogel on Double Taxation Conventions, neljäs painos, 2015.

Isomaa-Myllymäki 2014

Isomaa-Myllymäki, Anita: Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuus – oikeustapauskommentti ratkaisusta KHO:119. Verotus 5/2014.

Jacobs 1991

Jacobs, Otto H.: Internationale Unternehmenbesteuerung. 2. Auflage. München 1991.

Karttunen – Nikkanen – Rantanen – Vuopala 2007

Karttunen, Seija – Nikkanen, Anu – Rantanen, Tommi – Vuopala, Heikki: Kansainvälisen työskentelyn verotus, 2007.

Kemmeren 2014

Kemmeren, Eric C.C.M.: Principle of Origin in Tax Conventions. A Rethinking of Models, 2004.

KILA 1994

Kirjanpitolautakunta: Lausunto, KILA 1275/1994.

KILA 1995

Kirjanpitolautakunta: Lausunto, KILA 1995/1334.

Kuortti 1999

Kuortti, Hannu: Veroparatiisiyhtiöt ja niiden verotus. Verotus 1999.

Köhler 2016

Strunk, Günther – Kaminski, Bert – Köhler, Stefan (eds.): Außensteuergesetz – Doppelbesteuerungsabkommen mit Aktualisierungsservice (jatkuvatäydenteinen), Stotax 2016.

Körner 2009

Körner, Andreas: Auf- und Umbau von Holdingstrukturen, Internationales Steurrecht, 2009.

Lambooij 1998

Lambooij, Machiel: Rethinking Corporate Residence? Tax Planning International E-Commerce. Lokakuu 1998.

Linnakangas 1999

Linnakangas, Esko: KHO:n oikeustapausselostuksia yritysverotuksesta. Verotus 4/1999.

Lönnfors 1992

Lönnfors, Henry: Rörelseinkomst och kommunalbeskattning. En studie av begreppen rörelse och fast driftställe samt mellankommunal inkomstfördelning. Åbo 1992.

Maddison 2006

Maddison, Angus: The World Economy. OECD Publishing 2006.

Malmgrén 2000

Malmgrén, Marianne: Johtopaikka kiinteän toimipaikan edellytyksenä tuloverotuksessa. Verotus 3/2000.

Malmgrén 2008

Malmgrén, Marianne: Oikeushenkilön asuinvaltio verotuksessa ja yrityksen kansainvälistyminen. Helsinki, 2008.

Malmgrén – Sivonen 2009

Malmgrén, Marianne – Sivonen, Jaakko: IFA Cahiers 2009 – Volume 94A. Is there a permanent establishment? Branch Report – Finland. Mumbai, 2009.

Malmgrén 2011

Malmgrén Marianne: Siirtohinnoittelu kiinteän toimipaikan tulon määrittelyssä. Verotus 3/2011.

Mannio 2001

Mannio, Lauri: Sähköisen Kaupankäynnin Verotus. WSOY lakitieto. Helsinki 2001.

Marino 1999

Marino, Giuseppe: La residenza nel diritto tributario. Padua: Cedam, 1999.

Myrsky – Linnakangas 2009

Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko: Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. Talentum. Helsinki 2009.

Myrsky – Malmgrén 2014

Myrsky, Matti – Malmgrén Marianne: Elinkeinotulon verotus. Talentum 2014.

Mähönen – Villa 2006

Mähönen – Jukka, Villa, Seppo: Osakeyhtiö III – Corporate Governance. Sanoma Pro 2006.

Nieminen 2014

Nieminen, Martti: OECD Commentaries under the Vienna Rules. Kurikka 2014.

Niskakangas 2011

Niskakangas, Heikki: Veropolitiikka. WSOY pro 2011.

Nykänen 2015

Nykänen, Pekka: Rajoitetusti verovelvollisen tulon verotus. Talentum 2015.

OECD 1994

Issues in International Taxation, Model Tax Convention: Attribution of Income to Permanent Establishment No. 5 OECD, Paris 1994.

OECD 1999

Electronic Commerce: Application of the Existing Permanent Establishment Definition. Proposed Clarification of the Commentary on Article 5 of the OECD Model Tax Convention. Draft for Comments September 1999.

OECD 2000

Electronic Commerce: Application of the Existing Permanent Establishment Definition. Proposed Clarification of the Commentary on Article 5 of the OECD Model Tax Convention. Draft for Comments March 2000.

OECD 2001

The Impact of the Communications Revolution on the Application of “Place of Effective Management” as a Tie Breaker Rule: A Discussion Paper from the Technical Advisory Group on Monitoring the Application of Existing Treaty Norms for the Taxation of Business Profits. February 2001.

OECD 2006

Report on the Attribution of Profits to Permanent Establishments. OECD Publishing 2006.

OECD 2008 a

The 2008 Update to the OECD Model Tax Convention. OECD Publishing 18.7.2008.

OECD 2008 b

Report on the Attribution of Profits to Permanent Establishments. 17.07.2008. OECD Publishing, 2008.

OECD 2010 a

2010 Report on the Attribution of Profits to Permanent Establishments. 22.07.2010. OECD Publishing, 2010.

OECD 2010 b

OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations. 16.08.2010. OECD Publishing, 2010.

OECD 2014 a

Model Tax Convention on Income and on Capital 2014 Full Version (Including Commentary). OECD Publishing, 2014.

OECD 2014 b

OECD World Exports in Goods and Services. OECD Stat Extracts 2014.

OECD 2015

Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report. OECD Publishing, 2015.

OECD Observer 2008

Owens, Jeffrey – Bennett, Mary: OECD Model Tax Convention, Why it works. OECD Observer No 269 October 2008. http://oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/2756/OECD_Model_Tax_Convention.html (13.04.2017).

Oguttu 2006

Oguttu, Annet Wanyana: Transfer Pricing and Tax Avoidance: Is the Arm's-length Principle Still Relevant in the e-Commerce Era? University of South Africa, 2006.

Penttilä 2016

Penttilä, Seppo: Korkojen vähennyskelpoisuus kiinteän toimipaikan verotuksessa – KHO:n ratkaisut 2016:71 ja 2016:72 ja niiden analyysi. Oikeustapauskommentti Edilex 20.06.2016.

Pinto 2005

Pinto, Dale: A New Three-Tier Proposal for Determining Corporate Residence Based Principally on Individual Residence, 11 APTB 14, 2005.

Reimer 2015

Reimer, Ekkehart: in in Reimer & Rust (eds), Klaus Vogel on Double Taxation Conventions, neljäs painos. Wolters Kluwer 2015.

Romano 2001

Romano, Carlo: The Evolving Concept of “Place of Effective Management” as a Tie-Breaker Rule under the OECD Model Convention and Italian Law, 41 ET 339, 2001.

Sainio 1976

Sainio, Olli: Verosopimusten vaikutus elinkeinotulon verotukseen. Lakimiesliiton kustannus, 1976.

Sasseville – Skaar 2009

Sasseville, Jacques – Skaar, Arvid A.: (2009), General Report. Is there a permanent establishment? Cahiers de droit fiscal international, Volume 94A. SDU, Mumbai, 2009.

Seppälä et al. 2014

Seppälä, Timo – Kenney, Martin – Ali-Yrkkö, Jyrki: Global supply chains and transfer pricing: Insights from a case study. Supply Chain Management: An international Journal, vl. 19/4, 2014.

Skaar 1991

Skaar, Arvid: Permanent Establishment – Erosion of a Tax Treaty Principle. Oslo 1991.

Skaar 1997

Skaar, Arvid: Subject to what Conditions will the Provision of Services Constitute a P.E.? IFA New Delhi Congress, 1997.

Sporken – Middelkoop 2011

Sporken, Eduard – Middelkoop, Bert: Dutch Decree: Guidance on the Attribution of Profits. Tax Management Transfer Pricing Report huhtikuu 2011.

Suurnäkki 1994

Suurnäkki, Matti: Kiinteän toimipaikan käsite verotuksessa. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja D-193, 1994.

Tikka et al. 2014

Tikka, Kari S. – Nykänen, Olli – Juusela, Janne – Viitala, Tomi: Yritysverotus I-II (jatkuvatäydenteinen). Talentum Fokus 2014.

van Thiel 2001

Thiel, Servaas van: EU case law on income tax, Part 1. IBFD Publications BV, Amsterdam 2001.

Valtioneuvosto 2015

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisuasiakirja 10/2015. Saatavana osoitteessa: http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82 (08.11.2016).

Vapaavuori 1991

Vapaavuori, Ahti: Suomeen sijoittuvien portfoliosijoitusten verokohtelu. Suomalaisen lakimiesyhdistys, Vammala 1991.

Verlinden – Abelshausen – Geboers 2014

Verlinden, Isabel – Abelshausen, Karl – Geboers, Tamara: Substance in International Taxation, 21 Intl. Transfer Pricing J. 5, 2014.

Verohallinto 2014

Verohallinnon ohje 29.1.2014. Ulkomaisen yhteisön tuloverotus Suomessa – Liiketulo ja muut ulkomaisen yhteisön Suomesta saamat tulot. Diaarinumero: A86/200/2013.

Verohallinto 2015

Verohallinnon julkaisu 284.15, Kansainvälisen verotuksen käsikirja 2015 – verovuodet 2013 ja 2014.

Verohallinto 2016

Verohallinnon päätös ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista. Diaarinumero: A123/200/2016, 30.12.2016.

Vogel et al. 1997

Vogel, Klaus – Engelschalk, Michael – Görl, Maximilian – Hemmelrath, Alexander – Lehner, Moris – Pöllath, Reinhard – Prokisch – Rodi, Michael – Stockmann, Frank – Tischbirck, Wolfgang: Klaus Vogel on Double Taxation Conventions, Kolmas painos. München, 1997.

van Weeghel 2008

Weeghel, Stef van: in Hinnekens, L & Hinnekens, P. (eds.), *A Vision of Taxes within and outside European Borders*, 2008.

Widrig 2009

Widrig, Marcel: in Maisto, G. (ed.), *Residence of Companies under Tax Treaties and EC Law*, 2009.

Äimä 2003

Äimä, Kristiina: *EY-oikeuden vaikutukset välittömään verotukseen*. Talentum, Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 2003.

Oikeustapaussuettelo

Suomi

KHO 1977/4748

KHO 1986 II 501

KHO 1986/1679

KHO 1990 B 503

KHO 1990 B 505

KHO 23.12.1991 T 4893

KHO 1999:25 (KHO 10.5.1999 T 1031)

KHO 2002:26

KHO 2011:101

KHO 2013:36

KHO 2013:42

KHO 2013:148

KHO 2013:169

KHO 2014:119

KHO 2016:71

KHO 2016:72

Helsingin HaO 7.3.2014 14/0213/4

Helsingin HaO 10.02.2017 17/0089/4

KVL 2001/68

KVL 2005/6

KVL 2007/52

KVL 2011/20

Euroopan unionin tuomioistuin

C-6/64 Flaminio Costa v E.N.E.L.

C-26/62 NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen

C-336/96 Mr and Mrs Robert Gilly v Directeur des services fiscaux du Bas-Rhin.

C-311/08 Société de Gestion Industrielle

Iso-Britannia

A.C. 455, De Beers Consolidated Mines, Limited v. Howe (Surveyor of Taxes)

Italia

Italian keskusverotuomioistuin, 10.10.1996, ratkaisu 64/1996

Ruotsi

Kammarrätten i Göteborg 1999-05-20, Mål nr 1776-1995

Venäjä

Arbitrazh Court of the district of Moscow, 9 June 2011, tapaus nro. A40-58575/11-129-248.

Lyhenneluettelo

AOA	Authorised OECD Approach
CITA	Corporate Income Tax Act
EU	Euroopan unioni
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta
HaO	Hallinto-oikeus
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KILA	Kirjanpitolautakunta
KPL	Kirjanpitolaki
LähdeVL	Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
SEU	Sopimus Euroopan unionista
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
SopS	Sopimussarja
TVL	Tuloverolaki
VML	Laki verotusmenettelystä
VYL	Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman aihepiiri ja tausta

Selvitettäessä eri valtioiden verotusoikeutta tuloverotuksen kansainvälisessä tilanteessa on ratkaistava ensin yhteisön¹ asuinvaltio². Yhteisölle muodostuu yleinen verovelvollisuus kansallisen lainsäädännön perusteella asuinvaltiossaan eli velvollisuus suorittaa veroa tulon perusteella maailmanlaajuisista tuloistaan.³ Yhteisölle yleinen verovelvollisuus muodostuu asuinvaltion määrittämisen perusteella kansainvälisessä verotuksessa yleensä rekisteröinti-periaatteella (*incorporation doctrine*), jolloin yhteisö on perustettu tai rekisteröity kyseisessä valtiossa valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti.⁴ Yleinen verovelvollisuus voi muodostua yhteisölle myös johtopaikkaperiaatteella (*real seat doctrine*), jolloin oikeushenkilön tosiasiallinen johtopaikka tai sitä vastaava muodostaa yleisen verovelvollisuuden yhteisölle sen sijaintivaltioon. Suomessa kotimainen yhteisö on yleisesti verovelvollinen TVL 9 §:n mukaan, kun yhteisö asuu Suomessa. Yhteisöä pidetään vakiintuneen verotuskäytännön mukaan kotimaisena (Suomessa asuvana) ja Suomessa yleisesti verovelvollisena ainoastaan silloin, jos se on perustettu tai rekisteröity Suomen lain mukaan.⁵

---

¹ Tässä tutkielmassa käytetään yhtiöistä ja yrityksistä termiä *yhteisö*, sillä Tuloverolain 3 §:n mukaan termillä *yhteisö* katetaan mm. valtio, valtion laitos, kunta, seurakunta, osakeyhtiö, osuuskunta ja muu yhteisöön verrattava oikeushenkilö tai erityiseen tarkoitukseen varattu varallisuuskokonaisuus. Ks. myös OECD:n malliverosopimuksen 2014 kommentaari (OECD 2014 a) s. C(3)-1 kappale 3.

² Asuinvaltio on oikeustieteessä vakiintunut termi, millä tarkoitetaan valtiota, jossa henkilö verotuksellisesti asuu kansallisen lainsäädännön tai verosopimuksen mukaan. Jokaisen valtion verotusoikeuden lähtökohtana on kunkin valtion kansallisen lainsäädännön säännökset verotuksellisen asuinvaltion määrittämisestä eli milloin verosubjekti on kyseisessä valtiossa yleisesti verovelvollinen ja milloin rajoitetusti verovelvollinen.

³ Suomessa yleisestä verovelvollisuudesta säännellään TVL 9 §:n 1 momentissa.

⁴ Ks. rekisteröintiperiaatteesta lisää Doernberg – Hinnekens 1999, s. 199.

⁵ Ks. Andersson 1995, s. 20, jossa Andersson toteaa, että yhteisö on yleensä katsottava kotimaiseksi, jos se on rekisteröity Suomessa tai muutoin Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan perustettu. Ks. myös Andersson – Ikkala 2000, s. 526.

Sopimusvaltiossa asuvalla henkilöllä⁶ tarkoitetaan henkilöä, joka asianomaisen valtion kansallisen lainsäädännön mukaan on siellä verovelvollinen kotipaikan, asumisen, liikkeen johtopaikan tai muun vastaavan seikan perusteella.⁷ Verosopimustilanteessa lähdevaltion⁸ verotusoikeus liiketuloon⁹ ratkaistaan kiinteällä toimipaikalla (*permanent establishment*).¹⁰ Kiinteän toimipaikan käsite on määritelty valtioiden kansallisissa lainsäädännöissä, verosopimuksissa ja EY:n korko- ja rojaltdirektiivissa.¹¹ Kun selvitetään verosopimusten mahdollisia vaikutuksia, asumisen määrittely on olennaista, sillä tulotyyppien verotus on jaettu asuinvaltion ja lähdevaltion kesken.¹²

Ulkomaiselle yhteisölle syntyy verovelvollisuus verosopimusvaltioon Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (jäljempänä ”OECD”) malliverosopimuksen¹³ 5 artiklan mukaisen kiinteän toimipaikan perusteella 7 artiklan mukaisesta kiinteään toimipaikkaan kohdennettavasta liiketulosta.¹⁴ Lähdevaltiolla on oltava verotusoikeus oman sisäisen lainsäädäntönsä perusteella, jotta tuloa voidaan verottaa lähdevaltiossa. OECD:n malliverosopimuksen pääsääntönä on, ettei yhteisö ole velvollinen suorittamaan veroa toisesta valtiosta saamansa

---

⁶ OECD 2014 a, s. C(3)-1 2 kappale, missä sanotaan suoraan termin ”henkilö” sisältävän luonnollisen henkilön, yhteisön tai muun muodollisen henkilön. Kommentaarin 3 artiklan 2 kappaleen lista henkilöistä ei ole kaiken kattava ja sana ”henkilö” tulisi tulkita hyvin lavasti.

⁷ OECD:n malliverosopimuksen 4 artiklan 3 kohta, missä yleinen verovelvollisuus sopimusvaltioon voi muodostua kotipaikan (*domicile*) asumisen (*residence*) tai liikkeen johtopaikan (*place of management*) perusteella. Yhteisön kotipaikasta yksityiskohtaisesti lisää, ks. Couzin 2002.

⁸ Lähdevaltio on oikeustieteessä vakiintunut termi, millä tarkoitetaan sitä valtiota, josta tulo on peräisin.

⁹ Suomen kansallisessa lainsäädännössä liiketulosta säädetään Elinkeinoverolaissa (jäljempänä ”EVL”) ja liikelulon verotusoikeus perustuu Tuloverolakiin. OECD:n malliverosopimuksessa 7 artikla sääntelee liiketulosta.

¹⁰ Ks. Kiinteän toimipaikan käsitteestä esim. malliverosopimuksen 5 artiklan kommentaari, Sainio 1976, s. 121-167 ja Suurnäkki 1994.

¹¹ Ks. esim. OECD:n malliverosopimus 5 artikla, TVL 13 a §, LähdeVL 3 e § ja Neuvoston direktiivi 2003/49/EY (ns. korko- ja rojaltdirektiivi), annettu 3 päivänä kesäkuuta 2003, eri jäsenvaltioissa sijaitsevien lähiyhtiöiden välisiin korko- ja rojaltimaksuihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä. 3 artikla c kohta.

¹² Ks. Myrsky – Linnakangas 2009, s. 66.

¹³ OECD 2014 a.

¹⁴ Pääsäännön mukaan OECD:n malliverosopimukseen perustuvissa verosopimuksissa 5 artikla määrittelee kiinteän toimipaikan ja 7 artikla käsittelee liiketulojen verotusoikeuden jakautumista asuinvaltion ja lähdevaltion kesken.

tulon perusteella toiseen verosopimusvaltioon, ellei yhteisö harjoita liiketoimintaa tässä toisessa verosopimusvaltiossa siellä sijaitsevan OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan mukaisen kiinteän toimipaikan kautta¹⁵.

Malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisen kiinteän toimipaikan muodostumisen keskeisinä edellytyksinä on perinteisesti pidetty tiettyjä fyysisen pysyvyyden ja maantieteellisen kohdentamisen kriteerejä¹⁶. Ennen digitaalista aikaa nämä kiinteän toimipaikan muodostumisen edellytykset olivat tehokkaita vaatiessaan yhteisöltä selkeää fyysistä olemassaoloa asuinvaltionsa ulkopuolella. Nykyajan globalisaatio ja kehittynyt digitalisaatio¹⁷ ovat kuitenkin vaikeuttaneet kiinteän toimipaikan muodostumisen määrittämistä ja hankaloittaneet rajanvetoa. Lainopillisen tutkimuksen tarve johtuu monesti siitä, että reaali maailmassa on syntynyt uudenlaisia tilanteita ja mikäli reaali maailman muutos on suuri, säännösten soveltamisesta uuteen tilanteeseen voi syntyä seurauksia, jotka eivät ole hyväksyttävissä. Vanhojen säännösten soveltamisesta tilanteessa, jossa reaali maailma on muuttunut paljon, voi syntyä järjestelmää vinouttavia seurauksia. Tällöin tulee pohdittavaksi, onko voimassa olevaa lainsäädäntöä muutettava.¹⁸ Esimerkiksi tänä päivänä yhteisöt voivat harjoittaa liiketoimintaa asuinvaltionsa ulkopuolella ilman minkäänlaista fyysistä olemassaoloa toisessa verosopimusvaltiossa Internetin ansiosta. Internet on yksi esimerkki reaali maailman muutoksesta, jolla voi olla suuri vaikutus vero-oikeudellisissa kysymyksissä.

Kiinteän toimipaikan muodostuminen globaalissa taloudessa onkin kansainvälisen vero-oikeuden kannalta merkittävä ja ajankohtainen kysymys.¹⁹ Globalisaation seurauksena yhä useampi yhteisö käy kansainvälistä kauppaa ja toimii ulkomailla, joten kiinteän toimipaikan muodostumiseen liittyvät ongelmat koskevat yhä laajempaa osaa yhteisöistä. Kiinteän toimi-

---

¹⁵ OECD 2014 a, s. C(5)-1 kappale 1.

¹⁶ Ks. OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan mukaisen kiinteän toimipaikan muodostumisen fundamentaalisista kriteereistä jäljempänä kohdassa 2.3.

¹⁷ Digitalisaatio on ajankohtainen aihe, sillä se on osa Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategista ohjelmaa. Ks. Valtioneuvosto, s. 26.

¹⁸ Ks. Mannio 2001, s. 14.

¹⁹ Ks. OECD 2015, s. 3.

paikan käsite ja määritelmä malliverosopimuksessa ei ole juurikaan muuttunut vajaassa sadassa vuodessa, vaikka rajat ylittävä kaupankäynti on kasvanut yli 50-kertaisesti.²⁰ Vuosien saatossa kiinteään toimipaikkaan liittyvät ongelmat ovat häirinneet verotusyhteisöä. Ongelmat johtuvat osin siitä, että OECD:ssä on keskitytty OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklaan 7 artiklan sijaan, vaikka 5 artikla määrittää vain kiinteän toimipaikan muodostavat tekijät.²¹

Kiinteä toimipaikka ei ole oikeushenkilö vaan ulkomaisen yhteisön epäitsenäinen osa. Kiinteä toimipaikka on pääliike-sivuliike -suhteessa muihin yhteisön osiin, kun taas emoyhtiö-tytäryhtiö -tilanteessa yhteisöt ovat erillisiä oikeushenkilöitä.²² Kiinteiden toimipaikkojen käyttö suomalaisten yritysten ulkomaanoperaatioissa on ollut suhteellisen vähäistä. Tämä johtuu pitkälti kiinteisiin toimipaikkoihin liittyvistä oikeudellisista ja verotuksellisista epävarmuustekijöistä. Verotuksessa epävarmuustekijöitä liittyy mm. siihen, muodostaako ulkomaantoiminta kiinteän toimipaikan, miten kiinteän toimipaikan verotettava tulo määritellään sekä siihen, miten mahdolliselta monenkertaiselta verotukselta välttyään. Kiinteiden toimipaikkojen käyttö on kuitenkin jatkuvasti lisääntynyt ja niitä voidaan käyttää myös verosuunnittelun välineenä.²³ Etenkin rahoitus- ja vakuutuslalla kiinteiden toimipaikkojen käyttö on kansainvälisesti tarkasteltuna ollut hyvin suosittua.²⁴

OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan mukainen kiinteä toimipaikka voi muodostua kolmella eri tavalla: 5 artiklan 1 kohdan mukaisella kiinteällä liikepaikalla²⁵ (*fixed place of business*), 5 artiklan 3 kohdan mukaisella rakennus- ja asennustoiminnalla (*building site or construction or installation project*) ja 5 artiklan 5 kohdan mukaisella epäitsenäisellä edus-

---

²⁰ Ks. Maddison 2006 ja OECD 2014 b, s. 361.

²¹ Ks. Huijbregtse – Verdoner – Valutyte – Offermanns 2015, s. 363.

²² Yhteisön asuinvaltiossa toimivaa osaa kutsutaan pääliikkeeksi ja yhteisön muissa kuin asuinvaltiossaan toimivia osia kutsutaan sivuliikkeiksi. Sivuliike on yhteisön osa, joka harjoittaa toimintaansa muualla kuin pääliikkeen sijaintivaltiossa ulkomaisen yhteisön nimiin ja lukuun.

²³ Helminen 2015, 6. luku. Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus – Kiinteä toimipaikka.

²⁴ Athanas 1996, s. 71.

²⁵ 5 artiklan 1 kohdan kiinteän liikepaikan muodostaman kiinteän toimipaikan muodostaa erityisesti 5 artiklan 2 kohdan listassa mainitut käsitteet: johtopaikka, sivuliike, toimisto, tehdas, (kone)paja sekä kaivos, öljylähde, kaasulähde, louhos tai muu luonnonvarojen keräämistä varten oleva paikka.

tajalla (*other than an agent of an independent status*). Kiinteä toimipaikka ei muodostu kuitenkaan tietyissä poikkeustapauksissa, jotka on lueteltu malliverosopimuksen 5 artiklan 4 kohdan ns. ”negatiivisessa listassa” sisältäen valmistelevia ja avustavia toimia, kuten varastointi, tavarantoimitus ja esittely. Valmistelevien ja avustavien toimien arviointi tapahtuu kuitenkin fasiliateetin kokonaisvaltaista toimintaa arvioiden. Myöskään 5 artiklan 6 kohdan mukainen itsenäinen edustaja ei muodosta kiinteää toimipaikkaa yhteisölle.

Tässä tutkielmassa tutkitaan kiinteän toimipaikan muodostumista verosopimusvaltioon yhteisön johtopaikan (*place of management*) perusteella. OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaiseksi kiinteäksi liikepaikaksi katsottu yhteisön johtopaikka muodostaa 5 artiklan 2 kohdan mukaisen kiinteän toimipaikan.²⁶ 5 artiklan 1 kohdan mukaisen kiinteän toimipaikan edellytyksenä pidetään verosopimusvaltion tulkintaa siitä, että 5 artiklan 2 kohdan käsitteen muodostava kiinteä toimipaikka, kuten esimerkiksi yhteisön johtopaikka, sivuliike tai toimisto täyttää 5 artiklan 1 kohdan mukaisen kiinteän liikepaikan kriteerit. Yhteisön johtopaikan (*place of management*) määrittely 5 artiklan 1 kohdan mukaisen kiinteän toimipaikan muodostavana tekijänä on mielenkiintoinen verrattaessa sitä malliverosopimuksen 4 artiklan 1 kohdan asuinvaltiostatuksen ja yleisen verovelvollisuuden sijaintivaltioonsa muodostamaan liikkeen johtopaikkaan (*place of management*) ja yhteisön verosopimuksellisen asuinvaltion määrittelyssä käytettävään malliverosopimuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaiseen yhteisön tosiasialliseen johtopaikkaan (*place of effective management*).

Liikkeen johtopaikka, tosiasiallinen johtopaikka ja yhteisön johtopaikka ovat tärkeä erottaa toisistaan. Liikkeen johtopaikka voi muodostaa yhteisölle johtopaikan sijaintivaltioon asuinvaltiostatuksen. Liikkeen johtopaikka voi kuitenkin muodostaa sekä verotuksellisen kotipaikan että yleisen verovelvollisuuden sijaintivaltioonsa vain silloin, kun johtopaikan sijaintivaltion kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa sen.²⁷ Tosiasiallinen johtopaikka on yhteisön ylin johtopaikka, ja yhteisön katsotaan verosopimusta sovellettaessa asuvan valtiossa, jossa

---

²⁶ 5 artiklan 1 kohdan kiinteän liikepaikan perusteella muodostuvaa kiinteää toimipaikkaa kutstuaan ns. ”pääsäännön mukaiseksi” kiinteäksi toimipaikaksi. Pääsäännön mukaista kiinteää toimipaikkaa käsitellään tässä tutkielmassa tarkemmin luvussa 2.3.1.

²⁷ Ks. OECD 2014 a, s. C(4)-2, kappale 8.

sen tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee. Yhteisön johtopaikka taas muodostaa kiinteän toimipaikan, johon kohdennettavan tulon perusteella yhteisö on rajoitetusti verovelvollinen sen sijaintivaltiossa. Vaikka liikkeen johtopaikka ja yhteisön johtopaikka ovat englanniksi molemmat *place of management*, käytetään tässä tutkielmassa niistä eri nimityksiä. Eri nimityksiä voidaan perustella sillä, että niillä on eri funktio vero-oikeudessa ja ne muodostuvat erilaisin perustein. Johtopaikkoja ja niiden eroja tarkastellaan lähemmin luvussa 3.

Verosopimukset ovat valtioiden välisiä kansainvälisiä sopimuksia ja suoraan sovellettavaa oikeutta ja verosopimusten on lähtökohtaisesti oltava johdonmukainen EU-oikeuden kanssa. Euroopan unionin (jäljempänä ”EU”) perustamissopimusten²⁸ määräykset ja EU:n toimielinten antamien säädösten säännökset voivat antaa yksityisille tahoille oikeuksia, joihin he voivat vedota kansallisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Yksityinen taho voi vedota perussopimuksen määräykseen tai EU-säädöksen säännökseen, jos sillä katsotaan olevan välitön oikeusvaikutus.²⁹ Perussopimuksen määräyksellä tai EU-säädöksen säännöksellä on välitön oikeusvaikutus, jos se on riittävän selvä ja täsmällinen sekä ehdoton. EU-oikeuden välittömän oikeusvaikutuksen myötä EU-oikeus voi vaikuttaa rajoittavasti verosäännösten soveltamiseen jäsenvaltioissa. Kansallisen lainsäädännön ollessa ristiriidassa EU-oikeuden säännösten kanssa, on jäsenvaltion viranomaisten otettava tämä huomioon omassa toiminnassaan ja noudatettava EU-oikeuden *etusijaperiaatetta*³⁰ suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön. Jäsenvaltiot päättävät itse sisäisen lainsäädäntönsä ja vero-oikeutensa sisällöstä, jolleivät esimerkiksi valtion solmimat verosopimukset tai EU-lainsäädäntö rajoita jäsenvaltion päätäntävaltaa. Jäsenvaltioiden kansallisten lainsäädäntöjen tulkintaa rajoittavina tekijöinä

---

²⁸ Esim. Sopimus Euroopan unionista, jäljempänä (SEU) ja Sopimus Euroopan unionin toiminnasta, jäljempänä (SEUT).

²⁹ Välittömästä oikeusvaikutuksesta ks. esim. tapaus van Gend en Loos C-26/62, missä Euroopan unionin perustamissopimus loi oikeuksia oikeushenkilöille, joihin he pystyivät vetoamaan jäsenvaltioiden kansallisissa tuomioistuimissa.

³⁰ SEUT 17, Julistus Euroopan unionin oikeuden ensisijaisuudesta. Ks. myös Costa v ENEL C-6/64, missä kansallisen normin soveltaminen kiellettiin sen ollessa ristiriidassa eurooppaoikeuden kanssa.

voidaan pitää EU-oikeuden *vilpittömän yhteistyön periaatetta*³¹ ja *tulkintavaikutuksen periaatetta*³².

Liiketulon kohdentaminen on verotusoikeuden jakamisen kulmakivi kansainvälisessä yhteisöverotuksessa.³³ Tulon kohdentamiseen kiinteään toimipaikkaan liittyy monia ongelmia ja tulon kohdentamisen tulkinnoissa on eroja eri valtioiden kesken.³⁴ OECD:n malliverosopimuksen peruseriaate kiinteän toimipaikan verotuksen osalta on, että kiinteän toimipaikan tulona verotetaan vain se tulo, jonka kiinteän toimipaikan oletetaan tuottavan, mikäli se olisi erillinen yhteisö.³⁵ Tulon kohdentamisen monimutkaisuudesta kiinteään toimipaikkaan kuvastaa esimerkiksi se, että OECD on julkaissut aiheesta useita selvityksiä³⁶ ja malliverosopimuksen kommentaaria on päivitetty aiheen selventämiseksi.³⁷ Erilaisten johtopaikkojen kirjo ja niiden eriävät tulkinnat verosopimusvaltioiden kesken voivat aiheuttaa kiistatilanteita kansainvälisessä verotuksessa ja täten aiheuttaa monenkertaista verotusta eli tilanteen, jossa kaksi tai useampi valtio pyrkii verottamaan samaa tuloa.³⁸ Kansainvälinen oikeus ei estä monenkertaista verotusta, kunhan verotuksen perusteena oleva valtion sisäinen lainsäädäntö on sopusoinnussa kansainvälisen oikeuden periaatteiden kanssa.³⁹ Euroopan yhteisön oikeussäännöksistä huolimatta verosopimusten solmiminen kuuluu jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan.⁴⁰

---

³¹ Ks. SEU 4 artikla 3 kohta, minkä mukaan periaate velvoittaa jäsenvaltion toteuttamaan kaikki toimenpiteet, joilla varmistetaan EU:n perussopimuksista ja säädöksistä johtuvien veloitteiden täyttäminen. Periaate velvoittaa myös pidättäytymään kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa EU:n tavoitteiden toteutumisen. Se sitoo jäsenvaltion kaikkia viranomaisia. Kansallisten tuomioistuinten ja muiden viranomaisten tulee muun muassa tulkita EU-oikeutta EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä luomien periaatteiden mukaisesti.

³² Tulkintavaikutuksen periaatteen mukaan kansallisten tuomioistuinten ja muiden viranomaisten tulee tulkita ja soveltaa kansallista oikeutta siihen vaikuttavan EU-oikeuden mukaisesti niin pitkälle kuin se on mahdollista ottaen huomioon kansallisessa oikeudessa hyväksytty harkintavalta tulkinnassa.

³³ OECD:n malliverosopimuksessa 7 artikla sääntelee liiketulosta. Ks. myös Reimer 2015, Artikla 7, s. 501, kappale 2.

³⁴ Suomessa tulon kohdentamisesta kiinteään toimipaikkaan mainitaan TVL 9 §:n 3 momentissa, jonka mukaan ”ulkomainen yhteisö on velvollinen suorittamaan veroa tulon perusteella kaikesta tähän kiinteään toimipaikkaan kuuluvaksi luettavasta tulosta”. Tuloverolaissa ei kuitenkaan sanota, mitkä tulot katsotaan kiinteään toimipaikkaan kuuluvaksi.

³⁵ OECD 2010 a, s. 12.

³⁶ Ks. OECD 1994.

³⁷ Ks. OECD 2008 a, Malliverosopimuksen päivitys, artikla 7. ss. 19.

³⁸ Ks. esim. OECD 2014 a, s. C(23)-1 kappale 1, Vogel et al. 1997, s. 2 ja Vapaavuori 1991, s. 40-42.

³⁹ Ks. Vogel et al. 1997, s. 12.

⁴⁰ Ks. esim. Sainio 1976 s. 26-27 ja Äimä 2003, s. 66.

Johtopaikkojen kirjoa ja tulkintaongelmaa kuvastaa hyvin digitalisaation kehittyminen ja Internet, jotka mahdollistavat yhteisön johtamisen maailman eri kolkista. Esimerkiksi yhtiökokoukset tai hallituksen kokoukset voidaan pitää mikrofonien ja kameroiden avulla Internetin välityksellä, jolloin osallistujat voivat sijaita ja asua missä päin maailmaa tahansa. Tämä voi tehdä yhteisön johtopaikan maantieteellisen sijainnin määrittämisen hyvin vaikeaksi. Yhteisön johtopaikan määrittämistä vaikeuttaa myös johtamisen eri tasot ja johtotoimien jakautuminen yhteisön eri osien välillä. Johtopaikka voi olla esimerkiksi keskusjohdon-, päivittäisjohdon-, ylimmän johdon- tai hallituksen sijaintipaikka ja johtopaikan aktiivisuustasokin voi vaihdella.⁴¹

1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tämä tutkimus käsittelee OECD:n malliverosopimuksen mukaisen kiinteän toimipaikan muodostumista verosopimusvaltioon siellä sijaitsevan yhteisön johtopaikan perusteella. Taivotteena on myös selvittää, eroavatko verosopimuksissa käytetyt OECD:n malliverosopimuksen verosopimuksellista asuinvaltiota käsittelevän 4 artiklan 1 kohdan liikkeen johtopaikka ja 3 kohdan yhteisön tosiasiallinen johtopaikka ja 5 artiklan 1 kohdan johtopaikan muodostama kiinteä toimipaikka toisistaan. Tutkielmassa tutkitaan myös tulon kohdentamista yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan tuloksi.

Tutkimusongelmaa lähestytään verosopimusoikeuden näkökulmasta, koska tuloverolain⁴² (jäljempänä ”TVL”) 13 a § mahdollistaa melko laajan tulkinnan kiinteän toimipaikan muodostumiselle ja TVL 10 §:n 2 kohdan perusteella Suomella on verotusoikeus Suomesta saatuun liiketuloon, vaikka kiinteää toimipaikkaa ei katsottaisikaan muodostuneen. Verosopimukset voivat rajoittaa Suomen verotusoikeutta, koska TVL 135 §:n mukaan verovelvollinen

---

⁴¹ Luvussa 3.2 käsitellään lyhyesti Italian keskusverotuomioistuimen ratkaisua, 64/1996 10.10.1996, mikä on yhtenä esimerkkinä eritasoisista johtopaikoista.

⁴² Tuloverolaki 1535/1992.

voidaan vapauttaa verosopimuksella kokonaan tai osaksi suorittamasta Suomessa veroa monenkertaisen verotuksen estämiseksi. Suomen nykyinen oikeustila vastaa maailmalla yleistä käytäntöä, missä valtion kansallisen lainsäädännön perusteella verotusoikeus on säädetty laajaksi, mutta verosopimusten verotusoikeus kaventaa kansallisen lainsäädännön mahdollistamaa verotusoikeutta.⁴³ Tutkimuksessa tutkitaan tilanteita, joissa verosopimus kaventaa valtion verotusoikeutta.

Suomen solmimat verosopimukset perustuvat muodoltaan pääosin OECD:n malliverosopimukseen. Verohallinnon ohjeen mukaan verotus- ja oikeuskäytännössä voidaan käyttää OECD:n malliverosopimuksen kommentaaria tulkinnan apuna.⁴⁴ Korkeimman hallinto-oikeuden (jäljempänä ”KHO”) ratkaisun KHO 2011:101⁴⁵ mukaan malliverosopimuksen kommentaareja voidaan käyttää apuna verosopimusten tulkinnassa, vaikkei toinen sopimuksen osapuolista olisi edes OECD:n jäsen. OECD:n malliverosopimukseen perustuvia verosopimuksia on hyvin suuri osa kaikista solmituista verosopimuksista.⁴⁶ Kiinteän toimipaikan ja yhteisön johtopaikan käsitteen lähtökohdaksi on täten perusteltua ottaa OECD:n malliverosopimus ja sen kommentaari.

Tutkimusongelmaa lähestytään seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- Mitkä ovat OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan mukaisen yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan muodostumisen kriteerit?
- Eroavatko OECD:n malliverosopimuksen verosopimuksellista asuinvaltiota käsittelevän 4 artiklan 1 kohdan liikkeen johtopaikka ja 4 artiklan 3 kohdan yhteisön tosiasiallinen johtopaikka kiinteää toimipaikkaa käsittelevän 5 artiklan 1 kohdan yhteisön johtopaikasta?

---

⁴³ Ks. Vogel *et al.* 1997, s. 280.

⁴⁴ Ks. Verohallinto 2014, luku 3.

⁴⁵ Ratkaisussa mainitaan: ”Tulkittaessa Suomessa OECD:n malliverosopimuksen mukaisia verosopimuksen määräyksiä on perusteltua antaa merkitystä sille, mitä OECD:n malliverosopimuksen kommentaarissa on sopimuksen tulkinnasta lausuttu riippumatta siitä, onko sopimuksen toinen osapuoli OECD:n jäsen.”

⁴⁶ Ks. OECD Observer 2008, jonka mukaan lokakuussa 2008 OECD:n malliverosopimukseen perustuvia sopimuksia oli solmittu jo yli 3 000 kappaletta ja tämän lisäksi noin 30 OECD:iin kuulumatonta valtiota käyttää OECD:n malliverosopimusta verosopimus pohjanaan.

- Muodostuvatko OECD:n malliverosopimuksen 4 artiklan 1 kohdan liikkeen johtopaikka ja 5 artiklan 1 kohdan yhteisön johtopaikka samoin kriteerein?
- Millä perustein liiketuloa kohdennetaan yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan tuloksi?

Tutkimuskysymykset on valittu selkeyttämään johtopaikkojen kirjoa ja kiinnittämään huomiota erityisesti johtopaikan muodostamaan kiinteään toimipaikkaan ja siihen kohdennettaviin tuloihin. Liikkeen johtopaikka, tosiasiallinen johtopaikka ja yhteisön johtopaikka ovat vero-oikeudessa eri käsitteitä ja oletettavasti muodostuvat kaikki eri kriteerein. Eri valtioiden välilläkin lienee eroja johtopaikkojen muodostumisessa ja niiden vero-oikeudellisessa asemassa kansallisissa lainsäädännöissään. Mielenkiintoista on myös se, että malliverosopimuksen 4 ja 5 artikloissa mainitaan molemmissa johtopaikka termillä *place of management*. Tutkielmassa pyritään selvittämään, tarkoitetaanko 4 ja 5 artikloissa mainitulla termillä *place of management* saman sisältöistä johtopaikkaa.

Johtopaikan käsite on erityisen kiinnostava nykypäivänä Internetin mahdollistaessa johtamisen maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Liiketulon kohdentaminen johtopaikan muodostamaan kiinteään toimipaikkaan rajoitetun verovelvollisuuden tilanteessa on mielenkiintoinen, sillä johtopaikka ei tällöin välttämättä muodosta yleistä verovelvollisuutta yhteisölle ja tulon kohdentamisesta johtopaikan muodostamaan kiinteään toimipaikkaan ei ole paljoa oikeuskäytäntöä tai selkeitä ohjeita lainsäädännöissä tai veroviranomaisten ohjeissa.

1.3 Tutkielman rakenne, -rajaus ja -lähdeaineisto

Tutkielman ensimmäisessä pääluvussa tutkitaan kiinteän toimipaikan taustoja, sen muodostumista ja muodostumisen merkitystä. Toisessa pääluvussa keskitytään johtopaikkaan, sen eri muotoihin ja muodostumisen kriteereihin. Tutkittavia tilanteita ovat johtopaikan perusteella asuinvaltiostatuksen muodostuminen, verosopimuksellisen asuinvaltion muodostuminen ja kiinteän toimipaikan muodostuminen. Kolmannessa pääluvussa tutkitaan liiketulon

kohdentamista johtopaikkaan erilaisissa tilanteissa. Tutkielman lopussa tarkastellaan johtopäätöksiä.

Yhdistyneiden kansakuntien (jäljempänä ”YK”) malliverosopimuksen⁴⁷ ja Amerikan Yhdysvaltojen (jäljempänä ”USA”) malliverosopimuksen⁴⁸ tulkinta jätetään tutkielman ulkopuolelle, sillä YK:n malliverosopimus perustuu OECD:n malliverosopimukseen ja USA:n malliverosopimuksen tutkiminen ei olisi mahdollista tutkielman laajuuden rajoissa. Luonnolliset henkilöt, henkilöyhtiöt ja yleishyödylliset yhteisöt sekä niihin liittyvät monenkertaisen verotuksen poistamisen ongelmat jäävät tutkielman ulkopuolelle, sillä tutkielmassa keskitytään yhteisöverotukseen. Myös arvonlisäverotus jätetään tutkielman ulkopuolelle, koska kiinteä toimipaikka muodostuu arvonlisäverotuksessa tuloverotukseen nähden eri tavalla.

Tutkielmassa tutkitaan myös tarpeellisin osin OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan kiinteän liikepaikan käsitettä. Kiinteän liikepaikan ja sitä kautta kiinteän toimipaikan muodostumisen fundamentaalisina edellytyksinä on perinteisesti pidetty tiettyjä fyysisen pysyvyyden ja maantieteellisen kohdentamisen kriteerejä.⁴⁹ Malliverosopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaisista kiinteän toimipaikan muodostavista käsitteistä tutkitaan 5 artiklan 1 kohdan mukaisen kiinteän liikepaikan vain yhteisön johtopaikan osalta. Kiinteän liikepaikan tarkempi määrittäminen ja rajanveto voi auttaa johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan määrittämisessä. Yhteisön johtopaikan osalta tutkimus keskittyy rajoitetun verovelvollisuuden muodostaman kiinteän toimipaikan tutkimiseen. Tutkielman ulkopuolelle jätetään johtopaikan muodostama yleinen verovelvollisuus ja asuinvaltiostatus, koska asuinvaltiolla on verosopimuksen perusteella lähtökohtaisesti verotusoikeus yhteisön maailmanlaajuisten tulojen osalta (*yleinen verovelvollisuus*) ja lähdevaltiolla vain kiinteän toimipaikan osalta (*rajoitettu verovelvollisuus*). Yleisen verovelvollisuuden muodostamaa johtopaikkaa tutkitaan kuitenkin siltä osin, kun verrataan eroa asuinvaltiostatuksen muodostaman johtopaikan ja kiinteän toimipaikan muodostaman johtopaikan perusteella kohdennettavaa tuloa ja verorasi-
tusta. Tulon kohdentaminen kiinteään toimipaikkaan on perusteiltaan siirtohinnoittelua,

---

⁴⁷ United Nations Model Double Taxation Convention between Developed and Developing Countries, 2011 Update.

⁴⁸ U.S. Model Income Tax Convention.

⁴⁹ OECD 2014 a, s. C(5)-1 kappale 2.

koska ratkaistavana on se, miten kiinteän toimipaikan toimet on hinnoiteltava tuloverotuksessa.⁵⁰ Siirtohinnoittelua tarkastellaan tutkimuksessa kuitenkin vain tarpeellisissa määrin tuloon kohdentamisen ja arvostamisen yleisten periaatteiden osalta.

Tutkielman lähdeaineistona käytetään lakeja, OECD:n malliverosopimusta, malliverosopimuksen kommentaaria, OECD:n ohjeita, verosopimuksia, veroviranomaisten ohjeita, suomalaista ja kansainvälistä oikeus- ja verotuskäytäntöä sekä tieteellisiä julkaisuja ja kansainvälisiä artikkeleita. OECD:n julkaisemat ohjeet, kommentaarit ja muu materiaali muodostavat merkittävän lähteen tutkielmalle. Tutkielmassa käytetään lakeja lähteinä, sillä ne antavat oikeuden valtioille verottaa verovelvollisia ja luovat täten perustan verotukselle. Veroviranomaisten ohjeet, oikeus- ja verotuskäytäntö ja kansainväliset tieteelliset julkaisut ja artikkelit toimivat tutkielman lähdeaineistona, sillä niiden avulla selkeytetään lain ja vero-oikeuden käytännön toteutumista verotuksessa. OECD:n malliverosopimuksen, malliverosopimuksen kommentaarin ja OECD:n ohjeiden käyttöä tutkielman lähdeaineistona perusteellaan tarkemmin luvussa 1.5.

1.4 Tutkielman metodologinen lähestymistapa

Tutkielman metodeina⁵¹ on oikeusdogmaattinen tutkimus⁵², jossa tulkitaan oikeussäännösten sisältöä ja systematisoidaan voimassaolevaa lainsäädäntöä sekä oikeusvertailu⁵³, jossa pyritään saamaan lainoppia vastaavaa tutkimustietoa toisista valtioista. Tutkimuksessa pyritään saavuttamaan täsmällinen kuva yhteisön johtopaikan muodostumisen kriteereistä ja muodostumiseen vaikuttavista olennaisista tekijöistä sekä johtopaikan muodostamaan kiinteään toimipaikkaan kohdennettavista tuloista. Tutkimuksessa käytetään apuna analyyttistä

---

⁵⁰ Ks. Malmgrén 2008, s. 235.

⁵¹ Ks. Häyhä 1997 s. 24, missä Häyhä toteaa metodin olevan tieteenalan vakiintunut ”väline, työkalu, jonka avulla päästään käsiksi johonkin sen itsensä kannalta ulkopuoliseen.

⁵² Ks. Aarnio 1997 s.36.

⁵³ Ks. Aarnio 1989, s. 50.

oikeustiedettä. Analyyttisen oikeustieteen menetelmä hylkää käsitelainopin konstruktivistisen menetelmän, jossa käsitteistä päätellään oikeusnormeja ja oikeusvaikutuksia. Pyrkimyksenä on tarkastella mahdollisimman objektiivisesti oikeussääntöjä ja kuvata niitä mahdollisimman tarkkaan ja pyrkiä tunnistamaan oikeudelliseen ajatteluun sisältyviä epäselvyyksiä, joiden pohjalta voidaan antaa täsmällisempi, selkeämpi ja monipuolisempi kuva oikeudellisesti relevanteista kysymyksistä ja ilmiöistä.⁵⁴

Oikeusvertailun valintaa metodiksi voidaan perustella sillä, että kansainvälisessä verotuksessa johtopaikkaa voidaan kutsua eri nimillä valtioissa ja sen merkitys voi myös vaihdella valtioittain. Metodina tutkielmassa ei käytetä puhtaasti oikeusvertailua vaan oikeusdogmatiikkaa, jonka kanssa tarkastellaan vertailevia elementtejä yleisesti ja kohdennetusti. Oikeusdogmatiikka, johon on lisätty vertailevia elementtejä yleisesti, ei käsittele vertailun kohteena olevaa lainsäädäntöä yhtä tarkasti kuin varsinainen oikeusvertailu. Jos vertailua käytetään oikeusdogmatiikan tukena kohdennetusti, vertailun kohteena olevasta oikeusjärjestelmästä tuodaan esille syvempiä ulottuvuuksia. Yhteistä näille oikeusdogmatiikan muodoille on, että vertailua käytetään kyllä metodina, mutta se ei ole pääasiallinen metodi.⁵⁵

1.5 OECD:n ohjeet oikeuslähteenä

OECD:ssä ja muutoinkin kansainvälisissä yhteyksissä on todettu välttämättömäksi pyrkiä yhtenäisiin ja johdonmukaisiin ratkaisuihin kansainväliseen juridiseen monenkertaiseen verotukseen liittyvissä kysymyksissä. Tarve verosopimuksissa yleisesti käytettyjen määritelmien, käsitteiden, sääntöjen ja menetelmien yhtenäistämiseen on johtanut OECD:n malliverosopimuksen ja malliverosopimuksen kommentaarien laatimiseen. Vuodesta 1992 alkaen OECD on julkaissut malliverosopimuksen ja sen kommentaarin päivitettyjä versioita, jotta malliverosopimus ja sen kommentaari kuvailisivat jäsenvaltioissa kunakin aikana vallitsevia

---

⁵⁴ Ks. Hirvonen 2011 s. 46.

⁵⁵ Ks. Husa 2008, s. 26 ss.

käsityksiä mahdollisimman tarkkaan. Vuoden 1997 malliverosopimuksesta alkaen OECD antoi suosituksen, että malliverosopimusta ja malliverosopimuksen kommentaaria tulkittaisiin aina tulevine muutoksineen.⁵⁶ Kuitenkaan kaikki OECD:n jäsenvaltiot eivät näin ole tehneet, sillä esimerkiksi Uusi-Seelanti ei hyväksy vuoden 2014 malliverosopimuksen kommentaarin ohjeita tulon kohdentamisesta sääntelevään 7 artiklaan, vaan käyttää tulkinnassaan aikaisempaa malliverosopimuksen kommentaaria vuodelta 2010.⁵⁷ OECD:n malliverosopimuksen ja etenkin sen kommentaarien kautta tehtävät muutokset voivat johtaa aiemmin solmittujen verosopimusten tulkinnan muuttumiseen.⁵⁸

Suomi on solminut tuloverotusta koskevan verosopimuksen yli 70 valtion kanssa. OECD:n malliverosopimus on pohjana valtaosassa Suomen solmimissa tuloverotusta koskevissa verosopimuksissa. OECD:n jäsenvaltioilla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta noudattaa malliverosopimusta tai sen kommentaaria kahdenvälisissä verosopimusneuvotteluissa.⁵⁹ Malliverosopimuksen kommentaarien tosiasiallinen asema verosopimusten tulkintalähteenä on aiemmin vaihdellut, sillä joissakin valtioissa niillä ei ole ollut mitään virallista asemaa, mutta joissain valtioissa niillä on kuitenkin vahva asema tulkinnassa.⁶⁰ Oikeus- ja verotuskäytännössä on kuitenkin myöhemmin katsottu, että verosopimusten tulkinnassa voidaan käyttää apuna OECD:n malliverosopimuksen kommentaaria.⁶¹ Malliverosopimuksen kommentaari kuuluu yleissopimuksen⁶² 32 artiklassa tarkoitettuihin sallittuihin tulkintalähteisiin.⁶³ Merkitystä ei yleensä ole sillä, onko sopimuksen toinen osapuoli OECD:n jäsen, koska Suomen solmitut verosopimukset perustuvat yleensä OECD:n malliverosopimukseen.⁶⁴

---

⁵⁶ Ks. Nieminen 2014, s. 33.

⁵⁷ Lisää Uuden-Seelannin syistä olla hyväksymättä vuoden 2014 malliverosopimuksen kommentaaria 7 artiklasta ks. Reimer 2015, Artikla 7, s. 495, kappale 95. Myös Chile, Kreikka, Meksiko, Slovakia ja Turkki käyttävät edelleen vuoden 2010 kommentaaria, ks. kappale 96.

⁵⁸ Ks. Mannio 2001, s. 15.

⁵⁹ Ks. Brunschot 2005, s. 6.

⁶⁰ Ks. Mannio 2001, s. 15.

⁶¹ Esim. KHO 2002:26 ja Verohallinto 2014, luku 3.

⁶² Wienissä 23.05.1969 tehty valtiosopimusosoikeutta koskeva yleissopimus.

⁶³ Ks. Nieminen 2014, s. 90-93 ja 114-115.

⁶⁴ Esim. KHO 2011:101.

Myös ennen vuoden 1977 malliverosopimuksen laatimista solmittujen sopimusten tulkinnassa voidaan käyttää apuna malliverosopimuksen kommentaaria, mikäli verosopimus on OECD:n malliverosopimuksen mukainen.⁶⁵

Malliverosopimusta ja sen kommentaaria voidaan käyttää tulkinnassa myös verosopimuksettomissa tilanteissa. Esim. ratkaisussa KHO 1999:25⁶⁶ Caymansaarille rekisteröity yhteisö oli Suomessa rajoitetusti verovelvollinen liiketoimintaa harjoittava yhteisö. Rajoitetun verovelvollisuuden muodosti Suomessa sijaitseva yhteisön johtopaikka, joka on OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 2 kohdan yksi kiinteän liikepaikan ja sitä kautta kiinteän toimipaikan muodostava tekijä. Vaikka Suomen ja Caymansaarien välillä ei olekaan tuloverotusta koskevaa verosopimusta, katsotaan OECD:n ohjeilla olleen vaikutusta ratkaisussa TVL 13 a §:n soveltamiseen⁶⁷.

Vaikka malliverosopimuksen kommentaari ei olekaan muodollisesti sitova tulkintalähde, sillä on merkitystä tulkinta-apuna erityisesti silloin, kun on kysymys OECD:n malliverosopimuksen systematiikkaa noudattavan verosopimuksen tulkinnasta. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tuomiossa C-336/96 (Annette ja Robert Gilly vastaan Directeur des services fiscaux du Bas-Rhin) katsonut, että malliverosopimusta ja sen kommentaarissa esitettyjen artiklojen perusteluja voidaan pitää kansainvälisesti tunnustettuina, jos niissä omaksuttu periaate on omaksuttu useissa OECD:n jäsenvaltioiden välisissä verosopimuksissa. Malliverosopimus ja sen kommentaarit ovat yhteisymmärryksen tulosta. Käytännössä malliverosopimuksen ja kommentaarin sanamuodoiksi tulevat kirjatuuksi sellaiset kannat, joita merkittävän suuri enemmistö jäsenvaltioista kannattaa. OECD:n jäsenvaltioiden suuren enemmistön kannan voidaan katsoa vastaavan vakiintunutta kansainvälistä käytäntöä.⁶⁸ On kuitenkin otettava huomioon, ettei malliverosopimuksen kommentaaria voida käyttää varsinaisena oikeus-

---

⁶⁵ Ks. Nieminen 2014, s. 192-195, missä Niemisen mukaan ensisijaisena verosopimuksen tulkintalähteenä on pidettävä sopimuksen tekohetkellä voimassaollutta OECD:n malliverosopimuksen kommentaarin versiota, mutta myöhemmilläkin kommentaarin versioilla on asema tulkintalähteenä.

⁶⁶ Ratkaisua KHO 1999:25 tarkastellaan tarkemmin luvussa 3.3.

⁶⁷ Malmgrén – Sivonen 2009, s 295.

⁶⁸ Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio C-336/96 (Mr and Mrs Robert Gilly v Directeur des services fiscaux du Bas-Rhin) ja tuomion perustelut.

lähteenä, koska sillä ei ole juridista sitovuutta, eikä se ole lain tasoinen ohje. OECD:n malliverosopimus tai sen kommentaari eivät ole myöskään valtiosopimuksia. Malliverosopimuksen kommentaari voi soveltuvilta osiltaan olla vain asiaa tukeva oikeuslähde tai suositus⁶⁹.

OECD:n malliverosopimuksen ohella käytetään verosopimusten tulkinnassa lähteenä OECD:n kohdentamisraporttia⁷⁰ sekä OECD:n siirtohinnoitteluohjeita⁷¹. Tulon kohdentaminen kiinteään toimipaikkaan on perusteiltaan siirtohinnoittelua, koska ratkaistavana on se, miten kiinteän toimipaikan toimet on hinnoiteltava tuloverotuksessa. Korkein hallinto-oikeus on todennut OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisien markkinaehtoisuuden arviointimenetelmien olevan merkittävä tulkintalähde tarkasteltaessa toteutetun liiketoimen ehtojen markkinaehtoisuutta.⁷² OECD:n siirtohinnoitteluohjeilla on kuitenkin katsottava olevan tulkintaa ohjaava vaikutus vain siirtohinnoittelua koskevan lain säännöksen soveltamisalalla. Siirtohinnoitteluohjeilla ei kuitenkaan verotuksen lakisidonnaisuuden periaate huomioon ottaen ole tällaisen säännöksen soveltamisalaa laajentavaa vaikutusta.⁷³ Kohdentamisraportissa kiinnitetään erityisesti huomiota uuteen OECD:n hyväksymään menettelytapaan (*Authorised OECD Approach*, jäljempänä ”AOA”), mitä käsitellään jäljempänä luvussa 4.2.2. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2016:72 on todettu, että OECD:n kohdentamisraportilla on OECD:n siirtohinnoitteluohjeita vastaava asema määritettäessä kiinteän toimipaikan tuloa.⁷⁴

---

⁶⁹ Esim. KHO 2013:148 ja KHO 2013:169.

⁷⁰ OECD 2010 a, 2010 Report on the Attribution of Profits to Permanent Establishments.

⁷¹ OECD 2010 b, OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations.

⁷² Esim. KHO 2013:36 ja KHO 2014:119.

⁷³ KHO 2014:119

⁷⁴ KHO 2016:72.

2 KIINTEÄ TOIMIPAIKKA

2.1 Kiinteän toimipaikan taustat

OECD:n malliverosopimuksen mukaan kiinteällä toimipaikalla tarkoitetaan kiinteää liiketoimintapaikkaa, josta yhteisön liiketoimintaa osittain tai kokonaan harjoitetaan.⁷⁵ Kiinteä toimipaikka on lähtökohtaisesti yhteisön toiminnan verotusoikeuden jakamisen keino yhteisön asuinvaltion ja kiinteän toimipaikan sijaintivaltion välille. Yhteisö on yleisesti verovelvollinen asuinvaltiossaan ja rajoitetusti verovelvollinen muualla kuin asuinvaltiossaan. Yhteisön asuinvaltiossa toimivaa osaa kutsutaan pääliikkeeksi ja yhteisön muissa kuin asuinvaltiossaan toimivia osia kutsutaan sivuliikkeiksi. Sivuliike on yhteisön osa, joka harjoittaa toimintaansa muualla kuin pääliikkeen sijaintivaltiossa ulkomaisen yhteisön nimiin ja lukuun. Ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitseva sivuliike muodostaa lähtökohtaisesti⁷⁶ kiinteän toimipaikan Suomeen TVL 13 a §:n ja OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 2 kohdan perusteella⁷⁷.

Kiinteä toimipaikka on juridinen osa pääliikettä eikä itsenäinen oikeushenkilö. Kyseessä on siis yhdessä valtiossa asuvan yhteisön toisessa valtiossa toimivasta osasta. Kiinteä toimipaikka ei voi yksityisoikeudellisesti solmia sopimuksia muiden saman yhteisön osien kanssa. Pääliike ja sivuliike eivät voi myöskään solmia yksityisoikeudellisesti sitovia sopimuksia keskenään eikä kiinteän toimipaikan tai pääliikkeen varoilla voi olla eri omistajaa. Maksuja

---

⁷⁵ Ks. OECD 2014 a, C(5)-1 kappale 2.

⁷⁶ Jäljempänä kohdassa ”2.2.2 Negatiivinen lista” tutkitaan tarkemmin tilanteita, joissa kiinteää toimipaikkaa ei poikkeuksellisesti muodostu.

⁷⁷ TVL 13 a §:ssä on listattu yhtenä kiinteän toimipaikan muodostavana paikkana ”sivuliike”. OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan kiinteän toimipaikan erityisesti muodostaa esim. ”branch” eli sivuliike.

ei voida juridisesti suorittaa kiinteän toimipaikan ja pääliikkeen välillä eikä kiinteän toimipaikan ja pääliikkeen välisistä toimista voi syntyä yhteisölle tosiasiasa voittoa. Pääliike voi esimerkiksi maksaa kiinteälle toimipaikalle korvauksen kiinteän toimipaikan tekemästä työstä, johon sisältyy fiktiivinen voittolisä. Raha pysyy tosiasiasa edelleen yhteisöllä, mutta kiinteälle toimipaikalle muodostui fiktiivistä voittoa, johon kiinteän toimipaikan sijaintivaltioilla on verotusoikeus. Juridisesti kiinteä toimipaikka on osa samaa yritystä kuin pääliike. Verotuksessa kiinteää toimipaikkaa pidetään erillisenä yhteisönä, jolle määrätään verotettava tulo ja vero toimintavaltiossa.⁷⁸

2.2 Kiinteän toimipaikan verotus

2.2.1 Kiinteän toimipaikan verotus Suomen kansallisessa lainsäädännössä

Suomen kansallisessa lainsäädännössä Suomen verotusoikeudesta Suomesta saatuun tuloon säännellään TVL 10 §:ssä.⁷⁹ Suomesta saadusta liiketulosta säännellään TVL 10 §:n 2 kohdassa, jonka mukaan Suomessa harjoitetusta liikkeestä, ammatista, maataloudesta tai metsätaloudesta saatu tulo on Suomesta saatua tuloa. Suomesta saadun tulon veronalaisuudesta sekä verosubjektien verovelvollisuudesta eli Suomessa asuvien (*yleinen verovelvollisuus*) ja Suomessa asumattomien eli ulkomaisten (*rajoitettu verovelvollisuus*) verovelvollisuudesta säännellään TVL 9 §:ssä. Suomessa rajoitetusti verovelvollisen saaman tulon on oltava TVL 10 §:n mukaista Suomesta saatua tuloa, jotta Suomelle muodostuu verotusoikeus rajoitetusti

---

⁷⁸ Malmgrén 2008, s. 238.

⁷⁹ Ks. tarkemmin Andersson 1995, s. 23.

verovelvollisen saamaan tuloon. Suomen sisäinen lainsäädäntö tai Suomen solmimat verosopimukset voivat kuitenkin estää rajoitetusti verovelvollisen tulon verotuksen Suomessa, vaikka Suomen sisäisen lainsäädännön mukaan verotusoikeus olisi olemassa.⁸⁰

TVL 9 §:n 3 momentissa säännellään tarkemmin ulkomaisten yhteisöjen Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan verotuksesta: Mikäli ulkomaisella yhteisöllä on Suomessa elinkeinon harjoittamista varten TVL 13 a §:n mukainen kiinteä toimipaikka, on tällainen yhteisö velvollinen suorittamaan veroa tulon perusteella kaikesta tähän kiinteään toimipaikkaan kuuluvaksi luettavasta tulosta. Ulkomainen yhteisö on siis Suomessa rajoitetusti verovelvollinen Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan tulosta. Edellä mainitun tuloverolain 9 §:n 3 momentin määritelmä kattaa täten kiinteän toimipaikan maailmanlaajuisten tulojen verotuksen eli myös sellaisen kiinteään toimipaikkaan kuuluvan tulon, joka on kertynyt toisesta valtiosta. Ulkomaisen yhteisön kiinteän toimipaikan verotettava tulo on EU-oikeuden periaatteiden mukaisesti laskettava vastaavalla tavalla kuin suomalaisen yhteisön.⁸¹ Kiinteän toimipaikan harjoittamaan liiketoimintaan sovelletaan Suomen kansallisessa lainsäädännössä lakia elinkeinotulon verottamisesta⁸² (jäljempänä ”EVL”).

Tuloverotuksessa sovellettava kansallisen lain mukainen kiinteän toimipaikan käsite on määriteltä TVL 13 a §:ssä. Pykälässä painotetaan kiinteän toimipaikan luonteen olevan ensisijaisesti elinkeinon pysyvää harjoittamista varten oleva erityinen liikepaikka. Kiinteä toimipaikka voi myös olla paikka, jossa on ryhdytty erityisiin järjestelyihin, kuten paikka, jossa sijaitsee liikkeen johto, sivuliike, toimisto, teollisuuslaitos, tuotantolaitos, työpaja tai myymälä taikka muu pysyvä osto- tai myyntipaikka. TVL 13 a §:n mukainen kiinteä toimipaikka soveltuu ainoastaan elinkeinotulon verottamiseen, vaikka ulkomaisen yhteisön Suomesta saama tulo voidaankin jakaa Suomen lainsäädännön mukaan kolmeen tulolähteeseen: elinkeino-, maatalouden- ja henkilökohtaisen- tai muun toiminnan tulolähteeseen. Rajoitetusti

---

⁸⁰ Esim. Stipendin veronalaisuutta kaventaa myös rajoitetusti verovelvollisen osalta TVL 82 §. Tuloverolaissa on myös muita vakuutus- ja vahingonkorvausten veronalaisuutta rajoittavia pykäläitä, jotka koskevat yhtä lailla rajoitetusti verovelvollisia.

⁸¹ Ks. van Thiel 2001 s. 405 ss.

⁸² Laki elinkeinotulon verottamisesta 1968/360.

verovelvollisen TVL 10 §:n 2 kohdan mukainen Suomessa harjoitetusta liikkeestä tai ammatista saatu tulo on aina elinkeinotulolähteen tuloa eikä liikkeen- tai ammatinharjoittamisesta saatua tuloa katsota maatalouden- tai henkilökohtaisen tulolähteen tuloksi.

TVL 10 §:n 2 kohta ei kuitenkaan suoraan edellytä, että elinkeinotoimintaa on harjoitettu Suomessa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta. Suomen kansallinen lainsäädäntö ei ole sinänsä esteenä ulkomailla asuvan yhteisön verottamiselle Suomessa ilman Suomessa sijaitsevaa kiinteää toimipaikkaa. Tämä ilmenee verotusmenettelylain⁸³ (jäljempänä ”VML”) 83 §:stä, jonka mukaan: ”Jos sellainen ulkomailla asuva henkilö tai ulkomainen yhteisö, jolla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa, harjoittaa täällä tulonhankkimistoimintaa, on tällaisen henkilön tai yhteisön suoritettava veroa siitä tulosta, jonka arvioidaan muodostuneen täällä harjoitetusta toiminnasta”. Käytännössä kuitenkin verosopimukset yleensä rajoittavat Suomen verotusoikeutta rajoitetusti verovelvollisten harjoittamaan elinkeinotoiminnan tuloon, jos toimintaa ei Suomessa harjoiteta Suomessa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta.⁸⁴

Ulkomainen yhteisö on kirjanpitovelvollinen Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan toiminnasta ja kirjanpidon hoidossa on noudatettava soveltuvin osin Suomen kirjanpitolain⁸⁵ (jäljempänä ”KPL”) säädöksiä. VML 7 §:n mukaan ulkomaisen yhteisön on myös annettava Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan tulosta veroilmoitus. Verohallinnon ohjeiden mukaan kiinteän toimipaikan veroilmoitukselta käytännössä edellytetään verotuslaskelmaa ja varallisuuslaskelmaa, johon on merkitty kiinteään toimipaikkaan kohdennetut tulot ja menot sekä varat ja pääomat.⁸⁶ Lisäksi ulkomaisen yhteisön Suomessa harjoittaman toiminnan kirjanpitoaineisto on lähtökohtaisesti säilytettävä Suomessa.⁸⁷

---

⁸³ Laki verotusmenettelystä 1995/1558.

⁸⁴ Verohallinto 2015, s. 23 ss.

⁸⁵ Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

⁸⁶ Ks. tarkemmin ulkomaisen yhteisön veroilmoituksesta ja ilmoittamisvelvollisuudesta mm. Verohallinto 2014 ja Verohallinto 2016.

⁸⁷ KPL 3 luku 9 §.

2.2.2 Kiinteän toimipaikan verotus OECD:n malliverosopimuksessa

OECD:n malliverosopimuksen 5 artikla toimii pelkkänä kiinteän toimipaikan muodostumisen määrittäjänä, mutta 7 artikla yhdistää kiinteän toimipaikan olemassaolon todellisiin juridiisiin seurauksiin, kuten päätökseen verotusoikeuden jakamisesta lähdevaltiolle ja verotusoikeuden määrän määrittämiseen.⁸⁸ 7 artiklassa säännellään kiinteän toimipaikan verotusoikeudesta liiketuloon. 7 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisön verosopimusvaltiosta saamat tulot voidaan verottaa ainoastaan kyseisessä verosopimusvaltiossa, mikäli yhteisö harjoittaa liiketoimintaa tässä toisessa verosopimusvaltiossa siellä sijaitsevan kiinteän toimipaikan kautta. Mikäli yhteisö harjoittaa liiketoimintaa toisessa verosopimusvaltiossa siellä sijaitsevan kiinteän toimipaikan kautta, voidaan kiinteään toimipaikkaan kohdennettavat tulot verottaa kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa.⁸⁹ Verosopimuksen kiinteän toimipaikan säännökset tulevat sovellettavaksi, elleivät ne ole lievemmat kuin sijaintivaltion verolaissa. Valtion kansallisessa verolainsäädännössä kiinteän toimipaikan kriteerit voivat olla lievempiä kuin valtiota sitovassa verosopimuksessa. Kiinteän toimipaikan sijaintivaltio on tällaisessa tilanteessa sidottu verosopimuksessa oleviin kiinteän toimipaikan muodostumisen kriteereihin ja mikäli verosopimuksen edellyttämät kiinteän toimipaikan muodostumisen edellytykset eivät täyty, valtiolle ei muodostu verotusoikeutta, vaikka sen verolain mukainen kiinteä toimipaikka muodostuisikin. Valtio saattaakin siis menettää verosopimuksen takia verotusoikeuden, joka sillä olisi muutoin ilman solmittua verosopimusta.⁹⁰

Ensimmäisenä pääsääntönä ja perusajatuksena 7 artiklan 1 kohdalle on, että ennen kuin verosopimusvaltio voi katsoa yhteisön kiinteän toimipaikan muodostuneen alueellensa, kyseisen yhteisön ei voida katsoa riittävästi osallistuvan verosopimusvaltion liike-elämään, jotta verosopimusvaltiolle muodostuisi verotusoikeus yhteisön liiketuloon. 7 artiklan 1 kohdan toisesta virkkeestä juontuvana perusajatuksena on, että yhteisön kiinteän toimipaikan sijain-

---

⁸⁸ Reimer 2015, Artikla 7, s. 513, kappale 67.

⁸⁹ Ks. tulon kohdentamisesta kiinteään toimipaikkaan tarkemmin jäljempänä kohdassa 4.1.

⁹⁰ Ks. Mannio 2001, s. 139.

tivaltion verotusoikeus ei ylety niihin ulkomaisen yhteisön tuloihin, jotka ovat peräisin yhteisön kiinteän toimipaikan sijaintivaltiosta, mutta eivät kohdennu yhteisön kyseiseen kiinteään toimipaikkaan.⁹¹ 7 artiklan 4 kohdan mukaan mikäli kiinteälle toimipaikalle kohdennettuihin verotettaviin tuloihin sisältyy sellaisia tuloja, joihin soveltuu jokin muu OECD:n malliverosopimuksen tulotyyppiartikla kuin 7 artikla liiketulosta, verotetaan tulo kyseisen artiklan säännösten mukaan.

2.3 Kiinteän toimipaikan muodostuminen

2.3.1 Pääsäännön mukaan muodostuva kiinteä toimipaikka

Kiinteän toimipaikan muodostuminen asuinvaltion ulkopuolelle on sekä kiinteän toimipaikan sijaintivaltion kannalta että verovelvollisen kannalta merkittävä kysymys. Valtiolle se merkitsee verotusoikeuden saamista liiketuloon ja yhteisölle se voi merkitä esimerkiksi verorasituksen lisääntymistä. Suomen solmimissa tuloverotusta koskevissa verosopimuksissa tarkoitettu kiinteä toimipaikka muodostuu OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan perusteella. TVL 13 a §:n mukaan kiinteä toimipaikka muodostuu vähemmillä vaatimuksilla kuin OECD:n malliverosopimuksen mukaan.⁹² Malliverosopimuksen 5 artiklan mukaisen kiinteän toimipaikan muodostuminen edellyttää, että yhteisö harjoittaa kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa liiketoimintaa.⁹³ Yhteisön saama vientitulo valtiosta ei yksinään riitä muodostamaan valtioon kiinteää toimipaikkaa.⁹⁴ OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan mukainen kiinteä toimipaikka voi muodostua kolmella eri tavalla:

---

⁹¹ Ks. OECD 2014, s. C(7)-4 kappale 12.

⁹² Ks. Suurnäkki 1994, s. 61.

⁹³ Ks. Skaar 1991, s. 245.

⁹⁴ Ks. esim. KHO 1986/1679.

- 5 artiklan 1 kohdan ja 2 kohdan mukaisella kiinteällä liikepaikalla, jonka kautta harjoitetaan liiketoimintaa toisessa verosopimusvaltiossa,
- 5 artiklan 3 kohdan mukaisella rakennustyömaalla, rakentamisprojektilla tai asennusprojektilla ja
- 5 artiklan 5 kohdan mukaisella epäitsenäisellä edustajalla.

Malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan kiinteällä toimipaikalla tarkoitetaan kiinteää toimipaikkaa, jonka kautta liiketoimintaa harjoitetaan joko kokonaan tai osittain. Yhteisön on oltava läsnä liiketoiminnan harjoittamisvaltiossa, mikä edellyttää siellä sijaitsevaa 5 artiklan 1 kohdan mukaista kiinteää liikepaikkaa.⁹⁵ Tällaisen fyysisen läsnäolon muodostavaksi tekijäksi ei katsota esimerkiksi valtiossa sijaitsevaa pankkitiliä eikä Internet-kotisivua, jotka yksinään voisivat muodostaa kiinteän liikepaikan ja sitä kautta kiinteän toimipaikan.⁹⁶ Kuitenkin valtiossa sijaitsevan palvelintietokoneen tai palvelinkeskuksen voitaneen jo katsoa muodostavan kiinteän liikepaikan.⁹⁷

5 artiklan 1 kohdan mukaisen kiinteän liikepaikan perusteella muodostuva kiinteä toimipaikka on ns. pääsäännön mukainen kiinteä toimipaikka.⁹⁸ OECD:n malliverosopimuksen pääsäännön mukaisen kiinteän toimipaikan muodostumisen fundamentaalisina kriteereinä on pidetty seuraavia seikkoja:

- Yhteisöllä on kiinteä, objektiivisesti määriteltävissä oleva fyysinen liikepaikka (*fixed place of business*), jonka kautta yhteisön liiketoimintaa kokonaan tai osittain harjoitetaan,
- liikepaikan on sijaittava tietyssä paikassa, joka voidaan määrittää,
- liikepaikan on oltava liiketoiminnan käytössä vähintään tietyn ajan (pysyvyys),
- verovelvollisella on oltava tietynlainen oikeus käyttää liikepaikkaa ja

⁹⁵ Ks. OECD 2014, s. C(5)-31 kappale 42.21, missä kuitenkin mainitaan kiinteän toimipaikan muodostuminen poikkeustapauksissa ilman kiinteää liikepaikkaa.

⁹⁶ Ks. KVL 2001/68.

⁹⁷ Ks. OECD 1999 ja 2000. Ks. Myös KVL 2007/52, missä kiinteän liikepaikan muodostivat sähkökaapeli ja muuntoasema.

⁹⁸ Ks. OECD 2014, missä 5 artiklan 1 kohta kuuluu: ”For the purposes of this Convention, the term “permanent establishment” means a fixed place of business through which the business of an enterprise is wholly or partly carried on.”

- liikepaikassa harjoitetun toiminnan on täytettävä kansallisen lainsäädännön ja verosopimuksen liiketoiminnan kriteerit ja liiketoimintaa on harjoitettava liikepaikan kautta.⁹⁹

OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa on esimerkkiluettelo kiinteän toimipaikan muodostavista seikoista. Kiinteän toimipaikan voi 5 artiklan 2 kohdan mukaan muodostaa esimerkiksi johtopaikka, sivuliike, toimisto, tehdas, työpaja tai kaivos, öljylähde, louhos tai mikä tahansa muu luonnonvarojen hankkimis- tai hyödyntämispaikka. Tämä malliverosopimuksen luettelo ei ole kuitenkaan tyhjentävä. Malliverosopimuksessa todetaan 5 artiklan 2 kohdassa nimenomaan, että luettelossa mainitut ovat erityisesti ”kiinteitä toimipaikkoja”.¹⁰⁰ Malliverosopimusta voidaan ymmärtää kuitenkin niin, että 5 artiklan 2 kohdassa ”kiinteällä toimipaikalla” tarkoitetaan 5 artiklan 1 kohdan mukaista kiinteää liikepaikkaa.

Malmgrénin mukaan tulkinta on perusteltavissa sillä, että esimerkkiluettelossa mainitut paikat eivät sellaisenaan muodosta kiinteää toimipaikkaa, vaan edellytyksenä on, että paikassa harjoitetaan liiketoimintaa ja toimintaa harjoitetaan juuri kyseisen paikan kautta.¹⁰¹ Jotta kyseessä voisi olla kiinteä toimipaikka, siellä harjoitetun toiminnan on katsottava olevan liiketoiminta. Liiketoiminnan käsitettä ei ole kuitenkaan käsitelty malliverosopimuksessa ja silloin, kun jotain verosopimuksessa käytettyä käsitettä ei ole määritelty verosopimuksessa, se määritellään sopimusta soveltavan valtion kansallisen lainsäädännön mukaan, jossa kiinteän toimipaikan väitetään olevan. Verosopimustilanteissa liiketulon kaksinkertainen verotus voidaan parhaiten poistaa, kun molemmat valtiot soveltavat sen verosopimusvaltion kansallista lainsäädäntöä, jossa toiminta tapahtuu.¹⁰² Mikäli harjoitettu toiminta ei ole liiketoimintaa kiinteän toimipaikan sijaintivaltion kansallisen lainsäädännön mukaan, yhteisölle ei synny malliverosopimuksen mukaista kiinteää toimipaikkaa kyseiseen valtioon. Tulon on myös kuuluttava OECD:n malliverosopimuksen liiketulon määrittelevän 7 artiklan alaisuuteen.

---

⁹⁹ Ks. Skaar 1991, s. 106 ss.

¹⁰⁰ Ks. Holmes 2007, s. 147 ss. Ilmaisui ”especially” luettelon edessä osoittaa listan esimerkinomaiseksi. Ks. myös Vogel et al. 1997, s. 29.

¹⁰¹ Ks. Malmgrén 2008, s. 222.

¹⁰² Ks. Skaar 1991, s. 277.

Veronsaajalla on lähtökohtaisesti todistustaakka kiinteän toimipaikan muodostumisesta Suomeen, mikäli veronsaaja haluaa vedota siihen.¹⁰³

Malliverosopimuksen kommentaari mainitsee 5 artiklan 2 kohdasta, että 2 kohdan kiinteän toimipaikan muodostava esimerkkiluettelo on otettava huomioon sillä oletuksella, että 1 kohdan kiinteän liikepaikan edellytykset myös täytyttävät, jotta 2 kohdan mukaisen kiinteän toimipaikan voidaan katsoa muodostuneen.¹⁰⁴ Tässä tutkielmassa tutkitaan erityisesti 5 artiklan 2 kohdan mukaisen johtopaikan muodostaman 5 artiklan 1 kohdan niin sanotun pääsäännön mukaisen kiinteän toimipaikan muodostumista.

Malliverosopimuksen perussäännön mukaisissa kiinteän toimipaikan säännöksissä ei ole kuitenkaan tarkkaa mainintaa vaadittavasta ajallisesta kestosta (pysyvyys). Erityistilanteissa, kuten rakennusurakoissa vaadittu kesto malliverosopimuksen mukaan on 12 kuukautta.¹⁰⁵ Skaar on pohtinut perussäännön vaatimaa aikamäärää rinnastuksilla erityistilanteita varten annettuihin vähimmäisaikoihin. Tarkastelu koski tilanteita, joissa aiottua pysyvyyttä ei voitu todentaa. Hänen esittämänsä kansainvälisen vertailun valossa useimpien valtioiden verosopimuksia koskevassa oikeuskäytännössä vaaditaan yli 12 kuukauden aika.¹⁰⁶ Skaar päätyy toteamukseen, jonka mukaan alle kuuden kuukauden kesto ei täytä pysyvyysvaatimusta, mutta 18 tai 24 kuukauden kesto riittää aina täyttämään pysyvyysvaatimuksen.¹⁰⁷ Saksan oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa ajallisen pysyvyyden vaatimus on kuitenkin 9 – 12 kuukautta, mikä on hieman lyhyempi aika kuin OECD:n malliverosopimuksessa.¹⁰⁸

---

¹⁰³ KHO 1977/4748.

¹⁰⁴ Ks. OECD 2014 s. C(5)-9 kappale 12.

¹⁰⁵ OECD:n malliverosopimus 5 artikla 3 kohta.

¹⁰⁶ Ks. Skaar 1991, s. 129 ss. Kanada muodostaa poikkeuksen, missä katsotaan, että rakennusurakoita varten asetettu 12 kuukauden määräaika voidaan alittaa.

¹⁰⁷ Ks. Skaar 1991, s. 226.

¹⁰⁸ Ks. Jacobs 1991, s. 204 ss.

2.3.2 Negatiivinen lista

Kiinteä toimipaikka ei muodostu malliverosopimuksen 5 artiklan 4 kohdan ns. ”negatiivisen listan” sisältämistä paikoista tai toimista, jotka 5 artiklan 4 kohta on nimenomaisesti rajannut kiinteän toimipaikan käsitteen ulkopuolelle. 4 kohdan negatiivinen lista koostuu kuudesta kohdasta ja kaikkia listan kohtia yhdistävänä tekijänä on niiden valmisteleva tai avustava luonne.¹⁰⁹ On tosin esitetty myös tulkinta, jonka mukaan näyttelyhuoneistot muodostavat kiinteän toimipaikan TVL:n mukaan.¹¹⁰ Mikäli kiinteä toimipaikka muodostuisi 5 artiklan 1-3 kohtien perusteella ja elinkeinotoimintaa harjoitettaisiin kiinteän liikepaikan kautta, ei kiinteän toimipaikan voida kuitenkaan katsoa muodostuvan, mikäli kiinteän toimipaikan muodostumisen perusteet täyttävät jonkun 5 artiklan 4 kohdan ja yleisesti arvioiden kiinteän liikepaikan toimet katsotaan pääasiassa valmistelevan tai avustavan luonteen mukaisiksi.¹¹¹

Vaikka luettelo vaikuttaa yksityiskohtaiselta, se ei ole luonteeltaan tyhjentävä. Tämä ilmenee listan kohdasta e, jonka mukaan mikä muu tahansa yhteisön itsensä hyväksi suoritettu avustava tai valmisteleva toiminta käsitellään samoin kuin erityisesti luetellut. Listalla olevat toiminnot saattavat yksittäistapauksissa olla taloudellisesti merkittävät sekä absoluuttisesti että suhteellisesti yhteisön koko toiminnan kannalta. Malliverosopimuksen tulkinta ei ilmeisesti anna mahdollisuutta poikkeuksen tekemiseen tällaisessa tapauksessa. Käytännössä OECD:n malliverosopimuksen negatiivisella listalla olevan toiminnon vapauttaminen hoidetaan siten, että valtiot sopivat tekemässään verosopimuksessa, ettei mallisopimuksen listalla olevaa toimintaa pidetä alustavana, valmistelevana tms. toimintana.¹¹²

Kiinteän toimipaikan muodostuminen edellyttää toisin sanoen siis ns. ydinliiketoiminnan (*core business*) harjoittamista lähdevaltiossa siellä sijaitsevan kiinteän toimipaikan kautta. Ydinliiketoiminnalla tarkoitetaan sitä liiketoimintaa, mitä yhteisö pääasiassa tai ensisijaisesti

---

¹⁰⁹ 5 artiklan 4 kohdassa on kuusiosainen lista (a-f), joka sisältää mm. varastointia ja tavaran näytteillepanoa, varaston ylläpitoa, tavaran ostoa tai tiedon keruuta ja muuta luonteeltaan avusteleva tai valmistelevaa toimintaa.

¹¹⁰ Ks. Lönnfors 1992, s. 211.

¹¹¹ OECD 2014, s. C(5)-13 kappale 21.

¹¹² Ks. Skaar 1991, s. 289.

harjoittaa ja sen voidaan katsoa muodostavan määräävän tai merkittävän osan yhteisön liiketoiminnasta. Avustavilla toimilla voidaan täydentää tai tukea ydinliiketoimintaa, mutta valmistelevat toimet erottuvat ydinliiketoiminnasta ja avustavista toimista sillä, että valmistelevat toimet yleensä edeltävät niitä.¹¹³

KHO 2013:42: Ennakkoratkaisuhakemuksessa (KVL 20/2011) annetun selvityksen mukaan yliopisto oli perustanut Suomeen sivuliikkeen MBA-koulutuksen esittelyä ja tiedotusta varten. Sivuliikkeen henkilökunta järjestää erilaisia esittelytilaisuuksia, sopii MBA-koulutuksen mainostamisesta suomalaisissa lehdissä, välittää opiskelupaikkaa koskevat hakemukset yliopistolle, avustaa hakijoita MBA-koulutukseen liittyvissä hallinnollisissa prosesseissa, kuten esimerkiksi hakukaavakkeen laatimisessa, hoitaa MBA-koulutukseen kuuluvien tapahtumien käytännön järjestelyt, kuten tilojen ja majoituksen varaamiset, avustaa opiskelijoita opiskeluun liittyvissä hallinnollisissa kysymyksissä ja tukee opiskelijoiden edistymistä.

Yliopistolla on Suomessa toimitilat, jossa työskentelee Suomen toimintojen johtajan lisäksi koulutusohjelmapäällikkö ja markkinointikoordinaattori. Hakemuksen mukaan varsinaisen koulutustoiminnan osalta Suomessa järjestetään intensiivijaksoja, koetilaisuuksia, opiskelijoiden informaatiotilaisuuksia sekä muita koulutukseen välittömästi liittyviä tapahtumia.

Suomessa tapahtuvaa toimintaa ei voida pitää luonteeltaan valmistelevana tai avustavana, vaan se muodostaa olennaisen osan hakemuksessa tarkoitettua koulutuksesta. Kun lisäksi otetaan huomioon, että hakijayliopisto on rekisteröinyt sivuliikkeensä Suomeen, sillä katsotaan olevan asiaa kokonaisuutena arvioiden verotuksessa kiinteä toimipaikka Suomessa.

Ratkaisussa keskusverolautakunnan ennakkoratkaisun päätös kiinteän toimipaikan muodostumisen osalta jäi lainvoimaiseksi ja ulkomaista yliopistoa kohdeltiin tuloverotuksessa samalla tavoin kuin suomalaisia yliopistoja. Ulkomaisella yliopistolla oli Suomessa sivuliike, jonka toimitiloissa työskenteli Suomen toimintojen johtajan lisäksi koulutusohjelmapäällikkö ja markkinointikoordinaattori. Suomen ja Iso-Britannian välisen verosopimuksen¹¹⁴ 5 artiklan 1 kohdan mukaan sanonnalla ”kiinteä toimipaikka” tarkoitetaan kiinteätä liikepaikkaa, jossa yrityksen liiketoimintaa yksinomaisesti tai osaksi harjoitetaan. Artiklan 2 kohdan

---

¹¹³ Sasseville – Skaar 2009, s. 40 ss.

¹¹⁴ SopS 1-2/1970 Suomen Tasavallan hallituksen ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen Kuningaskunnan hallituksen välinen sopimus tulon ja omaisuuden kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi.

mukaan kiinteäksi toimipaikaksi katsotaan erityisesti liikkeenjohtopaikka, sivuliike ja toimisto.

Sivuliikkeen henkilökunta markkinoi yliopiston tarjoamaa koulutusta, neuvoi hakijoita, hoiti erilaisia opiskelua tukevia tehtäviä sekä koulutukseen kuuluvien tapahtumien käytännön järjestelyt. Ulkomaisen yliopiston Suomessa MBA-koulutuksesta saadun tulon katsottiin olevan elinkeinotoiminnan tuloa yliopistolle ja täten TVL 21 a §:n perusteella veronalaista tuloa. Yliopiston tarjoaman MBA-koulutuksen ei voitu katsoa olevan luonteeltaan malliverosopimuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaista valmistelevaa tai avustavaa toimintaa, vaan sen katsottiin muodostavan olennaisen osan yliopiston tarjoamasta koulutuksesta.¹¹⁵ Ratkaisussa otettiin huomioon myös toiminnan jatkuvuus, suuntautuminen periaatteessa rajoittamattomalle asiakaspiirille ja toiminnan laajuus.¹¹⁶ Kysymys oli liiketaloudellisin perustein järjestetystä koulutuspalvelusta, joka ei yliopiston järjestämänä eronnut muiden yleisillä markkinoilla toimivien yksityisten elinkeinonharjoittajien tarjoamista vastaavista koulutuspalveluista.

---

¹¹⁵ Ks. myös ratkaisut KVL 6/2005 ja KHO 23.12.1991 T 4893, joissa ei sovellettu valmistelevan tai avustavan toiminnan poikkeusta ja kiinteän toimipaikan katsottiin muodostuvan.

¹¹⁶ Vrt. KVL 12/2001, missä saksalainen yhteisö perusti Suomeen sivuliikkeen. Sivuliikkeen palveluksessa oli kaksi teknistä asiantuntijaa ja sihteeri. Asiantuntijat eivät olleet oikeutettuja tekemään sitovia oikeustoimia yhteisön nimissä ja heidän ainoana tehtävänä oli selvittää yhteisön tuotteiden yhteensopivuus Suomessa olevan yhden tai enintään muutaman suurasiakkaan tuotteiden kanssa. Kiinteää toimipaikkaa ei muodostunut Suomeen ja yhteisön työntekijöiden toiminta Suomessa sijaitsevan sivuliikkeen kautta oli valmistelevaa ja avustavaa.

3 YHTEISÖN JOHTOPAIKKA

3.1 Yhteisön johtopaikan taustat

Aiemmin yhteisön keskeisen johtamisen ja liiketoiminnallisten päätösten tekopaikan määrittäminen ei ollut kovinkaan vaikeaa, koska suurimmalla osalla yhteisön ylemmästä johdosta oli tapana toimia tietyistä paikasta, kuten esimerkiksi pääkonttorista. Paikka, josta ylimmän johdon liikkeenjohdon toimet tehtiin, oli useimmiten sama kuin missä yhteisö oli perustettu, missä yhteisöllä oli kotipaikka, missä liiketoimintaa harjoitettiin ja missä johtajat tai ylimmät johtajat asuivat. Nykyään kuitenkin kommunikaation ja teknologian kehitys on perusteellisesti muuttamassa yhteisöjen liiketoiminnan harjoittamisen keinoja.¹¹⁷ Pitkälle kehittyneen telekommunikaatioteknologian, Internetin ja suhteellisen halvan ja nopean matkustamisen ansiosta henkilöiden tai henkilöryhmien ei ole enää tarpeellista tai tarkoituksenmukaistakaan olla fyysisesti tietyssä paikassa tai tavata tietyssä maantieteellisessä paikassa harjoittaakseen liiketoimintaa. Kehittynyt ja tehostunut tiedonsiirto voi johtaa nykypäivänä siihen, että yhteisölle syntyy useampia malliverosopimuksessa tarkoitettuja johtopaikkoja. Lisääntynyt liikkuvuus ja toimintojen hajauttaminen on lisännyt huomattavasti verosopimuksellisia kaksoisasujatilanteita ja yhteisön tosiasiallisen johtopaikan käyttämistä ratkaisevana tekijänä verosopimuksellista asuinvaltiota määritettäessä.¹¹⁸

Yhteisön johtopaikan ja tosiasiallisen johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan määrittely muuttuu ongelmalliseksi esimerkiksi silloin, kun yhteisön johtajat tai hallituksen jäsenet ovat tai asuvat eri valtioissa ja tekevät sieltä käsin yhteisön liiketoiminnan harjoittamista

---

¹¹⁷ Ks. Romano 2001, 41 ET 339 ja Pinto 2005, 11 APTB 14.

¹¹⁸ OECD 2001, s. 8.

koskevia päätöksiä tai organisaatorakenne ei ole perinteinen¹¹⁹. Yhteisön johtajat tai hallituksen jäsenet voivat sijaita eri valtioissa yhteisön päätöksiä tehtäessä esimerkiksi videokokouksen välityksellä tai muuta teknistä apuvälinettä käyttäen.¹²⁰ Tällöin osakeyhtiön hallituksen kokousten pitopaikka ei ole maantieteellisesti sidottu, mikä voi aiheuttaa ongelmia johtopaikan muodostumisen perinteisen tulkinnan kannalta. Samanaikaisuuskaan ei päätöksenteossa ole välttämätöntä. Kokouksen valmistelumateriaali voidaan lähettää kokoukseen osallistujille etukäteen ja kukin voi tehdä saamansa valmistelumateriaalin ja mahdollisesti jo etukäteen käytyjen alustavien keskustelujen pohjalta omat päätöksensä ja ilmoittaa päätöksensä tiettyyn ajalliseen pisteeseen mennessä. Kun kaikkien kollegion jäsenten vastaukset on yhdistetty samaan tiedostoon, syntyy toimielimen päätös. Näin yhteisön ylimmän päätöksenteon paikka asuinvaltion määräytymiskriteerinä voi käydä tulkinnanvaraiseksi ja pahimmillaan jopa illuusioksi. Päätökseen osallistujien maantieteellinen sijainti voi vaihdella valtiosta toiseen.¹²¹

Esimerkkinä osakeyhtiö, jonka asuinvaltiota voi olla päätöksentekopaikan perusteella vaikea määrittää, on informaation hankintaa ja levittämistä harjoittava yhteisö.¹²² Uutisyhteisöllä voi olla toimittajia ja teknistä henkilökuntaa ympäri maailmaa, jotka keräävät tietoja ja syöttävät niitä satelliittien ja Internetin kautta kansainväliseen jakeluun. Tällaisilla yhteisöillä ei tarvitse välttämättä olla maailmanlaajuista keskuspaikkaa vaan niillä voi olla alueellista koordinaatipaikkoja, joissa ei kuitenkaan tehdä koko yhteisöä koskevia päätöksiä. Tällaisessakin tilanteessa yhteisön verosopimuksellinen asuinvaltio on kuitenkin määritettävä. Mikäli keskeisin päätöksentekopaikka on ratkaiseva, jokin useista päätöksentekopaikoista on katsottava keskeisimmäksi. Erikseen on myös ratkaistava, muodostuuko yhteisön muista toimipaikoista kiinteitä toimipaikkoja.

---

¹¹⁹ Perinteisessä organisaatiomallissa yhteisön toiminta muodostuu prosesseista, joissa käytetään alainen-esi-
miespareja ja johtaja-päällikkö-työnjohtaja-työntekijä -hierarkiaa.

¹²⁰ Ks. Mannio s. 124.

¹²¹ Uuden tietotekniikan tarjoamista mahdollisuuksista yhteisön päätöksenteossa ks. esim. Lambooj 1998, s. 13 ja Doernberg – Hinnekens 1999, s. 198 ss.

¹²² Ks. Lambooj 1998, s. 13, missä Lambooj havainnollistaa tilannetta.

Sähköinen kaupankäynti ja tiedonsiirtotekniikan hyödyntäminen voi johtaa siihen, että asuinvaltion määrittäminen käy liian hankalaksi ja tulkinnallisesti epävarmaksi. Selkeä tapa määrittää yhteisön asuinvaltio olisi käyttää rekisteröintiperiaatetta, mutta pelkästään rekisteröintiperiaatteen käyttäminen voisi mahdollistaa yhteisöille liian suuren vapauden asuinvaltion valitsemisessa. Eniten sovellettu kriteeri onkin yhteisön ylimmän päätöksenteon paikka eli yhteisön tosiasiallinen johtopaikka, mutta sekin antaa mahdollisuuksia verotusvaltion valintaan. Mahdollisuudet ovat kuitenkin selvästi vähäisemmät kuin rekisteröintiperiaatteen tapauksissa.¹²³

Termiä ”johtopaikka” ei ole määritelty vero-oikeudessa, vaan johtopaikka määritellään sen asiayhteydestä riippuen. Johtopaikka (engl. *place of management*) voitaisiin tulkita kielellisesti ja sanamuodon mukaisesti paikaksi, jossa johdetaan tai paikaksi, josta käsin johdetaan tai missä johtamista tapahtuu. Tässä tutkielmassa käsitellään kolmea eri johtopaikkaa: liikkeen johtopaikkaa, yhteisön tosiasiallista johtopaikkaa ja yhteisön johtopaikkaa.

Ensimmäinen johtopaikka on liikkeen johtopaikka, millä tarkoitetaan paikkaa, joka muodostaa sijaintivaltionsa yhteisölle yleisen verovelvollisuuden valtiossa asumisen perusteella.¹²⁴ OECD:n malliverosopimuksen 4 artikla käsittelee verosopimusvaltiossa asumista. 4 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisö voidaan katsoa verosopimusvaltiossa asuvaksi johtopaikan perusteella (*place of management*). Tätä yleisen verovelvollisuuden muodostamaa johtopaikkaa kutsutaan Suomen solmimissa verosopimuksissa myös nimellä liikkeen johtopaikka.¹²⁵ Yleisen verovelvollisuuden muodostuminen edellyttää, että liikkeen johtopaikan sijaintivaltion

---

¹²³ Ks. Bernstein 2000, s. 270, missä käsitellään kansainvälisen lisensoijaa hallinnoivan yhteisön sijoittautumisen suunnittelua ja sivutaan useaa kotivaltion suunnittelua uhkaavaa karikkoja. Esimerkki käsittelee Kanadan olosuhteita ja säännöstöä.

¹²⁴ Esim Sveitsissä. *Verrechnungssteuergesetz Art. 9(1)*.

¹²⁵ Muut asuinvaltiostatuksen muodostavat tekijät 4 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisön johtopaikan lisäksi ovat ”*domicile*” (kirjoilla olo), ”*residence*” (tosiasiallinen asuminen) sekä muut vastaavan luontoiset kriteerit. Kriteerien laajuudella pyritään 4 artiklan 1 kohdan kommentaarin mukaan kattamaan erilaiset sidokset valtioihin, jotka saattavat verosopimusvaltioiden kansallisissa lainsäädännöissä poiketa sanamuodoiltaan ja sisällöiltään toisistaan.

kansallisen lainsäädännön perusteella yleinen verovelvollisuus voi syntyä myös valtiossa sijaitsevan liikkeen johtopaikan perusteella (*johtopaikan periaate*).¹²⁶

Yleinen verovelvollisuus muodostuu useimmiten valtioon perustamisen, valtiossa asumisen tai valtiossa sijaitsevan johtopaikan perusteella. 4 artiklan 1 kohdan mukainen liikkeen johtopaikka on verosopimuksellista asuinvaltiota ratkaistaessa 4 artiklan 3 kohdassa mainitussa kaksoisasujatilanteessa¹²⁷ ensisijainen tapa yhteisön asuinvaltion määrittämiseen, kuitenkin sillä edellytyksellä, että liikkeen johtopaikka voi muodostaa sijaintivaltioonsa yleisen verovelvollisuuden sen valtion kansallisen lainsäädännön mukaan, jossa liikkeen johtopaikka sijaitsee. Kaksoisasujatilanteita varten verosopimuksissa on yksityiskohtaiset määräykset siitä, kummassa sopimusvaltiossa yhteisön katsotaan verosopimusta sovellettaessa asuvan.¹²⁸

Toinen johtopaikka on verosopimuksellisessa kaksoisasujatilanteessa asuinvaltion ratkaiseva yhteisön tosiasiallinen johtopaikka (*place of effective management*). OECD:n malliverosopimuksen 4 artiklan 3 kohta tarjoaa verosopimuksellisen kaksoisasujatilanteen ratkaisemiseksi yhteisön tosiasiallisen johtopaikan käytön ratkaisevana tekijänä.¹²⁹ Yhteisön tosiasiallisella johtopaikalla tarkoitetaan yleisesti paikkaa, josta tehdään koko yhteisöä tai sen toimipisteitä koskevia päätöksiä. Malliverosopimuksen kommentaarin mukaan yhteisön tosiasiallinen johtopaikka on paikka, jossa liiketoiminnan harjoittamisen kannalta keskeiset liikkeenjohdon ja liiketoiminnan päätökset on sisällöllisesti kokonaisuudessaan tehty.¹³⁰

Yhteisön tosiasiallista johtopaikkaa ei tule sekoittaa yleisen verovelvollisuuden muodostavaan liikkeen johtopaikkaan. Yhteisön tosiasiallisella johtopaikalla ratkaistaan se verosopimusvaltio, kumman katsotaan olevan verosopimusta sovellettaessa yhteisön asuinvaltio. Liikkeen johtopaikalla taas tarkoitetaan kansallisessa lainsäädännössä olevaa johtopaikkaa, joka voi muodostaa sijaintivaltioonsa yhteisölle yleisen verovelvollisuuden. Yhteisöllä voi

---

¹²⁶ Esimerkiksi Saksan, Tanskan ja Alankomaiden kansallisten lainsäädäntöjen perusteella yhteisöt ovat näissä valtioissa sijaitsevan yhteisön johtopaikan (*place of management*) perusteella yleisesti verovelvollisia.

¹²⁷ OECD 2014, C(4)-1 kappale 1, jonka mukaan tyypillisimmät kaksoisasujatilanteet syntyvät, kun kaksi eri valtiota katsovat kansallisen lainsäädäntönsä perusteella yhteisön asuvan valtioissaan ja olevan molemmissa täten yleisesti verovelvollinen.

¹²⁸ Ks. Karttunen – Nikkanen – Rantanen – Vuopala 2007, s. 33, ns. Tie-breaker-säännön problematiikasta.

¹²⁹ Ks. Ismer – Riemer 2015, Artikla 4, s. 284, kappale 122.

¹³⁰ OECD 2014 a, s. C(4)-8, kappale 24.

olla useita liikkeen johtopaikkoja, mutta vain yksi tosiasiallinen johtopaikka verosopimuksia sovellettaessa. Johtopaikan tason määrittämisessä on käytettävä kokonaisharkintaa, jossa huomioon otetaan kaikki asiaan vaikuttavat olosuhteet ja tosiasiat. Mikäli yhteisöllä voidaan katsoa olevan useita johtopaikkoja, on arvioitava, minkä tasoista johtamista kussakin johtopaikassa harjoitetaan ja keiden toimesta. Arvioitava on myös, mikä yhteisön hallituksen- ja keskusjohdon tehtävä tosiasiasa on.

Kolmas johtopaikka yhteisön johtopaikka (*place of management*), joka on mainittu OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa yhtenä kiinteän toimipaikan muodostavana tekijänä. Yhteisön johtopaikka muodostaa malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisen ns. pääsäännön mukaisen kiinteän toimipaikan, jonka kautta yhteisön liiketoimintaa harjoitetaan joko osittain tai kokonaan.

Vaikka edellä mainitut käsitteet ovat englannin kielen kirjoitusasultaan samanlaisia, ovat ne kuitenkin sisällöltään erilaisia. Tässä tutkielmassa termi *place of management* jaetaan kahteen eri käsitteeseen: *liikkeen johtopaikkaan* ja *yhteisön johtopaikkaan*. Liikkeen johtopaikka ei tule sekoittaa yhteisön johtopaikkaan, sillä yhteisön johtopaikan muodostama kiinteä toimipaikka mahdollistaa laajemman tulkinnan, mutta edellyttäen myös kiinteän liiketoimintapaikan olemassaolon.¹³¹ Yhteisön johtopaikan muodostamalta kiinteältä toimipaikalta edellytetään ajallista ja maantieteellistä pysyvyyttä, kun taas liikkeen johtopaikalta ei edellytetä 5 artiklan 1 kohdan mukaisen kiinteän liiketoimintapaikan edellytysten täyttymistä.

Yhteisöllä voi olla useita johtopaikkoja, jotka muodostavat kiinteitä toimipaikkoja sijaintivaltioihinsa ja johtopaikan muodostumisen kriteerit pätevät yhtä lailla jokaiseen johtopaikkaan; sekä kiinteän toimipaikan muodostavaan johtopaikkaan, että asuinvaltiostatuksen verosopimuksen mukaan muodostavaan tosiasialliseen johtopaikkaan. Yhteisö voi olla esimerkiksi perustettu Saksaan ja yhteisön pääkonttori, josta yhteisöä kokonaisuudessaan johdetaan ja jossa tosiasiallisen johtopaikan katsotaan sijaitsevan, on Saksassa. Yhteisöllä voi olla tehtaita eri puolilla maailmaa, joista jokainen lähtökohtaisesti muodostaa kiinteän toimipaikan. Maanosassa X yhteisöllä olkoon 3 tehdasta, joista yksi valtiossa A, yksi valtiossa B ja yksi

---

¹³¹ Ks. Widrig 2009, s. 279 ss.

valtiossa C, mutta näitä tehtaita koskevat päätökset tehtäisiin yksinomaan valtiosta D käsin. Valtioon D muodostuisi tällöin kiinteä toimipaikka yhteisön johtopaikan perusteella, mutta ylin johto, jonka perusteella yhteisön katsottaisiin verosopimusta sovellettaessa tosiasiallisen johtopaikan perusteella asuvan, olisi edelleenkin Saksassa.

Tutkittaessa johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan muodostumista, voidaan tutkia myös asuinvaltiostatuksen verosopimuksen mukaan muodostavaa yhteisön tosiasiallista johtopaikkaa, sillä molemmat edellä mainituista johtopaikoista ovat pohjimmiltaan yhteisön johtopaikkoja. Yhteisön johtopaikka ja tosiasiallinen johtopaikka voivat olla tosiasiasakin identtisiä.¹³² Yhteisön tosiasiallinen johtopaikka on vain ikään kuin keskeisin johtopaikka tai ylin johtopaikka, mikä luo yhteisölle erityisen suhteen sen sijaintivaltioon verosopimusta sovellettaessa. Yhteisön johtopaikka ja tosiasiallinen johtopaikka ovat molemmat juridisesti OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisia ns. ”pääsäännön” mukaisia kiinteitä toimipaikkoja ja sitä kautta pääliike – sivuliike -suhteessa yhtiöönsä. Tosiasiallinen johtopaikka on myös juridisesti 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu johtopaikka, mutta tosiasiallisen eron johtopaikan ja tosiasiallisen johtopaikan välille muodostaa se, minkä tasoisesta johtamisesta on loppujen lopuksi kyse.

Tuloverolaki tunnistaa vain yhden johtopaikan, joka on TVL 13 a §:ssä, missä mainitaan ”liikkeen johdon” olevan yksi kiinteän toimipaikan muodostavana tekijänä. Yhteisön Suomessa sijaitseva johtopaikka ei voi muodostaa Suomeen yleistä verovelvollisuutta, vaan ainoastaan rajoitetun verovelvollisuuden muodostaman TVL 13 a §:n mukaisen kiinteän toimipaikan. Ainoastaan Suomessa asuva yhteisö voi olla yleisesti verovelvollinen Suomessa ja ulkomainen yhteisö on Suomessa aina vain rajoitetusti verovelvollinen, sillä ulkomaista yhteisöä ei ole mahdollista rekisteröidä Suomessa. Yhteisöä pidetään vakiintuneen verotuskäytännön mukaan kotimaisena (Suomessa asuvana) ja Suomessa yleisesti verovelvollisena

---

¹³² Ks. Bizioli 2008, 48 ET 533.

ainoastaan silloin, jos se on perustettu tai rekisteröity Suomen lain mukaan (*rekisteröintiperiaate*).¹³³

Esimerkiksi Saksan kansallisen lainsäädännön yleisen verotusmenettelylain¹³⁴ mukaan yleinen verovelvollisuus yhteisölle Saksaan muodostuu sekä rekisteröimällä yhteisö Saksaan että Saksassa sijaitsevan johtopaikan perusteella. Myös esimerkiksi ja Iso-Britannian, Itävallan ja Tanskan kansallisissa asuinpaikkasäännöksissä sovelletaan sekä rekisteröinti- että johtopaikkaperiaatetta. Toisin sanoen, yleinen verovelvollisuus voi syntyä joko rekisteröimällä yhtiö valtioon tai siellä sijaitsevan liikkeen johtopaikan perusteella.

3.2 OECD:n malliverosopimuksen 4 artiklan johtopaikkojen muodostuminen

3.2.1 4 artiklan 1 kohdan liikkeen johtopaikan muodostuminen

Liikkeen johtopaikka -termi viittaa kansalliseen lainsäädäntöön, mistä johtuen sen tulkinta vaihtelee valtioittain.¹³⁵ Tapaoikeudellisissa valtioissa 4 artiklan 1 kohdan mukainen liikkeen johtopaikka määritellään ns. johdon ja valvonnan -testiä (*Management and Control test*) käyttäen.¹³⁶ Testin kehitti Yhdistyneen Kuningaskunnan parlamentin ylähuone (*The House of Lords*) tapauksen A.C. 455, *De Beers Consolidated Mines, Limited v. Howe (Surveyor of Taxes)* yhteydessä, jossa Lordi Loreburn totesi:

---

¹³³ Ks. Andersson 1995, s. 20, jossa Andersson toteaa, että yhteisö on yleensä katsottava kotimaiseksi, jos se on rekisteröity Suomessa tai muutoin Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan perustettu. Ks. myös Andersson – Ikkala 2000, s. 526.

¹³⁴ Saksan kansallisessa lainsäädännössä verotuksen yleinen verotusmenettelylaki *Abgabenordnung*.

¹³⁵ Ks. Pinto 2005, 11 APTB 14.

¹³⁶ Ks. Avery Jones 2008, BTR 556, jossa hän toteaa, että varhaiset Yhdistyneen Kuningaskunnan solmimat verosopimukset (vuosina 1945 – varhainen 1960-luku) sisälsivät yhteisön asumisen määritelmän, jonka mukaan yhteisön katsotaan asuvan siinä verosopimusvaltiossa, jossa yhteisön liiketoimintaa johdetaan ja kontrolloidaan, mikäli johtaminen ja kontrollointi tapahtuvat samasta valtiosta käsin.

In applying the conception of residence to a company we ought, I think, to proceed as nearly as we can upon the analogy of an individual. A company cannot eat or sleep, but it can keep house and do business. We ought, therefore, to see where it really keeps house and does business ... [A] company resides for purposes of income tax where its real business is carried on... I regard that as the true rule, and the real business is carried on where the central management and control actually abides.¹³⁷

Yhteisön johdon ja valvonnan paikka sijaitsee siellä, missä yhteisön hallitus tapaa, ellei yhteisön hallitus ole tosiasiallisesti luopunut velvoitteistaan tai hallituksen auktoriteetti on muutoin anastettu.¹³⁸ Useiden valtioiden kansallisissa lainsäädännöissä asuinvaltio määräytyy sen perusteella, missä yhteisön korkein johto pitää kokouksensa.¹³⁹

Vastaavasti mannereurooppalaisissa lainsäädännöissä vallitsee tosiasiallisen johtopaikan testaaminen.¹⁴⁰ Esimerkiksi liikkeen johtopaikka säädösoikeudellisissa valtioissa, kuten Italiassa, Itävallassa, Ranskassa ja Saksassa muodostuu ainoastaan yhteisön johtoportaan ylimpien johtajien perusteella.¹⁴¹ Valvovat johtajat tai hallintoneuvoston jäsenet, toisin sanoen ylempi johto, joka ei osallistu yhteisön ylimpään päätöksentekoon, ei ole ratkaiseva. Jotta kyettäisiin erottamaan ylin johto ja ylempi johto toisistaan, on ylimmäksi johdoksi tulkittava se johto, joka osallistuu tärkeiden päivittäisten asioiden johtamiseen eikä niinkään prosessien käytäntöön liittyvien ongelmien ratkaisemiseen. Ylimmän johdon on katsottu mannereurooppalaisissa lainsäädännöissä tärkeimmäksi yhteisön johtopaikan muodostavaksi tekijäksi.¹⁴² Muutamassa säädösoikeudellisessa valtiossa, joissa tunnetaan vain yhdenlainen vastuullinen yhteisön hallitus tai johto, (esimerkiksi Belgia ja Sveitsi) yhteisön johtopaikan katsotaan sijaitsevan siellä, missä yhteisön hallitus tai ylin johto tapaa.¹⁴³

---

¹³⁷ United Kingdom House of Lords of 30 July 1906, [1906] A.C. 455, *De Beers Consolidated Mines, Limited v. Howe (Surveyor of Taxes)*.

¹³⁸ Ks. Arnold 2010, 64 BIT 603.

¹³⁹ Ks. Doernberg – Hinnekens 1999, s. 200.

¹⁴⁰ Ks. van Weeghel 2008, s. 962.

¹⁴¹ Ks. de Broe 2009, s. 102 ja 107.

¹⁴² Ks. Avery Jones et. al. 2006, 60 BIT 232 ss.

¹⁴³ Ks. Widrig 2009, s. 276.

Saksan kansallisen lainsäädännön mukaan liikkeen johtopaikka on kirjaimellisesti ”liiketoiminnan ylijohdon keskipiste”.¹⁴⁴ Saksan oikeuskäytännön mukaan liikkeen johtopaikka on paikka, jossa johdon tärkeät päätökset tosiasiassa tehdään.¹⁴⁵ Italian oikeuskäytännön mukaan ulkomaiset yhteisöt, joilla on määräysvalta italialaisen yhteisön yhtiökokouksessa osallistumisen, kontrollin tai määräysvallan perusteella katsotaan Italiassa verotuksellisesti asuviksi. Tällöin yleisen verovelvollisuuden ja valtiossa asumisen katsotaan muodostuvan Italiassa sijaitsevan liikkeen johtopaikan perusteella. Ulkomaiselle yhteisölle katsotaan muodostuvan liikkeen johtopaikka Italiaan myös tilanteissa, joissa Italiassa asuvat henkilöt hallitsevat yhteisöä tai yhteisön hallitus koostuu enemmistöltään Italiassa asuvista.¹⁴⁶ Italian oikeuskäytännössä tärkein liikkeen johtopaikkaa koskeva ratkaisu on ratkaisu 64/1996 nro. 4992, jossa panamalainen yhteisö katsottiin Italiassa verotuksellisesti asuvaksi Italiaan muodostuneen liikkeen johtopaikan perusteella, koska yhteisö oli antanut Italiassa asuvalle luonnolliselle henkilölle täydet valtuudet harjoittaa liiketoimintaa Italiassa panamalaisen yhteisön nimissä. Kahden asian katsottiin olevan olennaisia tapauksen ratkaisussa. Ensiksi henkilöllä Italiassa katsottiin olevan suuri ja tosiasiallinen valta, sillä valtuutus kattoi koko liiketoiminnan harjoittamisen, paitsi velan oton yhteisölle.¹⁴⁷ Toiseksi panamalainen yhteisö ei valvonut tai kontrolloinut lainkaan Italiassa asuvan valtuutetun henkilön toimia.¹⁴⁸

Ratkaisun lopputulosta voidaan kuitenkin kritisoida, sillä jos liikkeen johtopaikkaa määrittäessä kontrolli on olennainen tekijä, ei kontrollia tosiasiassa voida katsoa olleen Italiassa vaan Panamassa. Tuomarit totesivat vain, että päivittäisjohdon päätökset tehtiin Italiasta käsin ottamatta kantaa siihen, että strategiset päätökset tehtiin kuitenkin Panamassa. Kenties oikeampi lopputulos olisi ollut katsoa Italiassa asuvan valtuutetun muodostavan mallivero-

---

¹⁴⁴ *Abgabenordnung* 10 § liikkeenjohdosta: ”Geschäftsleitung ist der Mittelpunkt der geschäftlichen Oberleitung”.

¹⁴⁵ Ks. Vogel et al. 1997, s. 262.

¹⁴⁶ Art. 73 Italian CITA.

¹⁴⁷ Italian keskusverotuomioistuin, 10.10.1996, ratkaisu 64/1996, kappaleet 3-5.

¹⁴⁸ Italian keskusverotuomioistuin, 10.10.1996, ratkaisu 64/1996, kappale 6.

sopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaisen johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan.¹⁴⁹ Johtajien asuminen Italiassa kuitenkin muodostaa yleisen verovelvollisuuden muodostavan liikkeen johtopaikan. Asiaa perustellaan siten, että paikassa, missä johtajat asuvat, johtajat tapaavat toisiaan ja tekevät yhtiötä koskevia päätöksiä.¹⁵⁰

3.2.2 4 artiklan 3 kohdan tosiasiallisen johtopaikan muodostuminen

Kaikki olennaiset tosiasiat ja olosuhteet on tutkittava ja otettava huomioon määriteltäessä tosiasiallista johtopaikkaa. Yhteisöllä voi olla useampi kuin yksi johtopaikka, mutta yhteisöllä voi olla ainoastaan yksi tosiasiallinen johtopaikka kerrallaan.¹⁵¹ OECD:n malliverosopimuksen 4 artiklan 3 kohdan kommentaarin mukaan yhteisön asuinvaltion määrittämisessä ei ole riittävää tutkia puhtaasti muodollisia kriteerejä kuten rekisteröintiä, vaan olennaista on se, mistä yhteisöä tosiasiallisesti johdetaan.¹⁵²

Yhteisön tosiasiallisen johtopaikan termiä ei ole kuitenkaan määritelty OECD:n malliverosopimuksessa eikä malliverosopimuksessa anneta ohjeistusta sen määrittelemisestä. Käytännössä säännös aiheuttaa edelleen tulkintaongelmia.¹⁵³ Malliverosopimuksen 4 artiklan 3 kohdassa mainittua tosiasiallisen johtopaikan käsitettä on tulkittava itsenäisesti. Tosiasiallisen johtopaikan käsitettä ei määritetä sopimusvaltioiden sisäisen lainsäädännön mukaan, vaan se on määritettävä verosopimuksen periaatteiden mukaan. Tosiasiallisen johtopaikan tulkinta eroaa siis 4 artiklan 1 kohdan johtopaikan tulkinnasta.¹⁵⁴

Yhteisön tosiasiallinen johtopaikka voidaan määritellä myös korkeimman tason liikkeenjohdon keskuksiksi, missä yhteisöä edustamaan oikeutetut henkilöt tekevät liiketoimia.¹⁵⁵

---

¹⁴⁹ Ks. Bizioli 2008, s. 528.

¹⁵⁰ Ks. Marino 1999, s. 199 ss.

¹⁵¹ OECD 2014 a, s. C(4)-8 kappale 24.

¹⁵² OECD 2014 a, s. C(4)-8 kappale 22.

¹⁵³ Ks. Burgstaller – Haslinger 2004 s. 377.

¹⁵⁴ Ks. Malmgrén 2008, s. 208.

¹⁵⁵ Ks. OECD 2001, s. 7 kohta 28.

Euroopan Unioni käsittelee yhteisön tosiasiallisen johtopaikan käsitettä nimikkeellä ”keskushallinto” (*Central Administration*). Vakiintuneen kansainvälisen vero-oikeuden mukaan keskushallinto on paikka, mistä yhteisöä tosiasiallisesti johdetaan ja missä kaikista tärkeimmät päätökset tyypillisesti tehdään. Toisin sanoen yhteisön keskushallinto on yhteisön johdon ja kontrolloinnin keskus. Keskushallinnon paikan määrittäminen mahdollistaa myös EU:n sisäisen sijoittautumisvapauden tietyin edellytyksin. SEUT:n 48 artiklan 1 kohta mahdollistaa sijoittautumisvapauden yhteisöille tai yrityksille, jotka on perustettu Euroopan Unionin jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja joilla on joko kotipaikka, keskushallinto tai pääasiallinen liiketoiminnan paikka yhteisön alueella.¹⁵⁶

OECD:n malliverosopimuksessa yhteisön johtopaikka ja tosiasiallinen johtopaikka ovat molemmat kiinteitä toimipaikkoja ja periaatteessa saman sisältöisiä käsitteitä, mutta käytännössä tosiasiallinen johtopaikka, jolla verosopimuksellisen kaksoisasujatilanteen asuinvaltio ratkaistaan, on ylimmän johdon sijaintipaikka. Yhteisö on joko rajoitetusti verovelvollinen tai yleisesti verovelvollinen yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan perusteella johtopaikan sijaintivaltiossa kaikesta tähän kiinteään toimipaikkaan kohdennettavasta tulosta, mutta yhteisön ylin johto voi silti olla vain yhdessä sopimusvaltiossa ja se muodostaa siellä verosopimuksellisen kaksoisasujatilanteen asuinvaltion ratkaisevan yhteisön tosiasiallisen johtopaikan. Johtopaikan muodostama kiinteä toimipaikka taas on ylemmän johdon-, tai päivittäisjohdon sijaintipaikka.¹⁵⁷

Vogelin mukaan yhteisön johtopaikka ja yhteisön tosiasiallinen johtopaikka ovat samankaltaisia sisällöltään myös Saksan kansallisessa lainsäädännössä. Saksan kansallisessa lainsäädännössä käytetty termi yhteisön johtopaikalle on hyvin samankaltainen OECD:n malliverosopimuksen yhteisön tosiasiallisen johtopaikan kanssa ja ennen kaikkea siksi, koska yhteisön johtopaikka -termin on tulkittu oikeuskäytännössä viittaavan tosiasiallisiin olosuhteisiin.¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ Ks. de Broe 2009, s. 68-69, 95-96, 102.

¹⁵⁷ Ks. Malmgrén 2008, s. 208, jossa hän toteaa, että OECD:n malliverosopimuksen 4 artiklan 3 kohdan tosiasiallinen johtopaikka ei ole päivittäisjohdon sijaintipaikka, vaan keskusjohdon tai hallituksen johtopaikka. Rajoitetun verovelvollisuuden muodostama yhteisön johtopaikka ei lähtökohtaisesti ole ylimmän johdon sijaintipaikka.

¹⁵⁸ Ks. Vogel et al. 1997, s. 262.

Ratkaisevaa johtopaikan sijainnin määrittämisessä ei ole se, missä johdon määräykset vaikuttavat, vaan pikemminkin paikka, mistä johdon määräykset tosiasiallisesti annetaan. Kyseessä on ylimmän johtotason keskus, esimerkiksi paikka, josta yhteisöä edustamaan oikeutettu henkilö harjoittaa liikkeenjohdon toimia. Toisaalta, mikäli tosiasiallista määräysvaltaa käyttävä osakkeenomistaja tosiasiallisesti hallitsee yhteisön liiketoiminnan harjoittamista, niin tosiasiallista määräysvaltaa käyttävän osakkeenomistajan voitaisiin joissain tapauksissa katsoa johtavan yhteisön ylintä johtoa.

Se maantieteellinen paikka, josta nämä ylimmän liikkeenjohdon päätökset tehdään, olisi tulkittava yhteisön ylimmän liikkeenjohdon keskuksiksi ja tätä kautta muodostavan malliverosopimuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaisen yhteisön tosiasiallisen johtopaikan. Vogelín mukaan kuitenkin yhteisön tosiasialliseksi johtopaikaksi ei voida lukea paikkaa, josta liiketoimintaa ainoastaan valvotaan. Saksan kansallisen lainsäädännön mukaan, mikäli yhteisön johtopaikkaa ei voida edellä mainituin kriteerein ratkaista, yhteisön ylimmän johtajan asuinpaikka voi määrittää yhteisön asuinvaltion.¹⁵⁹

3.3 OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan yhteisön johtopaikan muodostuminen

Yhteisön johtopaikka on paikka, jossa tehdään koko yhteisöä tai yhteisön useita toimipisteitä koskevia merkittäviä päätöksiä.¹⁶⁰ Perinteisesti johtopaikan ei katsota syntyvän pelkästään johtotoimien hoitamisesta, vaan johtopaikka edellyttää myös kiinteää liikepaikkaa, kuten toimistoa tai vastaavaa.¹⁶¹ Malliverosopimuksen kommentaarissa on myös todettu, että yhteisön johtopaikka voi joissain valtioissa tarkoittaa myös samaa kuin toimisto (*office*).¹⁶² OECD:n

---

¹⁵⁹ OECD 2001, s. 7, kohta 29.

¹⁶⁰ Ks. Helminen 2009, s. 149.

¹⁶¹ Ks. Skaar 1991 s. 116.

¹⁶² Ks. OECD 2014 a, s. C(5)-9, kappale 13.

malliverosopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa yhtenä kiinteän toimipaikan muodostavana tekijänä mainitaan ”johtopaikka” (*place of management*). Yhteisön johtopaikka muodostaa malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisen niin sanotun pääsäännön mukaisen kiinteän toimipaikan, jonka kautta yhteisön liiketoimintaa harjoitetaan. Yhteisön johtopaikka voi olla myös päivittäisjohdon sijaintipaikka.

OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukainen kiinteä liikepaikka edellyttää myös yhteisön johtopaikalta tiettyä pysyvyyttä. Yhteisön on käytettävä liikepaikkaa jatkuvasti, tietyn ajan ja jokseenkin pysyvässä ja selkeästi määriteltävässä maantieteellisessä paikassa. Pysyvyyden vaatimus saattaa täytyä myös silloin, kun liiketoimintapaikkaa käytetään tietyn ajan ilman jatkuvuutta.¹⁶³ Pääsäännön mukaisen kiinteän toimipaikan muodostuminen ei aina edellytä 12 kuukauden keston ylittymistä, mikä on ehtona malliverosopimuksen 5 artiklan 3 kohdan rakennus- ja asennus- ja kokoonpanotoiminnan muodostaman kiinteän toimipaikan syntymiselle¹⁶⁴. Yhteisön johtopaikka kiinteän toimipaikan muodostavana tekijänä sekä OECD:n malliverosopimuksessa että Suomen kansallisessa lainsäädännössä osoittaa, että yhteisön johtaminen ei ole malliverosopimuksen 5 artiklan 4 kohdan ns. negatiivisessa listassa käsitelty avustavan tai valmistelevan toiminnan luonteista vaan yhteisön varsinaista ydinliiketoimintaa.

Yhteisön johtopaikan toiminnan on oltava itsenäistä ja siellä tehtävien päätösten merkittäviä eikä vain päivittäisten asioiden hoitamista. Johtopaikassa tehtävien päätösten laatua ja tasoa tarkasteltaessa on muistettava ottaa huomioon myös tehtyjen päätösten lukumäärä. Mikäli tehtyjen päätösten lukumäärä on vain muutama vuodessa tai jopa harvemmin, voidaanko enää sanoa yhteisöllä olevan johtopaikkaa sen väitetyssä sijaintipaikassa? Kyseisessä tilanteessa voitaisiin jopa väittää, että kyseessä olisi tosiasiaa holdingyhtiö, joka ei vaadi omaa johtamista. Jos kyseessä on kuitenkin aktiivinen toiminta, vaatii tällainen toiminta lähtökohteisesti aina myös johtopaikan.

---

¹⁶³ Ks. Skaar 1997 s. 7.

¹⁶⁴ Ks. Vogel 1997, s. 287 ss.

Yhteisön rahavarojen hallinta ja juoksevien maksujen hoitaminen eivät lähtökohtaisesti riitä yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan muodostumiseen. Yhteisön tilintarkastus ja kirjanpito eivät ole yhteisön toiminnan kannalta olennaista toimintaa, joten sen ei voida katsoa olevan peruste yhteisön johtopaikan muodostumiselle.¹⁶⁵ Esimerkiksi pelkkä pankkitili jossain valtiossa ei yksinään voi muodostaa johtopaikkaa kyseiseen valtioon.¹⁶⁶ Toisaalta yhteisön kirjanpidon ja tilinpäätöksen säilytyspaikka on joissain valtioissa osatekijä määritettäessä asuinvaltiota, mutta nykypäivänä kehittyneistä tiedonsiirtoyhteisistä johtuen kyseinen informaatio on siirrettävissä tietoverkkoja pitkin ja säilytettävissä periaatteessa missä valtiossa tahansa. Tämä on omiaan heikentämään kirjanpidon ja tilinpäätöksen säilytyspaikkojen käyttöä osatekijöinä asuinvaltiostatuksen muodostumisen tulokinnassa nykyäänä.

Jotta yhteisölle voisi muodostua OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukainen pääsäännön mukainen kiinteä toimipaikka, on yhteisön harjoitettava liiketoimintaa tämän kiinteän liiketoimintapaikan kautta. Yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan syntyminen edellytyksenä on, että johtopaikka on sekä ajallisesti että maantieteellisesti kiinteä ja että yhteisön liiketoimintaa harjoitetaan sen kautta.¹⁶⁷ Suomelle kuuluu verosopimustilanteessakin yrityksen liiketulon laaja verotusoikeus, mikäli yhteisön johtopaikka, josta yrityksen liiketoimintaa harjoitetaan, sijaitsee Suomessa. Näin on, vaikka yhteisö olisi perustettu ulkomaille, eikä siksi ole Suomessa yleisesti verovelvollinen.¹⁶⁸ Olennaista on selvittää ennen kaikkea, minkä yhteisön liiketoimintaa kiinteästä toimipaikasta harjoitetaan. Seuraavassa esimerkissä Malmgrén on pohtinut rajanvetoa ja olennaisia kysymyksiä siitä, onko kyseessä ulkomaisen vai kotimaisen yhteisön tai yhteisön osan liiketoiminta, jonka kanssa ulkomainen yhteisö harjoittaa liiketoimintaa.

---

¹⁶⁵ Ks. Skaar 1991 s. 117, missä Skaar lähtee siitä, että yhteisön johtopaikalla on oltava oikeus tehdä merkittäviä päätöksiä. Vain esimerkiksi palkkahallinnon hoitamisella ei ole merkittävää roolia.

¹⁶⁶ Ks. Malmgrén 2000 s. 317 ss.

¹⁶⁷ Ks. Myrsky – Linnakangas 2009, s. 248.

¹⁶⁸ Ks. Helminen 2009, s. 149.

Esimerkki:

Tytäryhtiö on rekisteröity valtioon, jossa sillä valtion sisäisen lainsäädännön mukaan on verotuksellinen kotipaikka. Emoyhtiön verotuksellinen kotipaikka on toisessa valtiossa.

Tytäryhtiöllä ei ole palkattua henkilökuntaa. Tytäryhtiö harjoittaa koneiden ja laitteiden omistamista ja vuokrausta. Yhtiö vuokraa koneet ja laitteet emoyhtiölleen, joka vuokraa ne ulkopuoliselle yhtiölle elinkeinotoiminnan käyttöön. Syntyykö tytäryhtiölle kiinteä toimipaikka emoyhtiön kotivaltioon liikkeen johtopaikan perusteella?

Yrityksen voidaan katsoa olevan objektiivisesti läsnä emoyhtiön kotivaltiossa esimerkiksi silloin, kun emoyhtiön toimisto voidaan katsoa olevan varattuna tytäryhtiön käyttöön. Emoyhtiön toimisto voi muodostaa yhtiölle pysyvän liikepaikan. Yhtiön toimintaa voidaan pitää liiketoimintana emoyhtiön asuinvaltion sisäisen lainsäädännön mukaan.¹⁶⁹ Lisäksi tytäryhtiön pitää harjoittaa liiketoimintaa emoyhtiön toimistossa olevan liiketoimipaikan kautta. Tämä voi olla mahdollista, jos toimistossa on henkilökuntaa, joka päättää tytäryhtiön asioista. Tällöin tytäryhtiölle syntyy kiinteä toimipaikka liikkeen johtopaikan perusteella. Liikkeen johtopaikan olemassaolo edellyttää, että emoyhtiön tiloissa toimivat henkilöt tekevät merkittäviä päätöksiä tytäryhtiön toiminnasta. Pelkkä päivittäisten asioiden hoito ei riitä.

Oletetaan, että edellä olevassa esimerkissä tytäryhtiö on rekisteröintivaltiossaan yleisesti verovelvollinen rekisteröintiperiaatteen mukaan.¹⁷⁰ Mikäli myös emoyhtiö on rekisteröity asuinvaltioonsa ja emoyhtiön asuinvaltiossa yhteisöt ovat yleisesti verovelvollisia vain valtioon rekisteröimisen perusteella, tytäryhtiön johtopaikan muodostama kiinteä toimipaikka emoyhtiön asuinvaltiossa muodostaa emoyhtiön asuinvaltioon tytäryhtiölle vain rajoitetun verovelvollisuuden. Yhteisön johtopaikan muodostama pääsäännön mukainen OECD:n mal-liverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisen kiinteän liikepaikan muodostama kiinteä toimipaikka voi syntyä myös jonkun toisen yhteisön liiketiloihin ja liiketoiminnan yhteyteen. Näin voi tapahtua esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, missä ulkomaisella yhteisöllä on jatkuvasti käytössään tietyt tilat toisessa valtiossa olevan yhteisön tiloissa. Kiinteä liiketoimintapaikka voi muodostua myös sen tosiasian seurauksena, että yhteisöllä on tietyn verran tiloja

---

¹⁶⁹ Suomessa konsernin toimintaan läheisesti liittyvää vuokraustoimintaa on pidetty liiketoimintana silloin, kun toimintaa on harjoittanut suomalainen konserniyhtiö päätöksissä KHO 1990 B 503 ja KHO 1990 B 505.

¹⁷⁰ Esim. Suomessa. Ks. tarkemmin aiempaa kohta 1.1, s.1.

käytettävänä liiketoiminnan harjoittamista varten. Muodollista juridista oikeutta liiketoiminnassa käytettävien tilojen käyttämiseen ei vaadita. Tämän seurauksena on teoriassa mahdollista, että yhteisö harjoittaa liiketoimintaa sellaisesta kiinteästä liiketoimintapaikasta, missä yhteisö on laittomasti läsnä.¹⁷¹

Yhteisön johtopaikan muodostama pääsäännön mukainen kiinteä toimipaikka edellyttää siis joko juridista oikeutta käyttää liiketoimintapaikkaa esimerkiksi sopimuksen perusteella tai tosiasiallista käyttöä. Tosiasiallisella käytöllä tarkoitetaan sitä, että tilat ovat varattuina yhteisön liiketoiminnan käyttöön.¹⁷² Jos edellä mainitussa esimerkissä emoyhtiön henkilökunta hoitaisi tytäryhtiön asioita ja tekisi tytäryhtiön liiketoiminnan kannalta merkittäviä päätöksiä, eikä vain hoitaisi päivittäisiä asioita, voisi tytäryhtiölle muodostua pääsäännön mukainen kiinteä toimipaikka emoyhtiön asuinvaltioon siellä sijaitsevan johtopaikan perusteella. Tällöin tytäryhtiö olisi rajoitetusti verovelvollinen kaikesta kiinteään toimipaikkaan kohdennettavasta tulosta. Esimerkissä kiinteän toimipaikan muodostaa johtopaikka ja yhteisön toiminta ja verotusoikeus jaetaan yhteisön asuinvaltion ja lähdevaltion kesken.

Mielenkiintoinen kysymys edellä mainitussa esimerkissä on, miten verotusoikeus jaetaan tytäryhtiön asuinvaltion ja emoyhtiön asuinvaltion kesken, kun kiinteän toimipaikan muodostavana tekijänä on yhteisön johtopaikka? Kummassa valtiossa tytäryhtiön toimintaa verotetaan? Voidaanko tytäryhtiön toimintaa jakaa verotettavaksi molemmissa valtioissa ja jos voidaan, niin miten verotusoikeus jaetaan valtioiden kesken? Voidaanko koko tytäryhtiön toiminta verottaa vain johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan valtiossa? Onko asiassa vaikutusta sillä, jos tytäryhtiöllä ei ole lainkaan kiinteää omaisuutta, toimitiloja tai henkilökuntaa rekisteröintivaltiossaan?

Jos edellä olevassa esimerkissä oletetaan toiminnan olevan elinkeinotoimintaa sekä emoyhtiön asuinvaltiossa että verosopimuksen mukaan, tapauksessa on selvitettävä, onko sillä merkitystä, jos toiminta on niin vähäistä, että se ei vaadi mitään erityistä johtopaikkaa. Tällaisesta

---

¹⁷¹ OECD 2014, s. C(5)-2.

¹⁷² Ks. Skaar 1997, s. 6.

toiminnasta voi olla kyse esimerkiksi silloin, kun tehdään pitkäaikainen vuokrasopimus suuresta yksittäisestä koneesta eikä yhtiöllä ole muuta merkittävää toimintaa. Tällöin voidaan katsoa, että tytäryhtiölle ei synny kiinteää toimipaikkaa emoyhtiön kotivaltioon. Kyseessä on tällöin yhtiö, joka ei oikeastaan tarvitse erityistä johtoa eikä näin ollen myöskään johtopaikkaa, joka voisi luoda kiinteän toimipaikan.¹⁷³

On teoriassa mahdollista, että yhteisö on rekisteröity johtopaikkaperiaatteen valtiossa ja yleinen verovelvollisuus syntyy vain johtopaikan perusteella ja yhteisön johtopaikka sijaitsee valtiossa¹⁷⁴, jossa yleinen verovelvollisuus edellyttää rekisteröintiä. Tällöin voi syntyä nol-laverotusta, kun kumpikaan valtio ei verota kyseistä yhteisöä yleisesti verovelvollisena. Yhteisöllä voidaan kuitenkin katsoa olevan kiinteä toimipaikka valtiossa, jossa johtopaikka sijaitsee. Tällöin suuri osa yhteisön tuloista voidaan verottaa kaikesta huolimatta tässä valtiossa.¹⁷⁵

Belgialaisten tuomioistuinten päätösten mukaan rahoitusyhtiö ei tarvitse suurta pääomaa tai työntekijöitä moniin yhtiön toimiin. Belgialaisten tuloverotusta koskevien monenkertaisen verotuksen kommentaarien ja oikeuskäytännön¹⁷⁶ perusteella kiinteä toimipaikka voi muodostua Belgiaan pelkkien johtotehtävien perusteella ilman mitään erityistä läsnäoloa kuten toimistoa.¹⁷⁷ Käytännössä tämä tarkoittanee, että johtamista on harjoitettava tiettyjen henkilöiden toimesta Belgiasta käsin, esimerkiksi johtajien kodeista.

Iso-Britanniassa johtopaikan katsotaan muodostuvan yhteneväisin tulkinnoin OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan kanssa. Jotta Iso-Britannia voisi katsoa kiinteän toimipaikan muodostuneen alueelleen, täytyy kiinteän toimipaikan olla:

1. maantieteellisesti määritettävä liiketoimintapaikka, joka voi sisältää tiloja, työmaan ja joissain tapauksissa koneita tai kalustoa,
2. kiinteä (pysyvyys) ja

---

¹⁷³ Ks. Malmgrén 2008 s. 228-229.

¹⁷⁴ Esim. Suomessa.

¹⁷⁵ Ks. Helminen 2009, s. 89, 115.

¹⁷⁶ Ks. tarkemmin Burg 2016.

¹⁷⁷ Ks. Verlinden – Abelshausen – Geboers 2014, s. 359.

3. kiinteä liiketoimintapaikka, jonka kautta rajoitetusti verovelvollinen harjoittaa liiketoimintaa. Yleensä toiminnan harjoittajana ovat yhteisön omat työntekijät.

Venäjällä kiinteä toimipaikka tunnetaan käsitteenä ”pysyvä edustaminen”¹⁷⁸, jonka sisältö vastaa hyvin lähelle OECD:n malliverosopimuksen kiinteän toimipaikan käsitettä.¹⁷⁹ Pysyvän edustamisen käsite sisältää myös yhteisön johtopaikan. Esimerkiksi Moskovan piirin tuomioistuin¹⁸⁰ ratkaisussaan A40-58575/11-129-248 vahvisti, että sveitsiläisen yhteisön *Medas Trading AG:n* ”edustustoimisto” muodosti pysyvän edustuspaikan, sillä sveitsiläisen yhteisön johtajien katsottiin tekevän liiketaloudellisia päätöksiä edustustoimistosta. Tämän lisäksi katsottiin todistetuksi, että 100% yhteisön tuottavasta toiminnasta tapahtui Venäjällä.¹⁸¹

Suomessa yhteisön johtopaikan perusteella muodostuvan kiinteän toimipaikan muodostuminen on ollut keskustelunaiheena ratkaisun KHO 1999:25 jälkeen.

Caymansaarilla rekisteröity X Ltd oli kuulunut 23.10.1989 lähtien Y konserniin kokonaan omistettuna konserniyhtiönä. X Ltd, jonka toimialana oli alusten vuokraaminen, oli Suomessa rajoitetusti verovelvollinen liiketoimintaa harjoittava yhteisö. X Ltd:n liikeluotot olivat peräisin kolmen vuonna 1989 hankitun, Bahaman alusrekisteriin merkityn aluksen vuokraamisesta bareboat charter -sopimuksella suomalaiselle emoyhtiölle Y, joka oli vuokrannut alukset edelleen bareboat-ehdoin tytäryhtiölleen. X Ltd:llä ei ollut Caymansaarilla toimitiloja tai henkilökuntaa, eikä se ollut maksanut siellä palkkoja. Yhtiön osoite oli Caymansaarilla toimiva lakiasioita hoitava yritys, jonka johtoon kuulunut B oli toiminut myös X Ltd:n asianhoitaja-sihteerinä. B:n ja caymansaarelaisen lakiasioita hoitavan yrityksen palveluista oli maksettu korvaus tälle yritykselle. B:n ei ollut osoitettu osallistuneen X Ltd:n hallituksen työs-kentelyyn. B:tä lukuunottamatta kaikki X Ltd:n hallituksen jäsenet olivat suomalaisia Y:ta edustavia tai sen palveluksessa olevia Suomessa asuvia henkilöitä. X Ltd:tä koskevat päätökset oli tehty Helsingissä ja yhtiön toiminta oli yleisesti tapahtunut Suomessa Y:n henkilökuntaa ja toimitiloja käyttäen. X Ltd:n kirjanpito ja tilintarkastus oli hoidettu Suomessa. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että saatu selvitys huomioon ottaen X Ltd:n Suomessa olevalle hallitukselle oli kuulunut paitsi konsernin emoyhtiön edustaminen yhtiössä ja

---

¹⁷⁸ Englanniksi ”*permanent representation*” ja venäjäksi ”*Постоянное представительство*”.

¹⁷⁹ Ks. Filinov et al. 2014 s. 3-41.

¹⁸⁰ Englanniksi ”*Federal Arbitrazh Court of the Moscow District*” ja venäjäksi ”*Федеральный Арбитражный Суд Московского округа*”.

¹⁸¹ Arbitrazh Court of the district of Moscow, 9 June 2011, tapaus nro. A40-58575/11-129-248.

huolehtiminen yhtiön hallinnon ja toiminnan järjestämisestä, myös yhtiön operatiivinen johtaminen ja juoksevan hallinnon hoitaminen. Yhtiöllä oli tämän vuoksi katsottava olleen hallituksen sijaintipaikkakunnalla Helsingissä paikka, jossa liikkeen pysyväistä harjoittamista varten oli ryhdytty erityisiin järjestelyihin, kuten paikka, missä sijaitsee liikkeen johto ja että yhtiöllä oli täten verotuslain 60 §:ssä tarkoitettu kiinteä toimipaikka Helsingissä. Caymansaarten ja Suomen välillä ei ollut solmittu Suomen verotusvaltaa rajoittavaa verosopimusta. X Ltd oli tulo- ja varallisuusverolain 9 §:n 1 momentin 2 kohta ja 10 § sekä verotuslain 60 § ja 73 §:n 3 momentti huomioon ottaen velvollinen suorittamaan veroa sen tulon perusteella, joka kohdistui Suomessa olevaan kiinteään toimipaikkaan. Jälkiverotukset vuosilta 1989 ja 1991. Äänestys 6-2.

Yhteenvetona voidaan ratkaisusta KHO 1999:25 todeta, että caymansaarelaisella yhteisöllä voitiin katsoa olevan Suomessa yhteisön johtopaikan perusteella muodostuva kiinteä toimipaikka seuraavin perustein:¹⁸²

- Yhteisöllä ei ollut Caymansaarilla henkilökuntaa tai toimitiloja eikä yhteisö ollut maksanut palkkoja Caymansaarilla.
- Yhteisön Caymansaarilla olevan hallituksen jäsenen ei osoitettu osallistuneen yhteisön hallituksen työskentelyyn.
- Hallituksen jäsenet yhtä lukuun ottamatta olivat olleet suomalaisia suomalaista konserniyhtiötä edustavia tai sen palveluksessa olevia Suomessa asuvia luonnollisia henkilöitä.
- Yhteisöä koskevat päätökset oli tehty Helsingissä ja yhteisön toiminta oli yleisesti ottaen tapahtunut Suomessa suomalaisen konserniyhtiön henkilökuntaa ja toimitiloja käyttäen.
- Yhteisön kirjanpito ja tilintarkastus oli hoidettu Suomessa.
- Yhteisön Suomessa olevalle hallitukselle oli KHO:n käsityksen mukaan kuulunut, paitsi konsernin emoyhtiön edustaminen yhteisössä ja huolehtiminen yhteisön hallinnon ja toiminnan järjestämisestä, myös yhteisön operatiivinen johtaminen ja juoksevan hallinnon hoitaminen.

---

¹⁸² Ks. Linnakangas 1999, s. 406, missä Linnakangas on nostanut nämä näkökohdat esiin.

- KHO katsoi, että yhteisön hallituksen sijaintipaikka oli Helsingissä ja että yhteisöllä oli kiinteä toimipaikka Helsingissä.¹⁸³

Yhteisölle oli alun perin määrätty toimitettavaksi veroviraston toimesta jälkiverotus verotarkastuksen perusteella ja yhteisön oikaisuvaatimuksen mukaan yhteisön saamaa tuloa oli pidettävä liikkeestä saatuna tulona, josta voitiin verottaa vain Suomessa vain siinä tapauksessa, että liiketoimintaa harjoitetaan Suomessa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta. Koska yhteisön vuokraustoiminnan kohteena oli kansainvälisessä liikenteessä liikennöivät kolme alusta, ei vuokraustoimintaa tai kahden aluksen myyntiä voitaisi oikaisuvaatimuksen mukaan katsoa harjoitetuksi Suomessa.

Yhteisön oikaisuvaatimus hylättiin ja yhteisö valitti lääninoikeuteen asiasta ja vetosi siihen, että uusi väliyhteisölainsäädäntö (jäljempänä VYL)¹⁸⁴ tarjosi varman informaation lainsäätäjän tahdosta, jonka mukaan ulkomailla rekisteröityä laivanvarustusyhtiötä ei voitu verottaa Suomessa. Veroasiamiehen vastine tähän oli, että yhteisöllä ei ollut muodollisjuridisella kotipaikallaan Caymansaarilla kiinteän toimipaikan kriteerit täyttävää toimipaikkaa, vaan ainoastaan tavanomainen verokeidasvaltion postilaatikkojärjestely. Yhteisö ei ollut myöskään selvittänyt Caymansaarten toimipaikan luonnetta ja olemassaoloa. Yhteisöllä oli ilmeisesti kiinteä toimipaikka, yksinomaan Suomessa ja tästä syystä liikkeen koko tulo oli näin ollen verotettava Suomessa.

Yhtenä mahdollisuutena puuttua verokeidasoperaatioihin onkin katsoa ulkomaalaisella yhteisöllä olevan Suomessa kiinteä toimipaikka tai että toimintaa muutoin harjoitetaan Suomessa siten, että Suomelle syntyy verotusoikeus ulkomaisen yhteisön tuloon. Nimenomaan tästä on kysymys tapauksessa KHO 1999:25 (KHO 10.5.1999 taltio 1031).¹⁸⁵ Päätöksessä on olennaista, että ulkomaisen yhteisön verovelvollisuus ratkaistiin kiinteän toimipaikan perusteella eikä päätöksessä mainittu, että toimintaa olisi Suomessa harjoitettu jollain muulla tavalla siten, että tuloa olisi verotettu täällä TVL 10 §:n 2 kohdan perusteella ”Suomesta har-

---

¹⁸³ Ks. Malmgrén 2000, s. 315-316.

¹⁸⁴ Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta 1994/1217 eli ns. Väliyhteisölaki.

¹⁸⁵ Ks. Linnakangas 1999, s. 405.

joitetusta liikkeestä” saatuna tulona. Kyseisessä tapauksessa Suomen ja yhteisön rekisteröintivaltion välillä ei ollut verosopimusta, mistä johtuen kiinteän toimipaikan muodostuminen ratkaistiin Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan. Ratkaisun oikeusohjetta voidaan pitää eräänlaisena aseena, jonka avulla verokeidasvaltioihin sijoitettujen yhteisöjen tulo saadaan verotettavaksi Suomessa. Ratkaisussa ei tosin otettu lainkaan kantaa siihen, miten Suomeen muodostuneen kiinteän toimipaikan tulos määritetään. Tiedonsiirtotekniikka videoneuvotteluyhteyksineen mahdollistaa ulkomaisen yhteisön asioiden hoitamisen toisesta valtiosta. Sitä olisi mahdollista sijoittaa yhteisö matalan verotuksen valtioon. KHO:n ratkaisun perusteella ulkomaille olisi sijoitettava ainakin jonkinlaista johtamiseen ja asioiden hoitamiseen liittyvää toimintaa. KHO:n ratkaisusta ei kuitenkaan käy ilmi, kuinka paljon toiminnasta pitää olla ulkomailla, jotta yhteisöä voitaisiin katsoa johdettavan sieltä.¹⁸⁶

KHO 1999:25 koski verovuosia 1989 ja 1991 jolloin sovellettiin tulo- ja varallisuusverolakia (29.12.1998/1240). Sen 9 § 1 momentin 2 kohdan mukaan ulkomainen yhteisö oli velvollinen suorittamaan veroa täältä saamastaan tulosta. Suomesta saatua tuloa oli lain 10 §:n mukaan mm. täällä harjoitetusta liikkeestä saatu tulo (2 kohta). Samanlaiset säännökset ovat nykyisin tuloverolain (30.12.1992/1535) 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 10 §:n 2 kohdassa. Vaikka liiketulosta verottaminen Suomessa ei välttämättä edellytä täällä olevaa kiinteää toimipaikkaa, ratkaisu helpottuu huomattavasti, jos ulkomaisella yhteisöllä on Suomessa kiinteä toimipaikka. Kiinteän toimipaikan määritelmä oli verovuosina 1989 ja 1991 VerL 60 §:ssä (Verotuslaki, jossa ennen säänneltiin asiasta). Sen mukaan liikkeen kiinteällä toimipaikalla tarkoitettiin paikkaa, jossa liikkeen pysyväistä harjoittamista varten oli erityinen laitos tai jossa oli ryhdytty erityisiin järjestelyihin. Esimerkkinä mainittiin paikka, jossa sijaitti liikkeen johto. Nykyisin kiinteän toimipaikan määritelmä on tuloverolain 13 a §:ssä ja se on samanlainen kuin se oli VerL 60 §:ssä.¹⁸⁷

Vastaavan kaltaisessa tapauksessa Ruotsissa on annettu toukokuussa vuonna 1999 ratkaisu, jossa on otettu kantaa siihen, syntyykö ulkomaiselle yhteisölle kiinteä toimipaikka Ruotsiin

---

¹⁸⁶ Ks. Linnakangas 1999, s. 404 ss. Ks. myös Kuortti 1999, s. 389 ss., jossa Kuortti käsittelee myös ratkaisua KHO 10.5.1999 T:1031.

¹⁸⁷ Ks. Linnakangas 1999, s. 405-406.

yhteisön johtopaikan perusteella. Ratkaisun on antanut Göteborgin kamarioikeus (Kamarrätten i Göteborg nro 1766-1995)¹⁸⁸. Ratkaisussa konserniin kuuluvalla Caymansaarilla rekisteröidyllä yhteisöllä ei katsottu olevan kiinteää toimipaikkaa Ruotsissa yhteisön johtopaikan perusteella. Olosuhteet olivat tapauksessa pääpiirteittäin seuraavat:

- Konsernin rakenne oli syntynyt liiketaloudellisista syistä.
- Konsernin johto ei ollut tehnyt konkreettisia aluksen hankintapäätöksiä caymansaarelaisen tytäryhtiön puolesta, vaan konsernin johto oli vain toiminut sen toimivallan puitteissa, joka konsernin johdolla yleensä on.
- Konsernin johdon päätökset olivat strategisia päätöksiä.
- Caymansaarelaisen tytäryhtiön oli Caymansaarilla voimassa olevan yhteisölainsäädännön mukaan harjoitettava toimintaansa brittiläisellä alueella, kuten esimerkiksi Caymansaarilla olevasta kiinteästä toimipaikasta.
- Eräät hallituksen jäsenet olivat ruotsalaisia.
- Yhteisö ei rajoitetun toimintansa takia solminut säännöllisesti sopimuksia.

Ratkaisussa katsottiin, että tilanteessa voitiin soveltaa OECD:n malliverosopimuksen säännöksiä kiinteästä toimipaikasta, vaikka tarkasteltavana oli Caymansaarilla rekisteröidyn yhteisön kiinteästä toimipaikasta Ruotsissa. Ruotsilla ei ollut verosopimusta yhteisön kotivaltion kanssa. Göteborgin kamarioikeus katsoi päätöksessään, että Caymansaarille rekisteröidylle yhteisölle ei muodostunut kiinteää toimipaikkaa Ruotsiin yhteisön johtopaikan perusteella seuraavilla perusteilla:

- Yhteisön hallitus koostui seitsemästä henkilöstä, joista kolme asui Ruotsissa ja kuului konsernin johtoon.
- Yhteisöllä ei ollut palkattua henkilökuntaa.
- Yhteisön hallituksen toiminta oli hoidettu Caymansaarilla siellä voimassa olevan yhteisölainsäädännön mukaan, joten yhteisöllä oli katsottava olevan kiinteä toimipaikka siellä.

---

¹⁸⁸ Kamarrätten i Göteborg 1999-05-20, Mål nr 1776-1995.

- Konsernin johto oli tehnyt strategiset päätökset, kuten rahoitus- sekä alusten osto-, vuokraus- ja myyntipäätökset. Vaikka caymansaarelaisen yhteisön hallitus oli sidottu emoyhtiön ohjeisiin tehdessään päätöksiä, näissä olosuhteissa yhteisöllä ei voitu katsoa olevan kiinteän kiinteää toimipaikkaa yhteisön johtopaikan perusteella Göteborgissa.
- Ruotsalaisen konserniyhtiön henkilökunnan hoitama caymansaarelaisen yhteisön rahavarojen hallinta ja juoksevien maksujen hoito ei ole ollut sellaista itsenäistä toimintaa, jonka voitaisiin katsoa olevan liiketoiminnan harjoittamista Ruotsissa.

Göteborgin kamarioikeuden päätöksen perusteluissa todettiin selvästi, että kiinteän toimipaikan olemassaolo Ruotsissa edellyttää, että ulkomaisella yhteisöllä on liiketoimintapaikka Ruotsissa, liiketoimintapaikka on pysyvä ja yhteisön liiketoimintaa harjoitetaan kokonaan tai osittain pysyvistä liiketoimintapaikasta.¹⁸⁹

Selvitettäessä, onko yhteisöllä valtiossa yhteisön johtopaikan muodostama kiinteä toimipaikka, yhteisön toiminnan luonne kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa on selvitettävä.¹⁹⁰ Ensinnäkin yhteisön johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan kautta harjoitettavan toiminnan on oltava kiinteän toimipaikan välitetyn sijaintivaltion kansallisen lainsäädännön säännösten mukaan elinkeinotoiminnaksi luokiteltavaa tuloa. Toiseksi tämän elinkeinotoiminnaksi luokiteltava tulo on saatava kyseisestä kiinteän toimipaikan valtiosta. Yhteisöllä on siis oltava johtopaikka tai jokin muu kiinteän toimipaikan muodostava yhteys kyseiseen valtioon.

Päätöksessä KHO 1986 II 501 saksalaisella yhteisöllä ei katsottu olevan Suomessa kiinteää toimipaikkaa, kun yhteisö vuokrasi lentokoneita suomalaiselle yhteisölle, lentoyhtiö Finnairille. Vuokratuloa ei tapauksessa pidetty Suomessa harjoitetusta liikkeestä saatuna tulona, vaikka vuokralleottaja oli suomalainen. Pelkkä tulon saaminen Suomesta ei siis vielä muodosta ulkomaalaiselle yhteisölle kiinteää toimipaikkaa Suomeen. Tapauksen vuosikirjassa olevassa yhteenvedossa ei edes mainita mahdollisuutta, että yhteisöllä olisi katsottu olevan

---

¹⁸⁹ Ks. Malmgrén 2000, s. 316.

¹⁹⁰ Ks. Skaar 1991, s. 117.

Suomessa johtopaikka ja tällä perusteella johtopaikan muodostama kiinteä toimipaikka Suomessa.

KHO 1986 II 501

Vuokratuloja, jotka Saksan Liittotasavallasta oleva yhtiö sai suomalaiselta yhtiöltä tämän Amerikan Yhdysvalloista olevalta yhtiöltä tilaaman lentokoneen leasingjärjestelyihin tapahtuvasta vuokrauksesta, ei pidetty rojaltina tai muuna siihen rinnastettavana hyvityksenä. Vuokratuloja ei myöskään pidetty Suomessa harjoitetusta liikkeestä saatuna tulona. Yhtiön ei ollut siten suoritettava Suomessa veroa sanotuista vuokratuloista.

Ratkaisussa KHO 1999:25 oli kyse passiivisesta toiminnasta eli alusten vuokraamisesta bareboat -ehdoin konserniyhtiölle. Tällöin voidaan kysyä, onko yhteisön toiminta jo luonteeltaan sellaista, että se ei edellytä erityistä henkilökuntaa, toimitiloja eikä johtamista. KHO kuitenkin korosti sitä, että yhteisön Suomessa olevalle hallitukselle oli kuulunut myös yhteisön operatiivinen johtaminen ja juoksevan hallinnon hoitaminen. Göteborgin kamarioikeuden ratkaisussa taas Ruotsista käsin ei oltu tehty merkittäviä liikkeen johon päätöksiä tai operatiivista johtamista.

KHO tuli tilanteessa kuitenkin lopputulokseen, jonka mukaan se antoi painoarvoa sille, että yhteisöllä ei ollut toimitiloja tai henkilökuntaa Caymansaarilla ja että yhteisö ei maksanut palkkoja siellä. Malmgrénin mukaan vaikuttaa siltä, että päätöksessä tehtiin eräänlainen vastakohtapäätelmä eli, koska henkilökuntaa ja toimitiloja ei ollut Caymansaarilla, yhteisöä johdettiin Suomesta. KHO:n ratkaisu oli äänestyspäätös 6-2 ja eriävässä mielipiteessä kaksi jäsentä totesivat, että caymansaarelaisen yhteisön ei voida katsoa harjoittavan Suomessa liike-toimintaa siten, että yhteisöä olisi pidettävä täällä verovelvollisena, koska yhteisön toiminta oli ulkoisesti varsin suppea ja tapahtui vain alukset vuokralle ottavan ja edelleen vuokraavan konsernin suomalaisen emoyhtiön hyödyttämiseksi.¹⁹¹

---

¹⁹¹ Ks. Malmgrén 2000, s. 317.

4 TULON KOHDENTAMINEN YHTEISÖN JOHTOPAIKKAAN

4.1 Tulon kohdentamisen peruseriaatteet

Periaatekysymys on, kuinka laajan verotusoikeuden valtio saa sillä perusteella, että ulkomaiselle yhteisölle muodostuu kiinteä toimipaikka sen alueelle. Ensimmäinen vaihtoehto on, että yhteisön kaikki kiinteän toimipaikan valtiosta saamat tulot verotetaan siellä. Näin kiinteän toimipaikan muodostuminen ottaisi verotettavaksi sellaisetkin kohdevaltiosta saadut tulot, joiden muodostumiseen kiinteällä toimipaikalla ei ole ollut vaikutusta. Yhteisöllä saattaa olla vieraassa valtiossa myyntipiste, josta myydään tiettyjä tuotteita ja sen lisäksi yhteisö saattaa myydä suoraan kotimaastaan tuotteita myyntipisteen sijaintivaltioon ilman, että myyntipiste myötävaikuttaa kauppaan. Tätä ns. ”attraktioperiaatetta” (*force of attraction*) sovellettaessa ulkomaista yhteisöä verotetaan kaikesta kiinteän toimipaikan sijaintivaltiosta saadusta liikevoitosta.¹⁹² OECD:n malliverosopimus tosin kieltää suoraan attraktioperiaatteen soveltamisen.¹⁹³ Sen mukaisesti kiinteän toimipaikan valtio saa verottaa liiketulosta vain sen osan, jonka tuottamiseen kiinteä toimipaikka on osallistunut.¹⁹⁴ Liiketulon käsitettä ei ole määriteltä OECD:n malliverosopimuksessa, mutta käsite voidaan tulkita sanan alkuperäisessä tarkoituksessa ja ottaen huomioon käsitteen kohde, tarkoitus ja asiayhteys.¹⁹⁵

---

¹⁹² Mannio 2001, s. 179.

¹⁹³ OECD 2014 a, s. C(7)-4 kappale 12.

¹⁹⁴ Ks. Vogel et al. 1997, s. 409 lisää *force of attraction*-periaatteen sisällöstä ja sen merkityksestä kiinteän toimipaikan tuloksen määrittämisessä malliverosopimuksen mukaan.

¹⁹⁵ Sopimusoikeuden näkökulmasta liiketulon käsitteen määrittämättä jättäminen myös katsottu olevan keskeinen ongelma verosopimuksissa. Lisää asiasta ks. esim. Doernberg – Hinnekens 1999, s. 20 ja Kemmeren 2004, s. 323 ss.

Esimerkiksi Meksiko pidättää itsellään verotusoikeuden Meksikossa sijaitsevan kiinteän toimipaikan tuottaman tavarahan myynnistä muodostuneeseen liike-tuloon, vaikka tavarahan myynti toteutettaisiin suoraan toisessa verosopimusvaltiossa sijaitsevasta pääkonttorista käsin edellyttäen, että tavarat ovat samoja tai samanlaisia kuin kiinteästä toimipaikasta käsin myydyt tavarat. Meksiko haluaa suojautua mahdollisilta väärinkäytöksiltä eikä attraktioperiaatetta ole tarkoitus ottaa käyttöön yleisesti. Edellä mainittua attraktioperiaatetta Meksiko ei sovelle kuitenkaan tapauksissa, joissa yhteisö kykenee todistamaan, että pääkonttorilla on oikea ja hyvä syy myydä kiinteästä toimipaikasta tulleet tavarat ja täten kohdentaa myynnistä johtuneet tulot itseensä eikä yhteisön tarkoituksena ole vain saada yksinomaan etua malliverosopimuksesta.¹⁹⁶ Edellä mainittu pääkonttori voitaneen rinnastaa myös mihin tahansa yhteisön kiinteään toimipaikkaan, joka tosiasiallisesti myy Meksikossa sijaitsevan kiinteän toimipaikan tuottamia tavaroita.

Toinen vaihtoehto tulon kohdentamiseen kiinteän toimipaikan tuloksi on, että kiinteän toimipaikkaan kohdennetaan sen maailmanlaajuiset tulot eli myös sellaiset kiinteään toimipaikkaan kohdentuvat tulot, jotka ovat kertyneet toisista valtioista. Vastaavasti ne tulot, jotka syntyvät kiinteän toimipaikan sijaintivaltioista, mutta jotka eivät synny kiinteän toimipaikan liiketoiminnasta, ei voida kohdentaa kiinteään toimipaikkaan.¹⁹⁷ Tämä on OECD:n nykyinen linja ja *force of attraction* -periaatetta ei enää suositella.

OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaan kiinteälle toimipaikalle kohdennetaan se osuus yhteisön tuotoista ja kuluista, jonka itsenäinen ja erillinen yhteisö tuottaisi (markkinaehtoisin korvauksin) harjoittamalla vastaavaa toimintaa vastaavissa olosuhteissa (erillisen yrityksen periaate).¹⁹⁸ Yhteisön toisessa valtiossa sijaitsevaan kiinteään toimipaikkaan kohdennetaan kiinteän toimipaikan toimintaan liittyvät varat ja velat. Näistä aiheutuneet tulot ja menot käsitellään kiinteän toimipaikan sijaintivaltion verotuksessa, kuten kiinteä toimipaikka olisi itsenäinen yhteisö.¹⁹⁹

---

¹⁹⁶ Reimer 2015, Artikla 7, s. 495, kappale 93.

¹⁹⁷ OECD 2014 a, s. C(7)-4 kappale 12.

¹⁹⁸ OECD 2014 a, s. C(7)-6 kappale 15.

¹⁹⁹ OECD 2014 a, s. C(7)-8 kappale 20.

OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklassa käsitellään liiketuloa ja liiketulon kohdentamista. 7 artiklan avulla pyritään määrittämään, kumpi verosopimusvaltio on ensisijaisesti oikeutettu liiketulon verotukseen. Mikäli verosopimusvaltio, jolle verosopimus antaa liiketulon verotusoikeuden ei käytä tätä verotusoikeuttaan, verovelvollinen voi joissain tapauksissa jäädä kokonaan verottamatta kyseisten tulojen perusteella.²⁰⁰ 7 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisön verosopimusvaltiosta saamat tulot verotetaan lähtökohtaisesti vain asuinvaltiossa, ellei kyseistä liiketoimintaa harjoiteta toisesta verosopimusvaltiosta (lähdevaltiosta) siellä sijaitsevan kiinteän toimipaikan kautta. Kiinteältä toimipaikalta edellytetään, että se täyttää 5 artiklan mukaisen pääsäännön mukaisen kiinteän toimipaikan kriteerit²⁰¹, jotta liiketuloa voidaan kohdentaa siihen. 7 artiklan 1 kohdan ensisijainen tavoite on estää lähdevaltion verotusoikeus tuloon, mikäli kiinteä toimipaikka ei muodostu.²⁰² Tällöin yhteisön tulo verotetaan yhteisön asuinvaltiossa eikä lähdevaltio saa tuloon verotusoikeutta. Malliverosopimuksen 7 artikla tarjoaa vastauksia verosopimusvaltiosta saadun liiketulon kohdentamiseen yhteisön verosopimuksellisen asuinvaltion ja kiinteiden toimipaikkojen sijaintivaltioiden välillä.²⁰³

7 artiklan 1 kohdan pyrkimyksenä on rajoittaa verosopimusvaltion verotusoikeutta verottaa toisessa verosopimusvaltiossa sijaitsevien yhteisöjen liiketuloa. 1 kohta ei kuitenkaan rajoita verosopimusvaltion oikeutta verottaa asukkaitaan kansallisen väliyhteisölainsäädännön perusteella, vaikka kyseinen asukkaille kohdennettu vero olisi laskettu osasta toisessa verosopimusvaltiossa asuvan yhteisön tuloa, mutta joka johtuu asukkaiden osallistumisesta toisessa verosopimusvaltiossa asuvan yhteisön tuloon muodostumiseen.²⁰⁴ Belgia ei kuitenkaan yhdy malliverosopimuksen vuoden 2014 kommentaarin kappaleen 14 näkemykseen ja katsoo, että väliyhteisölainsäädäntö on ristiriidassa 7 artiklan 1 kohdan kanssa. Ristiriita tulee ilmi erityi-

---

²⁰⁰ OECD 2006, s. 12-13, kappale 12.

²⁰¹ Kiinteän toimipaikan on täytettävä kiinteän liiketoimintapaikan ehdot. Pääsäännön mukaista kiinteää toimipaikkaa on käsitelty aiemmin luvussa 2.3.1.

²⁰² Ks. Reimer 2015, Artikla 7, s. 510, kappale 56.

²⁰³ OECD 2014 a, s. C(7)-1, kommentaarin 2 kappale.

²⁰⁴ OECD 2014 a, s. C(7)-6, kommentaarin 14 kappale.

sesti tilanteessa, jossa verosopimusvaltio verottaa asukastaan fiktiivistä tulon kohdentamismenetelmää²⁰⁵ käyttäen ulkomaisesta yhteisöstä saadusta tulosta, kun tulo johdetaan asukkaalle sillä perusteella, että asukas osallistuu yhteisön tulon muodostumiseen omistamalla osan tämän yhteisön pääomasta. Tällä tavalla verosopimusvaltio kasvattaa asukkaansa veropohjaa sisällyttäen asukkaan verotukseen tuloja, jotka eivät johdu asukkaasta vaan ulkomaisesta yhteisöstä. Verosopimusvaltiolla ei pitäisi olla verotusoikeutta näihin tuloihin malliverosopimuksen 7 artiklan 1 kohdan perusteella ja tästä syystä Belgia katsoo kommentaarin kappaleen 14 olevan ristiriidassa malliverosopimuksen 7 artiklan 1 kohdan kanssa.²⁰⁶

Malliverosopimuksen 7 artiklan 2 kohdalla ei pyritä allokoimaan yhteisön kaikkia tuloja yhteisön kiinteän toimipaikan ja koko muun yhteisön välillä vaan pikemminkin kohdentamaan tulot ja kulut kiinteälle toimipaikalle siten kuin se olisi erillinen ja itsenäinen yhteisö. Osa tuloksesta voidaan täten kohdentaa kiinteälle toimipaikalle, vaikka yhteisö kokonaisuudessaan ei tekisi voittoa. Vastaavasti 7 artiklan 2 kohdan perusteella on mahdollista, ettei lainkaan tulosta kohdenneta kiinteälle toimipaikalle, vaikka yhteisö kokonaisuudessaan on tuottanut voittoa.²⁰⁷

OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaan, kun kiinteälle toimipaikalle kohdennetaan tuloa 7 artiklan 2 kohdan perusteella verotettavaksi sijaintivaltiossaan, on yhteisön asuinvaltion oikaistava yhteisön verotusta siltä osin, mitä veroja yhteisö on maksanut kiinteään toimipaikkaan kohdennettavasta tulosta tässä toisessa verosopimusvaltiossa. Yhteisön asuinvaltion on eliminointava kahdenkertainen verotus oikaisemalla verottamaansa tuloa ja tarvittaessa verosopimusvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on neuvoteltava asiasta keskenään. 7 artiklan 3 kohta edellyttää sekä asuinvaltiolta että kiinteän toimipaikan sijaintivaltiolta toisen verosopimusvaltion tekemän tulon kohdentamisen noudattamista.²⁰⁸

---

²⁰⁵ Esim. tilanteet, joissa raha, tuote tai palvelu ei oikeasti ole liikkunut osapuolten välillä, mutta tuloa kohdennetaan silti toiseen osapuoleen. Vertaa tosiasialliseen transaktioon perustuva tulon kohdentaminen, jolloin raha, tuote tai palvelu on tosiasiallisesti vaihtanut omistajaa tietyllä hinnalla ja tämä hinta on tosiasiaassa maksettu.

²⁰⁶ Reimer 2015, Artikla 7, s. 494, kappale 79.

²⁰⁷ OECD 2014 a, s. C(7)-7, kommentaarin kappale 17.

²⁰⁸ Ks. OECD 2014 a, s. C(7)-18, kommentaarin kappale 44.

Kiinteän toimipaikan muodostumista olennaisesti vähemmän on käsitelty sitä, miten kiinteän toimipaikan tulo määritetään ja miten varat ja velat kohdennetaan kiinteään toimipaikkaan, vaikka tämä on yrityksen, kiinteän toimipaikan sijaintivaltion ja myös yrityksen asuinvaltion verotuksen kannalta tärkeä asia. Tätä koskevat OECD:n linjaukset olivat vuoteen 2008 saakka verraten yleispiirteisiä ja kärjistäen voisi ehkä sanoa, että ohjeistus oli ”retupe-rällä”.²⁰⁹ Liiketuloartiklan soveltamiskäytäntö ei myöskään ole ollut yhdenmukaista OECD:n jäsenvaltioissakaan, minkä OECD on myös itse todennut.²¹⁰ Esimerkiksi Australia ja Portugali varaavat oikeuden ehdottaa kahdenvälisiä neuvotteluja, sellaisessa tapauksessa, missä toimivaltaisen viranomaisen saatavilla olevat tiedot ovat riittämättömät määrittämään yhteisön kiinteään toimipaikkaan kohdennettavat tulot. Tällaisessa tilanteessa toimivaltainen viranomainen voi soveltaa yhteisön verotukseen tilanteeseen sopivaa valtion kansallista verolakia, kunhan käytettävissä olevaa tietoa sovelletaan niin pitkälle kuin mahdollista noudat-taen malliverosopimuksen 7 artiklan periaatteita.²¹¹

Yhteisön on noudatettava markkinaehtoperiaatetta toimissaan saman yhteisön muiden yksi-köiden kanssa, kuten esimerkiksi pääliikkeen tai toisessa valtiossa sijaitsevan kiinteän toimi-paikan välisissä toimissa.²¹² Markkinaehtoperiaatteella tarkoitetaan etuyhteisyriytysten (kon-terniyhtiöiden) velvollisuutta noudattaa keskinäisissä liiketoimissaan ehtoja ja korvauksia, joista toisistaan riippumattomat osapuolet olisivat vastaavissa olosuhteissa sopineet, kuiten-kin ottaen huomioon kaikki kiinteän toimipaikan ja yhteisön muiden osien tekemät toimet, käytetyt varat ja oletetut toimintaan kohdentuvat riskit. Kiinteän toimipaikan ja yrityksen muiden osien välisiä tavara- ja palveluvirtoja olisi käsiteltävä kirjanpidossa liiketoimina, jotka arvostetaan sellaiseen hintaan, jota riippumattomat osapuoletkin olisivat käyttäneet vas-taavissa transaktioissa.²¹³ Myös Suomen hallituksen esityksen mukaan kiinteän toimipaikan

---

²⁰⁹ Penttilä 2016, s. 7.

²¹⁰ Ks. OECD 2008 b, s. 7, missä todetaan: “To date, there has been considerable variation in the domestic laws of OECD member countries regarding the taxation of PEs. In addition, there has previously been no consensus amongst the OECD member countries as to the correct interpretation of Article 7”.

²¹¹ Reimer 2015, Artikla 7, s. 495, kappale 92.

²¹² OECD 2010 a, s. 22, kohta 50.

²¹³ Ks. esim. Helminen 2015, 6. Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus / Kiinteä toimipaikka /Kiinteän toimipaikan tulon määrittäminen ja KILA 1995/1334.

ja pääkonttorin välisissä toimissa on noudatettava markkinaehtoista hinnoittelua samalla tavalla kuin toisiinsa etuyhteydessä olevien yritysten välillä. Lisäksi esityksessä on täsmennetty, että toimilla tarkoitetaan ”kiinteän toimipaikan ja pääkonttorin välisiä palvelusuorituksia sekä tavarakauppaa”.²¹⁴ Hallituksen esityksessä ei ole erikseen otettu kantaa siihen, voivatko toimet tapahtua myös Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan ja saman yrityksen muiden kiinteiden toimipaikkojen välillä.

Mikäli markkinaehtoperiaatetta ei ole noudatettu ja kiinteän toimipaikan tulo on tästä syystä jäänyt pienemmäksi tai tappio muodostunut suuremmaksi kuin muutoin, oikaistaan kiinteän toimipaikan verotusta VML 31 §:n ja OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan perusteella siirtohinnoittelu-oikaisuna. Tällöin verotettavaan tuloon lisätään määrä, joka olisi kertynyt silloin, jos liiketoimen ehdot olisivat vastanneet sitä, mitä riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu. VML 31 §:n 1 momentin mukaan etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisuus arvioidaan lähtökohtaisesti niiden oikeudellisen muodon mukaan.²¹⁵ VML 31 §:n 1 momentti ei sovellu kuitenkaan liiketoimien oikeudellisen muodon uudelleenluokitteluun ja tämä koskee myös kiinteitä toimipaikkoja.²¹⁶ Kiinteän toimipaikan tulon kohdentamisen oikaisu voi myös perustua EVL:n säännöksiin tai VML 28 §:n veronkiertämistä koskevaan säännökseen.

Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole erikseen säädetty tulojen ja menojen kohdentamisesta kiinteälle toimipaikalle. Kansallisen lainsäädännön mukaan kiinteän toimipaikan tulon määrittämisessä on kuitenkin noudatettava markkinaehtoperiaatetta, josta on säännelty VML 31 §:ssä. OECD on julkaissut ohjeen tulon kohdentamisesta kiinteään toimipaikkaan, jota OECD toivoo käytettävän yhdessä viimeisimmän OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan kanssa uusien verosopimusten solmittaessa ja jo solmittuja verosopimuksia muutettaessa, jotta päädyttäisiin yhdenmukaisiin ja varmoihin ratkaisuihin siitä, miten liiketulo tulisi kohdentaa kiinteälle toimipaikalle.²¹⁷

---

²¹⁴ Ks. HE 107/2006.

²¹⁵ Ks. Isomaa-Myllymäki 2014, s. 469 ja OECD 2010 a, s. 51 ss.

²¹⁶ Ks. Isomaa-Myllymäki 2014, s. 481 ja KHO 2014:119.

²¹⁷ OECD 2014 a, s. C(7)-3 kappale 7.

Markkinaehtoperiaate on herättänyt kuitenkin kritiikkiä, koska sen katsotaan rakentuvan kuvitelmiin varaan, sillä täydellisiä markkinoita ei ole oikeasti olemassa ja hinnat neuvotellaan todellisuudessa liikesalaisuuden varjossa. Tästä johtuen toteutuneita hintoja ei voida yleensä käyttää vertailuanalyysissä, mitä markkinaehtoperiaatteen toteutuminen käytännössä edellyttäisi. Myös se kuvitelma, että monikansalliset yhteisöt kävisivät kauppaa keskenään kuin riippumattomat yhteisöt, katsotaan ongelmalliseksi. Markkinaehtoperiaatteen ja siirtohinnoittelun käytännön soveltamista ja kritiikkiä ei tarkastella tässä tutkielmassa kuitenkaan lähemmin.²¹⁸

4.2 Tulon kohdentaminen kiinteään toimipaikkaan

4.2.1 Suomen lainsäädäntö tulon kohdentamisessa

Kiinteän toimipaikan tulo on Suomessa EVL:n säännösten mukaan verotettavaa liiketoiminnan harjoittamisesta saatua tuloa. Verotettava tulo lasketaan EVL:n mukaan, sillä kiinteän toimipaikan muodostuminen edellyttää, että sen kautta harjoitetaan elinkeinotoimintaa. Kiinteän toimipaikan tappio lasketaan samalla tavoin kuin voitto.²¹⁹ Verotusoikeus jaetaan kiinteän toimipaikan verotuksessa yhteisön pääliikkeen asuinvaltion ja kiinteän toimipaikan sijaintivaltion välillä. Suomen verolainsäädännön näkökulmasta kiinteä toimipaikka on tuloksenlaskentayksikkönä rajoitetusti verovelvollisen täällä oleva elinkeinotoiminnan tulolähde.²²⁰

Tuloverolain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan velvollinen suorittamaan veroa tulon perusteella on henkilö, joka verovuonna ei ole asunut Suomessa, sekä ulkomainen yhteisö täältä

---

²¹⁸ Ks. Lisää siirtohinnoittelun ja markkinaehtoperiaatteen käytännön soveltamisesta, soveltamisen ongelmista ja kritiikistä esim. Seppälä et al. 2014, s. 450-452, Oguttu 2016 ja Niskakangas 2011, s. 106.

²¹⁹ Ks. OECD 2008 b, s. 11 ja Helminen 2015, kohta 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus / kiinteä toimipaikka.

²²⁰ Nykänen 2015, s. 313.

saamastaan tulosta (*rajoitettu verovelvollisuus*). Lain 10 §:n 2 kohdan mukaan Suomesta saatua tuloa on muun ohessa täällä harjoitetusta liikkeestä saatu tulo. Tuloverolain 9 §:n 3 momentin mukaan, jos ulkomaisella yhteisöllä tai yhteenliittymällä on Suomessa elinkeinon harjoittamista varten kiinteä toimipaikka, on tällainen yhteisö velvollinen suorittamaan veroa tulon perusteella kaikesta tähän kiinteään toimipaikkaan kuuluvaksi luettavasta tulosta edellä mainitun 9 §:n 1 momentin 2 kohdan estämättä.

Kiinteän toimipaikan tuloksi luetaan kaikki sen elinkeinotoiminnassa syntyneet tulot. Tuloihin luetaan myös kiinteään toimipaikkaan kuuluvat korot, osingot, rojalit ja omaisuuden luovutusvoitot. Vähennyskelpoisia ovat puolestaan kaikki kiinteässä toimipaikassa harjoitetusta toiminnasta aiheutuneet tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot, kuten esimerkiksi kiinteään toimipaikkaan kuuluvan käyttöomaisuuden EVL:n mukaiset poistot ja kiinteään toimipaikkaan kohdentuvat palkat sekä varaukset. Vähennyskelpoisia menoja ovat myös sellaiset johtamiseen ja hallintoon liittyvät kustannukset, jotka kohdentuvat kiinteän toimipaikkaan. Mikäli kiinteälle toimipaikalle syntyy liiketoiminnassa tappioita, tappiot vähennetään kiinteän toimipaikan voitoista seuraavan kymmenen verovuoden aikana samoin edellytyksin kuin suomalaisillakin yhteisöillä.

Tapauksessa KHO 2016:71 oli kyse A-konsernin vuonna 2006 toteuttamasta sisäisestä järjestelystä, jossa tanskalaisen A A/S:n täysin omistama tanskalainen tytäryhtiö AA A/S perusti ensin Suomeen AAA-sivuliikkeen, jonka jälkeen A A/S myi konsernin suomalaisen liiketoimintayhtiön B Oy:n osakkeet AA A/S:lle, siten, että kauppakirja tehtiin myyjäyhtiön ja ostajayhtiön Suomen sivuliikkeen AAA:n kesken. Kohdeyhtiön osakkeet allokoitiin kiinteään toimipaikkaan samoin kuin osakehankinnasta aiheutuneet velat. Tästä seurasi, että kiinteällä toimipaikalla oli velkojen korkoja, jotka se kattoi suomalaiselta kohdeyhtiöltä tai sen tytäryhtiöiltä saaduilla konserniavustuksilla. Pääkysymyksenä ratkaisussa oli se, ovatko A A/S:lle maksetut korot vähennyskelpoisia sivuliikkeen (kiinteän toimipaikan) verotuksessa. KHO:n ratkaisu koskien osakkeiden hankkimisessa käytetyn velan korkojen vähentämisestä kyseisessä asiassa kuului seuraavasti:

KHO 2016:71

Asiassa katsottiin selvitettyksi, että sivuliikkeelle oli siirretty toimintoja ja henkilökuntaa vain vähäisissä määrin. Sivuliikkeen edustajien ei ollut näytetty käyttäneen B Oy:n osakkeiden tuottamaa määräysvaltaa. Asiassa oli pikemminkin pääteltävissä, että tällainen määräysvalta kuului AA A/S:n hallitukselle tai koko konsernin emoyhtiölle. B Oy:n osakkeiden ei voitu katsoa olleen sivuliikkeessä harjoitetun elinkeinotoiminnan pysyvässä käytössä eikä osakkeita tullut pitää sivuliikkeeseen kuuluvina varoina. Näin ollen osakkeiden hankinnasta johtuvaa velkaakaan ei ollut pidettävä sivuliikkeen velkana eikä velan korkoja sille vähennyskelpoisina. Tämän johdosta ei ollut tarpeen arvioida kysymystä siitä, oliko järjestelyyn sovellettava veron kiertämistä koskevaa säännöstä. Verovuodet 2006-2010. Äänestys 3-2 perusteluista.

Ratkaisussa oli KHO:n mukaan ensin olennaista selvittää koron vähennyskelpoisuutta koskevan kysymyksen ratkaisemiseksi, onko asianomaiset osakkeet kohdennettava sivuliikkeen varoiksi. Koska kyseessä on Tanskassa asuva yhteisö, on tarpeen varojen ja velkojen kohdentamiseksi käsitellä Pohjoismaiden välillä tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyä sopimusta (SopS 25-26/1997; jäljempänä "Pohjoismaiden verosopimus"). Pohjoismaiden verosopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaan tulosta, jonka sopimusvaltiossa oleva yritys saa, verotetaan vain siinä valtiossa, jollei yritys harjoita liiketoimintaa toisessa sopimusvaltiossa siellä olevasta kiinteästä toimipaikasta. Jos yritys harjoittaa liiketoimintaa tällä tavalla, voidaan tässä toisessa valtiossa verottaa yrityksen saamasta tulosta, mutta vain niin suuresta tulon osasta, joka on luettava kiinteään toimipaikkaan kuuluvaksi. Saman artiklan 3 kohdan mukaan kiinteän toimipaikan tuloa määrättäessä on vähennykseksi hyväksyttävä kiinteästä toimipaikasta johtuneet menot, niihin luettuina yrityksen johtamisesta ja yleisestä hallinnosta johtuneet menot, riippumatta siitä, ovatko ne syntyneet siinä valtiossa, jossa kiinteä toimipaikka on, vai muualla. Pohjoismaiden verosopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan, milloin

- a) sopimusvaltiossa oleva yritys välittömästi tai välillisesti osallistuu toisessa sopimusvaltiossa olevan yrityksen johtoon tai valvontaan tahi omistaa osan sen pääomasta, taikka

- b) samat henkilöt välittömästi tai välillisesti osallistuvat sekä sopimusvaltiossa olevan yrityksen että toisessa sopimusvaltiossa olevan yrityksen johtoon tai valvontaan tahi omistavat osan niiden pääomasta, noudatetaan seuraavaa:

Jos jommassakummassa tapauksessa yritysten välillä kauppa- tai rahoitussuhteissa sovitaan ehdoista tai määrätään ehtoja, jotka poikkeavat siitä mistä riippumattomien yritysten välillä olisi sovittu, voidaan kaikki tulo, joka ilman näitä ehtoja olisi kertynyt toiselle näistä yrityksistä, mutta näiden ehtojen vuoksi ei ole kertynyt yritykselle, lukea tämän yrityksen tuloon ja verottaa siitä tämän mukaisesti.

Ratkaisussa on KHO:n mukaan perusteltua noudattaa OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan kommentaariin sisältyvää kaksivaiheista menettelytapaa (AOA) ratkaistaessa, miltä osin tulo luetaan kiinteään toimipaikkaan kohdentuvaksi. Osakkeiden ja niiden hankintavaran sekä koron kohdentaminen sivuliikkeelle on verotuksessa hyväksyttävä vain, mikäli tämä ilmentää harjoitettujen toimintojen, toiminnoissa hyödynnettyjen varojen sekä taloudellisen hyödyn ja riskin aitoa jakautumista sivuliikkeen ja yhtiön muiden osien välillä (*varallisuuden taloudellinen omistajuus*). Osakkeita on pidettävä sivuliikkeeseen kuuluvana käyttöomaisuutena vain, jos niiden todetaan olleen juuri sivuliikkeessä harjoitetun elinkeinotoiminnan pysyvässä käytössä.

KHO mainitsee, että hallinto-oikeus on päättänyt pääasiallisuudessa²²¹ perusteluissa samaan johtopäätökseen noudattamalla myös OECD:n ohjeita varojen ja velkojen kohdentamisessa. Hallinto-oikeus on asiassa saatua selvitystä veron kiertämistä koskevan säännöksen soveltamisen kannalta arvioidessaan lausunut johtopäätöksinään muun ohessa seuraavaa: Sivuliikkeelle on siirretty kaiken kaikkiaan toimintoja hyvin vähäisissä määrin. Sivuliikkeen henkilöstön suorittamat toiminnot ovat liittyneet B Oy:n valvontaan ja konsernin sisäisten palvelujen tuottamiseen ja lähinnä sopimustuotekehityspalvelun myyntiin A A/S:lle. Sivuliikkeelle osin työskentelemään on siirretty sivuliikkeen perustamisen jälkeen muutama työntekijä B Oy:lta. Sivuliikkeen henkilökunnan tehtävät eivät ole olleet kuitenkaan B Oy:n omistajuuteen liitettäviä avainhenkilötoimintoja. B Oy:n valvonnassa ei ole tosiasiaa tapahtunut

---

²²¹ Helsingin HAO 7.3.2014 14/0213/4.

toimien, varallisuuden ja riskien kohdentamiseen pääliikkeen ja kiinteän toimipaikan välillä. Erityisesti samankaltaisuudet ja yhtäläisyydet 7 artiklan ja 9 artiklan välillä oli selkeytetävä.²²⁴

OECD:n jäsenvaltioiden malliverosopimuksen liiketuloa koskevan 7 artiklan epäyhtenäisen soveltamisen kiinteään toimipaikkaan kohdennettavien tulojen, menojen ja varallisuuden osalta on edellyttänyt OECD:ltä selkeämpää ohjeistusta ja linjausta asiassa. Tästä johtuen OECD on julkaissut raportin²²⁵, joka käsittelee tulojen kohdentamisesta kiinteään toimipaikkaan. Kohdentamisraportissa on luotu uusi OECD:n hyväksymä menettelytapa AOA tulon kohdentamiseen²²⁶, johon OECD on päätenyt pyrkiessään laatimaan parhaan mahdollisen menettelytavan tulon, menon ja varallisuuden kohdentamiseen, joka ei kuitenkaan olisi välttämättä sidoksissa vanhoihin käytänteisiin. Kohdentamisraportissa todetaan, että raporttia laadittaessa rajoitteena ei ole pidetty alkuperäisen malliverosopimuksen 7 artiklan tarkoitusta, aiempaa soveltamiskäytäntöä tai tulkintaa. OECD:n malliverosopimuksen liiketuloa käsittelevän 7 artiklan kommentaarissa on yksilöity, miltä osin AOA täsmentää edellisten malliverosopimusten kommentaarien sisältöä ja miltä osin kyse on muuttuneesta tulkinnasta.²²⁷ Tästä johtuen OECD:n kohdentamisraporttia ja malliverosopimuksen kommentaaria 2008 voidaan käyttää tulkittaessa kaikkia vanhempien verosopimusten liiketuloartikloja.²²⁸

OECD:n kohdentamisraportin tarkoituksena on selventää malliverosopimuksen 7 artiklan tulkintaa eikä se ole aineelliselta sisällöltään ristiriidassa OECD:n aikaisempien malliverosopimusten kommentaarien kanssa. Huomioon otettaessa OECD:n siirtohinnoitteluohjeita

---

²²⁴ Ks. Baker – Collier 2009, s. 199.

²²⁵ OECD 2008 b, “Report on the Attribution of Profits to Permanent Establishments, 17 July 2008”. Kyseisestä kohdentamisraportista on myös vuoden 2010 versio, mutta vuoden 2010 versio ei muuta vuoden 2008 kohdentamisraportin johtopäätöksiä ja se on tehty yksinkertaisesti vain uuden ja päivitetyn 7 artiklan mahdollisten tulkintaongelmista johtuvien epäselvyyksien välttämiseksi.

²²⁶ Tunnetaan suomeksi myös “yhteisesti hyväksytty menettelytapa” -terminä.

²²⁷ OECD 2008 b, s. 8-11 ja 2008 malliverosopimuksen kommentaari 7 artiklasta.

²²⁸ OECD 2008 b, s. 7-8.

koskeva oikeuskäytäntö, vuoden 2008 OECD:n kohdentamisraporttia voidaan katsoa pidettävän keskeisenä oikeuslähteenä sovellettaessa verosopimusten liiketuloartikloja.²²⁹ Kohdentamisraportin ohjeista huolimatta tulon kohdentamiseen ei ole juurikaan puututtu veroviranomaisten toimesta, mistä johtuen tulon kohdentamisesta ei ole juurikaan verotuskäytäntöä taikka oikeuskäytäntöä.²³⁰

Kaksi OECD:n jäsenvaltioiden aiemmin käytössä ollutta väljää 7 artiklan 1 kohdan tulkintaa olivat ”toiminnallisesti erillinen kokonaisuus” (*functionally separate entity*) -lähestymistapa ja ”olennaiset liiketoimet” (*relevant business activity*) -lähestymistapa. Vaikka tosiasiaassa erilaisten lähestymistapojen kautta voitiin päätyä samoihin lopputulemiin useissakin tapauksissa, läsnä ollut yhtenäisyyden puute loi epätoivottuja lopputulemia, kuten mahdollista monenkertaista- tai nollaverotusta varsinkin niissä tapauksissa, joissa yksi lainkäyttövalta käyttää ”toiminnallisesti erillinen kokonaisuus” -lähestymistapaa ja toinen ”olennaiset liiketoimet” -lähestymistapaa. Tämän seurauksena OECD:n jäsenvaltiot ovat päättäneet ottaa käyttöönsä toiminnallisesti erillinen kokonaisuus -lähestymistavan OECD:n uudeksi linjaukseksi, AOA:iin.²³¹ Kiinteän toimipaikan erillisen yhteisön linjaus ei kuitenkaan muuttanut tulkintaa tai soveltamista malliverosopimuksen 7 artiklaan nähden.²³²

Toiminnallisesti erillinen kokonaisuus -lähestymistavan mukaan pääliikkeen ja kiinteän toimipaikan välisten toimien olosuhteiden on vastattava tilanteita, joissa kiinteä toimipaikka olisi toiminnallisesti erillinen yhteisö, suorittaen samoja tai samanlaisia toimia ja toimien samoissa tai samankaltaisissa olosuhteissa. Esimerkiksi Alankomaat, Belgia, Saksa ja Yhdysvallat ovat ottaneet toiminnallisesti erillinen kokonaisuus -lähestymistavan käyttöönsä, mikä on linjassa AOA:n kanssa. Belgia ja Yhdysvallat ovat päässeet keskenään sopuun²³³

---

²²⁹ Ks. Nieminen 2014, s. 113 ja Finér 2015 a, s. 227.

²³⁰ Ks. IFA 2006, s. 35.

²³¹ OECD 2008 b, s. 12.

²³² OECD 2008 b, s. 11.

²³³ Ks. IBFD Treaties 2013.

liittyen AOA:n soveltamisen käyttöönottoon Belgian ja Yhdysvaltojen välisessä verosopimuksessa.²³⁴ Yhdysvallat on solminut vastaavanlaisen sopimuksen²³⁵ myös Kanadan kanssa.²³⁶

Itävalta on myös ottamassa käyttöönsä AOA:n. Itävallan kansallisen tuloverolain²³⁷ 98 §:n 1 momentin mukaan kaikki tulot, jotka on johdettu kiinteään toimipaikkaan, voidaan verottaa Itävallassa ja kiinteän toimipaikan tulot lasketaan Itävallan voitonlaskentasäännöksillä. Itävalta on valmis käyttämään toiminnallisesti erillinen kokonaisuus -lähestymistapaa voitonlaskennan pohjana, ellei pääliikkeen valtion ja Itävallan välinen verosopimus sisällä vanhan OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan säännöksiä.²³⁸

OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan 2 kohdan tulkinta edellyttää OECD:n AOA:lta kaksivaiheista analyysia.²³⁹ Ensimmäisessä vaiheessa, toiminto- ja tosiasia-analyysissa (*functional and factual analysis*) oletetaan kiinteän toimipaikan olevan selkeästi erotettava, etuyhteydessä oleva ja erillinen yhteisö, joka harjoittaa samaa tai vastaavaa toimintaa samoissa tai vastaavissa olosuhteissa ja analysoidaan selkeästi erotettavan ja erillisen yhteisön toiminnot ja missä olosuhteissa²⁴⁰ toiminnot on tehty.²⁴¹ Toiminto- ja tosiasia-analyysin alussa on selvitettävä kiinteän toimipaikan toiminnot ja avainhenkilötoiminnot. Toimintojen tekijät ovat aina ihmisiä, jotka ovat joko kiinteän toimipaikan palkollisia tai yhteisön muuta henkilöstöä. Avainhenkilötoimintoja voivat olla esimerkiksi tutkimus- ja kehitys, tuotanto ja laadunvarmistus, markkinointi, tuotteiden varastointi ja varaston hallinta, tuotteiden kuljettaminen, myynnin jälkeiset palvelut ja rahoitukselliset ja johdolliset toimet. Saksan kansallisen lainsäädännön ulkomaisten yhteisöjen verolain²⁴² mukaan pääliikkeen ja kiinteän toimipaikan

---

²³⁴ Amerikan Yhdysvaltojen ja Belgian kuningaskunnan välinen verosopimus.

²³⁵ IRS 2012.

²³⁶ Kanadan ja Amerikan Yhdysvaltojen välinen verosopimus.

²³⁷ *Einkommensteuergesetz* 1988 – Estg 1988. BGBl. Nr. 400/1988.

²³⁸ E&Y 2014.

²³⁹ OECD 2010 a, s. 20 ss.

²⁴⁰ Olosuhteilla tässä tapauksessa tarkoitetaan kohdentamisraportin mukaan sekä sisäisiä olosuhteita että ulkoisia olosuhteita, ellei kohdentamisraportissa ole toisin todettu.

²⁴¹ OECD 2008 b, s. 28 ss.

²⁴² Außensteuergesetz (AStG)

välisiä toimintoja on kohdeltava kuin ne olisivat tehty toisistaan erillisten ja itsenäisten yhteisöjen välillä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kiinteän toimipaikan työntekijöiden tekemät avainhenkilötoiminnot on määritettävä.²⁴³

Kiinteän toimipaikan toimintoja tekevät ihmiset on jaettava avainhenkilötoimintoihin ja pelkkiin henkilötoimintoihin, sillä yhteisön keskeiset riskit ja varat liittyvät aina avainhenkilötoimintoihin. Pelkät henkilötoiminnot eivät kannu riskiä, joten niiden toiminnasta saatu korvaus on yleensä vähäinen.²⁴⁴ Osoitettaessa toimintoja kiinteälle toimipaikalle, on toimintoja kohdeltava mahdollisimman pitkälle samalla tavalla kuin varoja ja velkoja. Tämä toimintojen sekä varojen ja velkojen rinnakkaisuus noudattaa tällöin parhaiten 7 artiklan 2 kohta, mistä johtuu, että taloudellisen omistajuuden kriteeri on ratkaiseva kohdennettaessa toimintoja avainhenkilöille ja sitä kautta kiinteälle toimipaikalle.²⁴⁵

Kun toiminto- ja tosiasia-analyysin alussa on selvitetty kiinteän toimipaikan toimet ja niitä tekevät avainhenkilöt, seuraa on kolme vaihetta: riskien-, varallisuuden- ja pääoman kohdentaminen kiinteään toimipaikkaan. Riskit, varallisuus ja pääoma on pysyttävä kohdentamaan yhteisön osien välillä, vaikka tosiasiallisesti mikään yhteisön osa ei omaa riskiä, varallisuutta tai pääomaa yksin, vaan ne kuuluvat koko yhteisölle itsessään.

Riskit yhteisön osien välillä on kohdennettava, sillä se yhteisön osa joka vastaa riskeistä, saa myös riskin ottamisesta mahdollisesti syntyvän veronalaisen voiton. Samalla tämän yhteisön osan on vastattava riskin realisoitumisesta aiheutuvista taloudellisista seurauksista. Juridisesti yhteisö kantaa sen toiminnasta aiheutuvat riskit kokonaisuutena, sillä yhteisö on yksi oikeushenkilö. Riskiä on mahdollista kuitenkin siirtää toiselle oikeushenkilölle solmimalla erilaisia sopimuksia, mutta yhteisön sisällä riskien jakaminen sopimuksin ei ole mahdollista. Tulon kohdentamista varten on kuitenkin määritettävä, mille yhteisön osille riskit kuuluisivat, mikäli ne olisivat erillisiä ja itsenäisiä yhteisöjä, koska AOA:ssa riskien jakautuminen määritellään tosiasiallisten olosuhteiden perusteella.²⁴⁶ Riskit kuuluvat yhteisön osalle tai

---

²⁴³ Art 1(5). AStG.

²⁴⁴ OECD 2008 b, s. 30 ss.

²⁴⁵ Reimer 2015, Artikla 7, s. 518, kappale 91.

²⁴⁶ Ks. OECD 2008 b, s. 31.

osille, jossa tehdään niiden ottamista ja hallintaa koskevat päätökset. Näitä yhteisön osia kutsutaan avainhenkilötoiminnoiksi.²⁴⁷ Riskit voivat yhteisön sisällä jakautua yhteisön eri osien välillä. Silloin kun riskit ovat merkittäviä, niitä on pyrittävä mittaamaan, jotta yhteisön eri osien kantamia riskejä voidaan verrata toisiinsa.²⁴⁸

Varallisuuden kohdentamisessa selvitetään, mitkä yhteisön osat käyttävät ja hallinnoivat yhteisön varoja sekä missä olosuhteissa varoja käytetään. Kiinteän toimipaikan käyttämisestä ja hallinnoimisesta johtuvien tuottojen ja kulujen käsittely riippuu siitä, mikä yhteisön osa on varallisuuden taloudellinen omistaja ja taloudellinen omistajuus voi olla myös enemmän kuin yhdelle yhteisön osalle jaettu.²⁴⁹ Varojen taloudellinen omistajuus kuuluu lähtökohtaisesti sille avainhenkilötoiminnoille, joka tekee päätökset varojen hankinnasta, hallinnasta ja käytöstä.²⁵⁰ Aineellisen varallisuuden kohdentamisessa OECD on kuitenkin ottanut käytännönläheisen lähestymistavan. Sen mukaan varoja käyttävä yhteisön osa on myös kyseisten varojen taloudellinen omistaja, elleivät olosuhteet muuta osoita. Siten esimerkiksi kiinteään toimipaikkaan sijoitetun toimistokaluston voidaan yleensä katsoa kuuluvan kiinteälle toimipaikalle.²⁵¹ Finér kuitenkin katsoo, että AOA:n perusteella aineellista varallisuutta ei voida kohdentaa kiinteälle toimipaikalle tilanteessa, jossa voidaan osoittaa, että kiinteän toimipaikan henkilökunta ei osallistu lainkaan kyseistä varallisuutta koskevaan päätöksentekoon.²⁵² Esimerkiksi, jos johtopaikka tilaa kiinteältä toimipaikalta tietokonesovelluksen, ei kiinteästä toimipaikasta tule sovelluksen (varallisuuden) taloudellista omistajaa, vaan olennaista on se, kuka kantaa riskin.

Varallisuuden taloudelliselle omistajalle kohdennetaan varallisuudesta aiheutuneet tulot ja vastaavasti taloudellinen omistaja voi vähentää varallisuuteen liittyvät luovutustappiot, menetykset, poistot ja muut kulut. Varallisuuden taloudellinen omistus voi myös olla jaettu. Jaetun taloudellisen omistuksen tilanteissa kukin yhteisön osa vähentää oman osuutensa

---

²⁴⁷ Ks. OECD 2008 b, s. 14.

²⁴⁸ Ks. OECD 2008 b, s. 31 ss.

²⁴⁹ Ks. OECD 2008 b, s. 32 ss.

²⁵⁰ Ks. OECD 2008 b, s. 14.

²⁵¹ Ks. OECD 2008 b, s. 33.

²⁵² Ks. Finér 2015 b, s. 415.

näistä kuluista, mutta tällöin osuuksien määrittämiseen tarvitaan jakoperuste. OECD:n kohdentamisraportissa ei kuitenkaan ole jakoperustetta määritelty. Varallisuuden luonne ja käytettävissä olevat tiedot omaisuuden käytöstä on otettava huomioon jakoperusteessa. Esimerkiksi liikevaihdon jakautuminen tai varallisuuden käyttöaste voinee soveltua jakoperusteeksi joissain tapauksissa.²⁵³

Vaikka olisi mahdollista ja yksinkertaista antaa verovelvollisen itse päättää, mikä yhteisön osa omistaa tietyt yhteisön varat, tämä mahdollistaisi verovelvolliselle keinon kohdentaa taloudelliset omistajuudet tavalla, joka voisi johtaa epäasianmukaisiin tulon allokatioihin. Tämä lähestymistapa on torjuttu OECD:ssa, sillä se ei ole linjassa hyvän veropolitiikan kanssa.²⁵⁴ Suomen tuoreessa oikeuskäytännössä on myös otettu samanlainen kanta, jonka mukaan yhteisön oma ilmoitus tulolähteestä, varallisuuden taloudellisesta omistajasta ja tulon kohdentumisesta yhteisön tiettyyn osaan ei automaattisesti tarkoita, että veroviranomainen hyväksyy asian verovelvollisen ilmoittamalla tavalla.²⁵⁵

Pääoman kohdentaminen yhteisön osien välillä perustuu kohdentamisraportin mukaan varallisuuden ja riskien kohdentamiseen yhteisön osille. Pääoman kohdentaminen voi kuitenkin olla haastavaa tilanteissa, joissa kiinteän toimipaikan toiminnot eroavat huomattavasti pääliikkeen toiminnoista, etenkin jos kiinteän toimipaikan sijaintivaltion markkinaolosuhteet ovat suuresti heikommät kuin pääliikkeen sijaintivaltion. Rahoituksen osalta pääoman kohdentaminen voidaan jakaa kahteen menetelmään. Jäljitysmenetelmällä sisäinen rahoitus kiinteälle toimipaikalle jäljitetään samankaltaisesti kuin mitä yhteisön ulkopuoliselta saaman rahoituksen ehdot olivat. Siirtokelpoisuusmenetelmällä kiinteän toimipaikan lainaaman pääoman katsotaan hyödyttävän koko yhteisön rahoitustarpeita. Tällöin osa koko yhteisön kolmannelle osapuolelle maksamasta tosiasiallisesta korkokulusta kohdennetaan etukäteen sovulta osin kullekin yhteisön osalle.²⁵⁶

---

²⁵³ Ks. OECD 2008 b, s. 32 ss. ja Finér 2015 b, s. 416.

²⁵⁴ OECD 2008 b, s. 15.

²⁵⁵ Helsingin HaO 10.02.2017 17/0089/4, missä Hallinto-oikeus totesi, että Suomessa rajoitetusti verovelvollisen Luxemburgilaisen yhteisön oma ilmoitus tulon kuulumisesta Suomessa elinkeinotulolähteeseen ei tehnyt tulosta verosopimuksen 7 artiklassa tarkoitettua liiketuloa.

²⁵⁶ Ks. Huibregtse – Verdoner – Valutyte – Offermanns 2015, s. 371.

AOA:n toisessa vaiheessa määritetään vertailuanalyysin avulla kiinteän toimipaikan markkinaehtoinen voitto tai tappio, mikäli kiinteän toimipaikan ja yhteisön eri osien välillä tai kiinteän toimipaikan ja muiden etuyhteydessä olevien yhteisöjen välillä on toimia. Tällöin toimet arvostetaan OECD:n siirtohinnoitteluohteita hyväksi käyttäen. Tavallisesti erillisen yhteisön tapauksessa on ongelmantonta kohdentaa pääomaa yhteisölle, mutta kiinteän toimipaikan tosiasiallisesta ja juridisesta kontekstista johtuen mikään yhteisön osa ei juridisesti yksinään ”omista” varoja, ota riskejä vastatakseen tai pidä hallussaan yhteisön varallisuutta tai sopimuksia erillisten yhteisöjen kanssa. Tämä juridinen positio ei auta kiinteän toimipaikan kontekstissa, sillä 7 artiklan 2 kohta vaatii, että kiinteää toimipaikkaa kohdellaan kuin se olisi erillinen yhteisö, tehden omia toimiaan, vastaavan omista riskeistään ja omistaen ja käyttäen varoja itse. Belgiassa on alettu kiinnittää huomiota siihen, ovatko pääliikkeen ja kiinteän toimipaikan väliset toimet markkinaehtoisia. Markkinaehtoisuuden toteutumista on verrattu avainhenkilötoimintoihin ja mitä avainhenkilötoimintoja on jaettu yhteisön eri osien välillä.

Malliverosopimuksen 7 artiklan markkinaehtoperiaatteen vuoksi oli tarpeellista kehittää mekanismi riskien jakamiselle sekä varojen ja pääomien kohdentamiselle hypoteettisesti erilliselle kiinteälle toimipaikalle, jota käytettäisiin hypoteettisesti erillisen kiinteän toimipaikan kanssa assosiointiin. Hypoteettisesti erillisen kiinteän toimipaikan oikeuksien ja velvollisuuksien luonne, joka syntyy kiinteän toimipaikan tehdessä transaktioita erillisten yhteisöjen ja saman yhteisön muiden osien kanssa, jonka sivuliike kiinteä toimipaikka on, on selvitetävä tehtäessä toimia hypoteettisesti erillisen kiinteän toimipaikan ja saman yhteisön muiden osien kanssa.²⁵⁷

Tulojen ja menojen kohdentaminen kiinteälle toimipaikalle on AOA:ssa puhtaasti verolaskennallinen kysymys, jossa kirjanpitoa käytetään pääasiassa vain tietolähteenä verolaskelmaa varten. Verotettavan tulon laskenta on Suomessa jossain määrin sidoksissa kirjanpitoon, mikä voi aiheuttaa ristiriitaisuuksia määritettäessä verotettavaa tuloa kiinteälle toimipaikalle. Tätä ns. kirjanpitosidonnaisuutta ilmentää erityisesti EVL 54 §, jonka mukaan eräät tuloerät voidaan jaksottaa ja eräät menoerät vastaavasti voidaan vähentää vain, mikäli vastaavat erät

---

²⁵⁷ OECD 2008 b, s. 13 ss.

on kirjattu kirjanpidossa. Verotuksen kirjanpitosidonnaisuus voi kuitenkin olla ongelmallinen määrittäessä kiinteän toimipaikan tulosta, jos kiinteän toimipaikan ja yhteisön muiden osien välisestä toimesta syntynyttä erää ei ole merkitty kirjanpitoon ja EVL:n sääntely edellyttää kirjanpitomerkitä, jotta erä voidaan lukea tuloksi tai vähentää menona myös verotuksessa. Tulon tai menon markkinaehtoisuus voi olla kiinteän toimipaikan verotuksessa ongelmallinen, koska kirjanpito yleensä perustuu todellisiin liiketapahtumiin. Tämän takia on mahdollista, että kirjanpitoon ei voida merkitä kaikkia kiinteän toimipaikan ja yhteisön muiden osien välisiä toimia.²⁵⁸ Kirjanpito ja verotettavan tulon määrittäminen eivät EVL:n perusteella ole kuitenkaan täysin sidoksissa toisiinsa ja oikeustila on tältä osin epäselvä.²⁵⁹ Kirjanpitolautakunta on antanut vuonna 1994 lausunnon, jonka mukaan ulkomainen yhteisö on Suomessa kirjanpitovelvollinen, mikäli sillä on Suomessa kiinteä toimipaikka: ”Tällaisen kirjanpidon hoidossa on soveltuvin osin noudatettava kirjanpitolain säännöksiä.”²⁶⁰

Oikeusvarmuuden puute malliverosopimuksen 7 artiklan 2 kohtaa ja AOA:ta kohtaan on karkottanut huomattavan monta veroammattilaista suosittelemasta kiinteää toimipaikkaa sijoittautumismuotona rajat ylittävässä tilanteessa. Sen sijaan, he ovat suositelleet asiakkailleen käytettäväksi emo-tytäryhtiörakennetta rajat ylittäviin tilanteisiin. Toiset veroammattilaiset taas ehdottavat, että kiinteitä toimipaikkoja kannattaisi ylläpitää tytäryhtiön kautta, joka olisi perustettu ainoastaan tätä tarkoitusta varten yhteisön asuinvaltioon.²⁶¹ Reimer olettaa kuitenkin, että verosopimusten käytäntö kiinteän toimipaikan ja etuyhteisyriyten verotuksen osalta tulee lähentymään tulevina vuosina kohti AOA:n perustaa. Vastavuoroisesti verosopimus oikeuden rooli valittaessa oikeudellista muotoa sijoittautuessa toiseen valtioon tulee pienentymään²⁶²

---

²⁵⁸ Ks. Malmgrén 2011, s. 306-307.

²⁵⁹ Ks. Myrsky – Malmgrén 2014, s. 56-80.

²⁶⁰ Ks. KILA 1275/1994.

²⁶¹ Ks. esim. Körner 2009, 18 Internationales Steurrecht, s. 1 ss. ja Köhler 2016, 8 §, kappale 47 ss.

²⁶² Reimer 2015, Artikla 7, s. 533, kappale 189.

4.3 Tulon kohdentaminen johtopaikan perusteella muodostuvaan kiinteään toimipaikkaan

Tulon kohdentaminen johtopaikan perusteella muodostuvaan kiinteään toimipaikkaan voidaan kohdentaa joko OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklaa tai 9 artiklaa soveltaen. Artikloja voidaan kuitenkin käyttää lähtökohtaisesti vain erilaisissa tapauksissa: 7 artiklaa käytetään, kun kyseessä on yksi yhteisö (pääliike ja yksi tai useampi kiinteä toimipaikka) ja 9 artiklaa käytetään, kun kyseessä on useampi toisiinsa etuyhteydessä oleva yhteisö (esim. emoyhtiö ja yksi tai useampi tytäryhtiö). Ongelma verosopimuksen tulkinnassa nousee esi-merkiksi tapauksessa, jossa toinen verosopimusvaltio katsoo yhtiön olevan vain yksi yhteisö (pääliike ja kiinteä toimipaikka), mutta toinen yhteisö katsoo liikkeet toisiinsa etuyhteydessä oleviksi erillisiksi yhteisöiksi.²⁶³ Sekä 7 artiklan tulon kohdentamisessa kiinteään toimipaikkaan ja 9 artiklan tulon kohdentamisessa etuyhteyksyritykseen on käytettävä markkinaehtoperiaatetta.

Malliverosopimuksen siirtohinnoitteluohjauksesta sääntelevän 9 artiklan 1 kohdan mukaan, mikäli toisessa verosopimusvaltiossa asuva yhteisö osallistuu välittömästi tai välillisesti toisessa verosopimusvaltiossa asuvan yhteisön johtamiseen tai varallisuuden hallintaan tai samat henkilöt osallistuvat joko välittömästi tai välillisesti molemmissa verosopimusvaltioissa asuvien yhteisöjen johtamiseen ja jos jommassakummassa tapauksessa yritysten välillä kauppa- tai rahoitussuhteissa sovitaan ehdoista tai määrätään ehtoja, jotka poikkeavat siitä mistä riippumattomien yritysten välillä olisi sovittu, voidaan kaikki tulo, joka ilman näitä ehtoja olisi kertynyt toiselle näistä yrityksistä, mutta näiden ehtojen vuoksi ei ole kertynyt yritykselle, lukea tämän yrityksen tulon ja verottaa siitä tämän mukaisesti. 7 artiklan ja 9 artiklan käyttämisessä tulon kohdentamisessa voi riippua kauppa-tai rahoitussuhteiden suunnasta (mihin suuntaan raha tosiasiallisesti tai fiktiivisesti liikkuu). Esimerkiksi, jos pääliikkeen verosopimusvaltio katsoo toisessa verosopimusvaltiossa sijaitsevan sivuliikkeen olevan ty-

---

²⁶³ Ks. Reimer 2015, Artikla 7, s. 506, kappale 25.

tyrtytiö, mutta tämä toinen verosopimusvaltio katsoo sivuliikkeen olevan kiinteä toimipaikka, pääliikkeen saama tosiasiallinen tai fiktiivinen korvaus sen sivuliikkeelle toimittamasta tavarasta tai palvelusta, sovelletaan malliverosopimuksen 7 artiklaa (lähdevaltion näkökanta). Mikäli taas vaihtoehtoisesti sama tavara tai palvelu toimitetaan sivuliikkeeltä pääliikkeelle ja korvaus pääliikkeeltä sivuliikkeelle, sovelletaan asiassa malliverosopimuksen 9 artiklaa. Artikla valitaan siis tosiasiallisen tai fiktiivisen korvauksen lähdevaltion perusteella.²⁶⁴

OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaan kiinteän toimipaikan tuloksi kohdennetaan ne tulot, jotka sen katsottaisiin saavan, jos se olisi erillinen ja itsenäinen yhteisö, ottaen huomioon varsinkin toimet yhteisön muiden osien kanssa. Erillisen ja itsenäisen yhteisön oletuksessa on otettava huomioon kiinteän toimipaikan tekemät toimet, käytetyt varat ja sen ottamat riskit. Symmetriaperiaatteen mukaan, jos kiinteään toimipaikkaan kohdennetaan tuloja, on siihen lähtökohtaisesti voitava kohdentaa myös tulon hankkimisesta johtuneita menoja.

Malmgrén teetti vuonna 2007 kyselytutkimuksen²⁶⁵ eri valtioiden verotuksesta tilanteessa, jossa A oy omistaa valtiossa X asuvan B oy:n osakekannan kokonaan eikä B oy:llä ole lainkaan työntekijöitä, toimistotiloja tai muuta substanssia valtiossa X. Yhtenä kysymyksenä kysyttiin, voiko emoyhtiön asuinvaltio verottaa tytäryhtiön tuloa sillä perusteella, että tytäryhtiöllä katsotaan olevan kiinteän toimipaikan muodostava johtopaikka emoyhtiön asuinvaltiossa. Tulkintaa kysyttiin sekä sisäisen lainsäädännön että verosopimuksen pohjalta. Ulkomailla asuvan yhteisön tuloa voidaan verottaa Alankomaissa, Belgiassa, Iso-Britanniassa, Italiassa, Ruotsissa, Saksassa ja Tanskassa vain, mikäli yhteisöllä katsotaan olevan kiinteä toimipaikka kyseisessä valtiossa.²⁶⁶ Valtioissa johtopaikka muodostaa joko yleisen tai rajoitetun verovelvollisuuden B oy:lle valtion kansallisesta lainsäädännöstä riippuen. Esim. Saksassa B oy:lle muodostuisi yleinen verovelvollisuus johtopaikan perusteella. Alankomaat,

---

²⁶⁴ Ks. Reimer 2015, Artikla 7, s. 506, kappale 26.

²⁶⁵ Kyselytutkimuksessa Ernst & Youngin toimistot kymmenessä valtiossa vastasivat kysymyksiin johtopaikasta kiinteän toimipaikan kriteerinä. Valtiot olivat Alankomaat, Belgia, Iso-Britannia, Italia, Norja, Ranska, Ruotsi, Saksa, Tanska ja Yhdysvallat.

²⁶⁶ Ks. Malmgrén 2008, s. 343 ss.

Belgia, Norja ja Ruotsi soveltavat verosopimustilanteessa erillisen yrityksen -periaatetta tulojen kohdentamisessa kiinteään toimipaikkaan. Tanska verottaisi kiinteän toimipaikan tuloina ja vähentäisi kuluina erät, jotka voidaan kohdistaa kiinteään toimipaikkaan. Vastauksessa ei otettu erikseen kantaa markkinaehto- tai erillisen yrityksen -periaatteisiin, mutta vaikuttaa siltä, että molemmat periaatteet soveltuisivat.²⁶⁷

Johtopaikkaan nähden toisessa valtiossa verotuksellisesti asuva yhteisön pääliike voi esimerkiksi maksaa korvausta toisessa valtiossa asuville henkilöille²⁶⁸, joiden perusteella sinne muodostuu johtopaikka, siitä hyvästä, että nämä johtohenkilöt ovat tehneet esimerkiksi johtamistyötä, kuten käyneet neuvotteluja, kokouksia tai tehneet muuta hallinnollista työtä, joka on edistänyt yhteisön liiketoimintaa.²⁶⁹ Pääliikkeen maksama korvaus²⁷⁰ johtohenkilöille voi olla minkä suuruinen tahansa, mutta verotuksen näkökulmasta maksetun korvauksen on vastattava sellaista määrää, mitä erillinen ja itsenäinen yhteisö maksaisi toiselle yhteisölle vastaavasta palvelusta. Mikäli maksettu korvaus ei vastaa sitä, mitä erillinen ja itsenäinen, ilman etuyhteyttä oleva yhteisö maksaisi toiselle yhteisölle vastaavasta palvelusta, tällöin molempien transaktion osapuolten tulosta voidaan oikaista.²⁷¹ Tällaisessa tilanteessa transaktion osapuolten verosopimusvaltiot voivat malliverosopimuksen 9 artiklan 1 kohdan perusteella muuttaa tuloksia 9 artiklan 2 kohdassa mainitulla tavalla.

AOA:ssa on osoitettava, kenelle kiinteä toimipaikka tarjoaa palveluitaan, jotta kiinteän toimipaikan tulo voidaan määrittää. Normaalitapauksessa, kun tuotot kertyvät ulkopuolisilta oikeushenkilöiltä, voidaan kiinteälle toimipaikalle kohdentaa tuotot suoraan pääliikkeen kir-

---

²⁶⁷ Ks. Malmgrén 2008, s. 357-358.

²⁶⁸ Käytettäköön henkilöstä, jonka perusteella yhteisölle muodostuu johtopaikka verosopimusvaltioon, jäljempänä tässä tutkielmassa termiä ”johtohenkilö”.

²⁶⁹ Aiempana kohdassa 3.1 on jo todettu, että johtopaikan toiminnan ei katsota olevan 5 artiklan 4 kohdan negatiivisessa listassa olevaa avustavaa toimintaa vaan yhteisön varsinaiseen ydinliiketoimintaan liittyvää toimintaa, sillä se mainitaan yhtenä 5 artiklan 2 kohdan listassa pääsäännönmukaisen kiinteän toimipaikan muodostavana tekijänä.

²⁷⁰ Esimerkiksi johtohenkilöiden palkat tai palkkiot ovat suoraan johtopaikan muodostamaan kiinteään toimipaikkaan kohdennettavia menoja.

²⁷¹ OECD 2014 a, s. C(7)-10 kappale 24.

janpidosta. Sen sijaan yhteisön sisältä kertyvien fiktiivisten tuottojen määrä on aina määrittävä muutoin ja markkinaehtoisuus on myös varmistettava vertailuanalyysillä.²⁷² Johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan tapauksessa pääliikkeen käydessä kauppaa ulkopuolisen oikeushenkilön kanssa, ei johtopaikkaan lähtökohtaisesti kohdenneta tuottoja. Johtopaikan tarjoama johtaminen voidaan rinnastaa hallintopalveluihin, joita johtopaikka tarjoaa muille yhteisön osille. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan lähtökohtana on, että tarjotuista konsernin sisäisistä hallintopalveluista maksetaan markkinaehtoinen korvaus, johon kuuluu voitto-osuus.²⁷³ Tämä korvaus ja voitto-osuus luetaan johtopaikan muodostaman kiinteän toimipaikan tuloksi. Joissakin tapauksissa tosiasiallisten kulujen määrän veloittamisen voidaan katsoa olevan markkinaehtoinen korvaus.²⁷⁴

AOA:ssa lähtökohtana on, että tulon kohdentaminen kiinteään toimipaikkaan on perustuttava tosiasiallisiin olosuhteisiin.²⁷⁵ Jos kiinteä toimipaikka omistaa esimerkiksi immateriaalioikeuksia kohdennetaan ne kiinteän toimipaikan omaisuudeksi. Tällöin fiktiivinen sisäinen rojaliti yhteisön toisilta osilta kiinteälle toimipaikalle kyseisten immateriaalioikeuksien perusteella olisi tunnustettava.²⁷⁶ Siten yhteisön osan tulee voida vähentää markkinaehtoinen fiktiivinen korvaus aineettomista oikeuksista ja hallintopalveluista silloin, kun tosiasialliset olosuhteet näin kiistatta osoittavat.²⁷⁷ Varallisuuden taloudellisen omistajuuden määrittäminen on tärkeää kohdennettaessa tuloja johtopaikan muodostamalle kiinteälle toimipaikalle ja varallisuuden tyyppi ja toiminnan luonne, johon varallisuutta käytetään, on otettava huomioon. Taloudellisesti omistettaessa tuotantotoiminnassa käytettävää kiinteää varallisuutta kuten konetta, ei koneen taloudellinen omistaminen välttämättä yksinään riitä suoraan kohdentamaan tästä tuotantotoiminnasta tuotettujen tuotteiden taloudellista omistajuutta koneen taloudelliselle omistajalle.

---

²⁷² Ks. Finér 2015 b, s. 413.

²⁷³ OECD 2010 b, s. 214 ss. Yleensä tällaisen palvelukorvauksen suuruus määritetään kustannusvoittomenetelmällä, jolloin sen suuruus on esim. kustannukset lisättyinä X-prosentin voittolisällä.

²⁷⁴ Ks. OECD 2010 b, luku 8.

²⁷⁵ Ks. OECD 2008 b, s. 7-8.

²⁷⁶ Ks. Baker – Collier 2009, s. 200.

²⁷⁷ Ks. Finér 2015 b, s. 414, missä hän viittaa Alankomaiden valtiovarainministeriön aseuksessa otettuun kantaan. Ks. myös Sporken – Middelkoop 2011, s. 1328.

Tulon tuottamisen tilaisuudet on kohdennettava sille yhteisön osalle, jossa yhteisön osan tekemiä toimia johdetaan tai harjoitetaan. Mikäli yhteisön osan (esim. johtopaikan) avainhenkilöt onnistuvat tilaisuuden avulla tuottamaan tuloa yhteisölle, kohdennetaan tulot avainhenkilötoimintoihin ja sitä kautta näiden henkilöiden yhteisön osaan. Tulon tuottamisen tilaisuudet kulkevat käsi kädessä riskien kanssa. Tosiasialliset olosuhteet ovat merkitykselliset suhteessa juridiseen muotoon.²⁷⁸

Esimerkiksi tehdas valtiossa A valmistaa kenkiä ja saman yhteisön johtopaikka valtiossa B johtaa kenkätehtaan toimintaa ja solmii sopimukset kenkämateriaalien ostoista ulkopuolisilta ja valmiiden kenkien myynnistä ulkopuolisille. Tällaisessa tapauksessa voitaisiin katsoa johtopaikan olevan valmiiden kenkien taloudellinen omistaja ja tätä kautta kenkien myynnistä saadut myyntitulot ja kenkätehtaalta ostetuista kengistä aiheutuneet fiktiiviset ostomenot kohdennettaisiin valtiossa B sijaitsevaan johtopaikan muodostaman kiinteään toimipaikkaan. Tässä esimerkissä kenkätehdas olisi kuitenkin tuotantotoiminnassa käytetyn kiinteän omaisuuden (tehdasrakennus, koneet, tontti jne.) taloudellinen omistaja, mutta tosiasiallisten olosuhteiden valossa johtopaikka olisi valmiiden tuotteiden taloudellinen omistaja. Tuotantokoneiston taloudellisesti omistava kenkätehdas voi toimia esimerkiksi johtopaikan tai toisen yhteisön osan kuten pääliikkeen sopimusvalmistajana, jolloin sen tuotot koostuvat tavaramyynnin sijaan sopimusvalmistuksen palvelukorvauksesta.²⁷⁹ Yhteisön varallisuutta toiminnassaan käyttävä kiinteä toimipaikka, joka ei kuitenkaan ole varallisuuden taloudellinen omistaja, voi vähentää kulunaan fiktiivisen käyttökorvauksen, kuten esimerkiksi lisenssimaksun. Kenkätehdasesimerkissä johtopaikka voisi vähentää kulunaan kenkätehtaaseen kohdentuvan fiktiivisen käyttökorvauksen.²⁸⁰ Mikäli kuitenkin toiminto- ja tosiasia-analyysi osoittaisi johtopaikan olevan vain myyntipalvelun tarjoaja eikä tuotteiden taloudellinen omistaja, saisi se kenkätehtaalta fiktiivisen korvauksen tarjoamastaan palvelusta eikä tavaraostoja tai -myyntejä tällöin kohdennettaisi johtopaikan muodostamalle kiinteälle toimipaikalle.²⁸¹

---

²⁷⁸ Reimer 2015, Artikla 7, s. 518, kappale 92.

²⁷⁹ Ks. OECD 2008 b, s. 32 ss.

²⁸⁰ Ks. OECD 2008 b, s. 32 ss.

²⁸¹ Ks. OECD 2008 b, s. 56.

Pääomien ja varojen jakaminen yhteisön osien välillä lienee hankalaa silloin, kun yhteisöllä on avainhenkilötoimintoja useissa maissa, jolloin riskit ja varat jaetaan yhteisöjen osien välillä. Useimmissa etenkin pienempiä yhteisöjä koskevissa tapauksissa voitaneen lähteä *corporate governancesta* johdetusta ajattelutavasta, jonka mukaan yhteisön ylin johto kantaa keskeisimmät riskit ja tekee tärkeät päätökset.²⁸² Ylimmän johdon toimiessa asuinvaltiossa sijaitsevasta pääkonttorista, kiinteälle toimipaikalle kohdennettavat varat ja riskit ovat yleensä vähäiset, mutta mikäli osa avainhenkilötoiminnoista sijaitsee kiinteässä toimipaikassa, voidaan osa varoista ja riskeistä kohdistaa kiinteään toimipaikkaan. Varsinkin suuremmissa yhteisöissä päätösvaltaa on todennäköisesti delegoitu laajemmin esimerkiksi eri toimintayksiköiden ja liiketoimintojen johdolle.

Kohdentamisraportissa ei ole erikseen otettu kantaa, miten varallisuus kohdennetaan ns. holdingtoimintaan.²⁸³ Ratkaisevaa holdingyhtiötoiminnassakin on avainhenkilötoiminnot, eli missä sijoitusratkaisuja tekevät henkilöt työskentelevät, mutta muuten holdingyhtiötoimintaan voidaan soveltaa samoja periaatteita kuin muuhunkin toimintaan.²⁸⁴ Kun holdingyhtiötoiminta on passiivista sijoitusten hallinnoimista ei toimintaa katsota yleensä Suomessa elinkeinotoiminnaksi, mistä johtuen toiminnasta ei muodostu Suomeen kiinteää toimipaikkaa.²⁸⁵ Elinkeinotoiminnan kriteeri voi kuitenkin täytyä ja kiinteä toimipaikka muodostua, mikäli kyse on esimerkiksi tytäryhtiön osakkeiden hallinnoinnista.²⁸⁶

---

²⁸² Ks. Mähönen – Villa 2006, luku III.

²⁸³ Holdingtoiminnalla tarkoitetaan arvopapereiden hallintaa ja omistamista.

²⁸⁴ Ks. Finér 2015 b, s. 416.

²⁸⁵ Ks. Helminen 2015, luku 6, kohta kiinteästä toimipaikasta.

²⁸⁶ Ks. Tulolähdejaosta ja sen olennaisuudesta Tikka et al. 2014, 6. Elinkeinoverolain soveltamisala / Elinkeinonharjoittaja vai muu verovelvollinen / Holdingyhtiöt.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhteisön johtopaikan muodostama kiinteä toimipaikka on paikka, jossa tehdään koko yhteisöä tai yhteisön useita toimipisteitä koskevia merkittäviä päätöksiä. Yhteisön johtopaikka voi olla esimerkiksi päivittäisjohdon sijaintipaikka, mutta siellä tehtävien päätösten on oltava merkittäviä, eikä vain päivittäisten asioiden hoitamista. OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan 1 kohdan ns. pääsäännön mukainen kiinteä toimipaikka muodostuu, mikäli johtopaikka täyttää kiinteän liikepaikan kriteerit. Johtotoimien ei ole katsottu olevan 5 artiklan 4 kohdan ns. negatiivisessa listassa mainittuja valmistelevia tai avustavia toimia, joiden perusteella kiinteää toimipaikkaa ei muodostu. Johtopaikan on sijaittava tietyssä maantieteellisessä paikassa, jotta verosopimusvaltiolla on oikeus verottaa tuloa. Olennaista on se, mistä johtaminen on tehty, eikä missä johdon päätökset vaikuttavat. Johtopaikka voi täten olla esimerkiksi johtajan koti, toimisto tai toisen yhteisön tilat, kunhan tiloja on oikeus käyttää tai tosiasiasa käytetään. Tytäryhtiön johtopaikka voi myös muodostaa kiinteän toimipaikan emoyhtiön tiloihin, mikäli emoyhtiön johtajat johtavat tosiasiasa myös toisessa valtiossa asuvaa tytäryhtiötä. Johtopaikan on myös täytettävä tietyt pysyvyyden kriteerit, jotta sen voidaan katsoa muodostavan kiinteän toimipaikan. Yleensä yli 12 kuukauden aika muodostaa useimpien valtioiden verosopimuksia koskevan oikeuskäytännön mukaan kiinteän toimipaikan, mutta alle kuuden kuukauden kesto ei. 18 tai 24 kuukauden kesto riittää aina täyttämään pysyvyyssvaatimuksen.

Malliverosopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukainen liikkeen johtopaikka muodostuu lievemmin kuin pääsäännön mukainen johtopaikka, sillä liikkeen johtopaikalta ei edellytetä kiinteän liikepaikan edellytysten täyttymistä. Liikkeen johtopaikka muodostuu sijaintivaltioonsa, mikäli sijaintivaltion kansallisen lainsäädännön edellytykset muodostumiselle täyttyvät ja tällöin yhteisölle muodostuu yleinen verovelvollisuus liikkeen johtopaikan perusteella sen si-

jaintivaltioon. Kansallisessa lainsäädännössä voidaan esimerkiksi katsoa, että yleinen verovelvollisuus muodostuu valtiossa asuvan johtajan perusteella, mutta pelkkä johtajan asuminen valtiossa ei muodosta kiinteää toimipaikkaa.

Malliverosopimuksen 4 artiklan 3 kohdan yhteisön tosiasiallinen johtopaikka on pohjimmiltaan 5 artiklan 1 kohdan pääsäännön mukainen johtopaikan perusteella muodostuva kiinteä toimipaikka, mutta tosiasiallinen johtopaikka on ylimmän johdon sijaintipaikka. Yhteisön johtopaikka ja tosiasiallinen johtopaikka voivat olla tosiasiasakin identtisiä. Yhteisöllä voi olla ainoastaan yksi tosiasiallinen johtopaikka kerrallaan. Tosiasiallinen johtopaikka on ratkaiseva tekijä verosopimuksellisessa kaksoisasujatilanteessa asuinvaltion ratkaisemisessa, mikäli yhteisö on molempien verosopimusvaltioiden kansallisen lainsäädännön mukaan valtiossa asuva siellä sijaitsevan 4 artiklan 1 kohdan liikkeen johtopaikan perusteella.

Johtopaikan muodostamaan kiinteään toimipaikkaan kohdennetaan sen maailmanlaajuiset tulot eli myös sellaiset kiinteään toimipaikkaan kohdentuvat tulot, jotka ovat kertyneet toisista valtioista. Vastaavasti ne tulot, jotka syntyvät kiinteään toimipaikan sijaintivaltiosta, mutta jotka eivät synny kiinteään toimipaikan liiketoiminnasta, ei voida kohdentaa yhteisön johtopaikkaan. Yhteisön johtopaikalle kohdennetaan se osuus yhteisön tuotoista ja kuluista, jonka itsenäinen ja erillinen yhteisö tuottaisi markkinaehtoisin korvauksin harjoittamalla vastaavaa toimintaa vastaavissa olosuhteissa kuin se olisi erillinen yhteisö.

Etuyhteyksyritysten tai yhteisön osien välillä voidaan noudattaa mitä tahansa siirtohintoja. Markkinaehtoperiaatetta on kuitenkin noudatettava yhteisön johtopaikan ja yhteisön muiden osien välillä, kuitenkin ottaen huomioon kaikki johtopaikan ja yhteisön muiden osien tekemät toimet, käytetyt varat ja oletetut toimintaan kohdentuvat riskit. Yhteisön johtopaikan ja yhteisön muiden osien välisiä tavara- ja palveluvirtoja on käsiteltävä kirjanpidossa liiketoimina, jotka arvostetaan sellaiseen hintaan, jota riippumattomat osapuoletkin olisivat käyttäneet vastaavissa transaktioissa.

Mikäli markkinaehtoperiaatetta ei ole noudatettu ja johtopaikan tulo on tästä syystä jäänyt pienemmäksi tai tappio muodostunut suuremmaksi kuin muutoin, oikaistaan johtopaikan ve-

rotusta VML 31 §:n ja OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan perusteella siirtohinnoitteluoikaisuna. Tällöin verotettavaan tuloon lisätään määrä, joka olisi kertynyt silloin, jos liiketoimen ehdot olisivat vastanneet sitä, mitä riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu.

OECD:n jäsenvaltioiden epäyhtenäinen 7 artiklan soveltaminen kiinteään toimipaikkaan kohdennettavien tulojen, menojen ja varallisuuden osalta on johtanut OECD:n kohdentamisraportin laatimiseen. Kohdentamisraportissa luotu tulon kohdentamisen menettelytapaa AOA ei rajoita malliverosopimuksen nykyistä tai aiempaa tulkintaa eikä ole ristiriidassa aikaisempien malliverosopimusten kanssa vaan se täsmentää 7 artiklan sisältöä. OECD:n kohdentamisraportin voidaan katsoa pidettävän keskeisenä oikeuslähteenä sovellettaessa verosopimusten liiketuloartikloja. Kohdentamisraportin ohjeista huolimatta tulon kohdentamiseen ei ole juurikaan puututtu veroviranomaisten toimesta, mistä johtuen tulon kohdentamisesta johtopaikkaan ei ole juurikaan verotuskäytäntöä taikka oikeuskäytäntöä.

AOA perustuu jo vallalla olleeseen ”toiminnallisesti erillinen kokonaisuus” -periaatteeseen, joka on aiemmin ollut OECD:n suosittelema tulon kohdentamisperiaate. AOA perustuu tosiasiallisiin olosuhteisiin etuyhteydessä olevien yhteisöjen tai yhteisön osien välillä. Yhteisön osien toiminnot, tosiasiat ja olosuhteet on selvitettävä, jotta tulo voidaan kohdentaa yhteisön osille. Varsinkin johtopaikan kohdalla avainhenkilötoiminnot on selvitettävä ja kohdennettava yhteisön osille, sillä henkilöt ovat aina toimintojen tekijöitä ja alulle panijoita. Riskit, varallisuus ja pääoma on myös kohdennettava yhteisön osien välillä. Riskien kohdentaminen yhteisön osien välillä on ensiarvoisen tärkeää, sillä se yhteisön osa joka vastaa riskeistä, saa myös riskin ottamisesta mahdollisesti syntyvän veronalaisen voiton. Riskit liittyvät aina avainhenkilötoimintoihin, mikä korostaa yhteisön johtopaikan ja siihen kohdennettavan liiketulon merkitystä.

Yhteisön on oltava tarkkana, jotta sille ei muodostuisi johtopaikkaa valtioon vahingossa. Eri valtioiden kansallisissa lainsäädännöissä on erilaiset säännökset johtopaikan muodostumiselle ja sille, mikä johtopaikka katsotaan kussakin tilanteessa muodostuvan. Suomeen voi esimerkiksi muodostua vain 5 artiklan mukainen johtopaikan muodostama kiinteä toimipaikka, mutta se edellyttää kiinteän liikepaikan muodostumisen. Italiassa taas pelkkä johtajan

asuminen Italiassa voi muodostaa yhteisölle 4 artiklan mukaisen liikkeen johtopaikan, mikä muodostaa yhteisölle yleisen verovelvollisuuden Italiaan.

Vaikka johtopaikan muodostama kiinteä toimipaikka muodostaa yhteisölle Suomeen vain rajoitetun verovelvollisuuden, voidaan joissain tapauksissa yhteisön koko tulos verottaa Suomessa. Tapaus KHO 1999:25 osoitti tämän mahdolliseksi tilanteessa, jossa yhteisön koko toiminta katsottiin Suomessa sijaitsevan johtopaikan johtamaksi, eikä yhteisöllä katsottu olevan kiinteää toimipaikkaa missään muualla. Tällöin yhteisön koko tulos kohdennettiin Suomessa sijaitsevan yhteisön johtopaikan muodostamaan kiinteään toimipaikkaan, sillä yhteisö ei KHO:n mukaan näyttänyt sen kohdentuvan minnekään muualle.

Tapaus KHO 2016:71 osoitti myös tosiasiallisten olosuhteiden olevan merkityksellisempiä kuin juridisen rakenteen. Vaikka konsernin suomalaiselle sivuliikkeelle oli myyty toisen suomalaisen yhteisön osakekanta, ei sivuliikkeen katsottu tosiasiasa käyttävän tähän toiseen yhteisöön määräysvaltaa vaan määräysvallan katsottiin pikemminkin olevan yhteisön tanskalaisella emoyhtiöllä. Tällöin osakkeiden ei voitu katsoa myöskään olleen sivuliikkeessä harjoitetun elinkeinotoiminnan pysyvässä käytössä eikä osakkeita tullut pitää sivuliikkeeseen kuuluvina varoina. Näin ollen osakkeiden hankinnasta johtuvaa velkaakaan ei ollut pidettävä sivuliikkeen velkana eikä velan korkoja sille vähennyskelpoisina.

Yhteisön johtopaikka tarjoaa myös verosuunnittelun mahdollisuuden, sillä yhteisö voi järjestää toimensa siten, että yksi tai useampi johtopaikka muodostuu eri valtioihin yhteisön kanalta edullisella tavalla. Mikäli yhteisön toimintaa johdetaan alhaisemman yhteisöverokannan verosopimusvaltiossa sijaitsevasta johtopaikan muodostamasta kiinteästä toimipaikasta, tätä kautta osa tuloista voitaisiin kohdentaa alhaisemman verokannan johtopaikkaan.

Liiketulo kohdennetaan AOA:n mukaan varallisuuden taloudelliselle omistajalle, mikä liittyy läheisesti ns. avainhenkilötoimintoihin, sillä toimien tekijät ovat aina ihmisiä. Myös yrittäjäriskin kantajalla on merkitystä, sillä sille, jolle riski kohdennetaan, kohdennetaan myös riskin kantamisen johdosta aiheutuneet tulot ja menot. Tuotannontekijöiden kuten koneiden ja kaluston omistaja ei välttämättä omista taloudellisesti tuottamia tuotteita, mikäli toimintaa johdetaan jostain muualta. Tällöin on olennaista kohdentaa riski oikealle yhteisön osalle

tai etuyhteisyriykselle. Tuotantoa voidaan esimerkiksi johtaa toisessa valtiossa sijaitsevasta johtopaikasta, jossa tehdään päätökset tuotteiden valmistuksesta ja myynnistä. Tällöin tuotannontekijöiden omistajaa ei välttämättä katsottaisi sen tuottamien valmiiden tuotteiden taloudelliseksi omistajaksi, mikäli toisessa valtiossa sijaitsevat avainhenkilöt kantavat yritysriskin. Koska tuotannontekijöiden taloudellinen omistaja ei AOA:n mukaan välttämättä taloudellisesti omista tuottamia tuotteita, voidaan valmiista tuotteista aiheutuvat tulot ja menot kohdentaa johtopaikkaan.

OECD on pyrkinyt yhtenäistämään tulon kohdentamisen kiinteisiin toimipaikkoihin AOA:n avulla. Kohdentamisraportin ohjeista huolimatta tulon kohdentamiseen ei ole juurikaan puututtu veroviranomaisten toimesta, mistä johtuen tulon kohdentamisesta ei ole juurikaan verotuskäytäntöä taikka oikeuskäytäntöä. Osa OECD:n jäsenvaltioista on kuitenkin jo ottanut AOA:n tulon kohdentamisensa perustaksi, mikä tulee lisäämään kohdentamisraportin mukaista käytäntöä tulevaisuudessa.